

Επιβλέπων: Γ. Σαρηγιάννης
Σπουδάστρια: Ε. Λαντζούνη

Διπλωματική Εργασία

ΡΙΟ 2016

Οικονομικές – κοινωνικές –
πολεοδομικές μεταλλαγές στο Ρίο ντε
Τζανείρο λόγω της διοργάνωσης των
Ολυμπιακών Αγώνων

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

συμβολισμοί και μεταλλαγές
στην πόλη

00. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός εργασίας

Μεθοδολογία

01. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

01.1. MEGA PROJECT

01.1.1. Mega Project_ ως επιβολή καθεστώτος (χρν.περίοδος Α)

01.1.2. Mega Project_ ως αστικό marketing (χρν.περίοδος Β)

01.2. ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

01.2.1. Ολυμπιακοί Αγώνες_ ιστορική αναδρομή (χρν.περίοδος Α)

01.2.2. Ολυμπιακοί Αγώνες_ ιστορική αναδρομή (χρν.περίοδος Β)

01.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

02. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Ρίο 2016

02.1. Ιστορική Αναδρομή (χρν.περίοδος Α : ίδρυση κράτους- 2009)

02.2. Μεταλλαγές στην πόλη (χρν.περίοδος Β : 2009- σήμερα)

02.2.1. Κοινωνικοπολιτικές μεταλλαγές

02.2.2. Οικονομικές μεταλλαγές

02.2.3. Πολεοδομικές μεταλλαγές

02.3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

03. ANTI _ΕΠΙΛΟΓΟΥ (Απόψεις , συμπεράσματα)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε μια εποχή που ο κόσμος ολοένα και απομακρύνεται από τον αθλητισμό, από την άλλη αθλητικές διοργανώσεις όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες και Παγκόσμια πρωταθλήματα εμφανίζονται ως τα κορυφαία θεάματα.

Στην εργασία αυτή επιχειρείται η διερεύνηση των επιδράσεων που έχουν τα Mega- αθλητικά events στις πόλεις. Τα mega γεγονότα είναι βραχυπρόθεσμα γεγονότα καθορισμένης διάρκειας με μακροπρόθεσμες συνέπειες για τις πόλεις που τα φιλοξενούν. Η μελέτη των επιπτώσεων εστιάζεται κυρίως στις οικονομικές, κοινωνικές και πολεοδομικές.

Από οικονομική άποψη τα μέγα-γεγονότα αποτελούν πλέον στρατηγική που χρησιμοποιείται για την τόνωση της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό εξηγείται λόγω του ανταγωνισμού μεταξύ των πόλεων, από την άποψη των θέσεων εργασίας και του κεφαλαίου, σε παγκόσμια κλίμακα. Έτσι, τα Mega-γεγονότα λειτουργούν ως ερέθισμα και, ταυτόχρονα, ως δικαιολογία για την τοπική ανάπτυξη.

Ποτέ δεν ήταν πιο σημαντικό για τις πόλεις να εκφράσουν τα χαρακτηριστικά, τις αξίες και τις πεποιθήσεις που διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους, όπως στις παρούσες ημέρες του παγκόσμιου ανταγωνισμού.

Η θετική δημιουργία της εικόνας της πόλης είναι ένας από τους κύριους στόχους των σύγχρονων πολιτικών και, ως εκ τούτου, ένα από τα θέματα στα οποία θα διαθέσουν περισσότερο χρόνο και πόρους. Στηρίζεται στην ενίσχυση των τοπικών χαρακτηριστικών που καθιστούν μια πόλη ξεχωριστή μεταξύ των ανταγωνιστών, τα εμπορικά χαρακτηριστικά της, είτε είναι πολιτιστικά, κοινωνικά, οικονομικά ή τεχνολογικά. Μοιάζει πλέον η πόλη με προϊόν και το μάρκετινγκ αντίστοιχα χρησιμοποιείται για να προσελκύσει και να διατηρήσει «πελάτες- χώρες» και να σχηματίσουν μια εικόνα που θα συσχετίζεται άμεσα με τον τόπο, κάθε φορά που κάποιος θα αναφέρεται σε αυτόν.

Ένα από τα εργαλεία μάρκετινγκ που χρησιμοποιούνται για την αύξηση της «δημοσιότητας» της πόλης και, ταυτόχρονα, την παροχή οικονομικών πόρων για την αστική ανάπτυξη και βελτίωση της, είναι η φιλοξενία των μέγα-εκδηλώσεων. Σημαντικές αθλητικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, όπως το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA, οι Ολυμπιακοί Αγώνες, η Formula ή το Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου UEFA έχουν γίνει αντικείμενα της ημερήσιας διάταξης για τις κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο.

Η διπλωματική αυτή εργασία, θα εστιάσει στους Ολυμπιακούς Αγώνες, ως το κορυφαίο γεγονός για το οποίο μονομαχούν οι χώρες και το οποίο ενέχει πολλούς συμβολισμούς σε όλα τα επίπεδα. Και κυρίως γιατί είναι οι «Ολυμπιακοί Αγώνες» είναι αυτοί που δημιουργούν συνθήκες αστικής ανανέωσης στις πόλεις υποδοχής.

Έναυσμα για αυτή τη μελέτη αποτέλεσαν: προηγούμενες εργασίες μου στις προπτυχιακές σπουδές με θέμα τους Ολυμπιακούς αγώνες στη Βαρκελώνη και τις μεταλλαγές στην εικόνα της πόλης, αντίστοιχα θέματα αλλαγής στρατηγικής πολεοδομικού σχεδιασμού στην Αθήνα από το 2004 έως σήμερα

και τέλος η διαμονή μου εδώ και ένα χρόνο στο Ρίο όπου εργάζομαι για τους Ολυμπιακούς Αγώνες και η παρατήρηση ότι για τη διοργάνωση τους στο Ρίο το 2016, οι εταιρίες και τα άτομα που συμμετείχαν δεν δραστηριοποιούνταν στη χώρα υποδοχής. Κατι το οποίο γεννά ερωτήματα ως προς το ποιοι είναι τελικά αυτοί που εκμεταλλεύονται το οικονομικό όφελος – άμα αυτό υπάρχει- , καθώς και το ποιο είναι το κοινωνικό και πολεοδομικό αποτύπωμα από τα γεγονότα αυτά στην πόλη.

Επιπλέον, το γεγονός ότι είναι η πρώτη φορά που διοργανώνεται ένα Project τόσο μεγάλης κλίμακας στη Λατινική Αμερική, μια περιοχή με τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά από την Ευρώπη ή τις αναπτυσσόμενες χώρες καθιστά απαραίτητη την ανάλυση της κοινωνικής σύνθεσης και τις δομές του τόπου αυτού και συνεπάγεται μια διαφορετική οπτική στην εξέταση του θέματος.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Δεδομένου ότι η έρευνα για την εργασία αυτή ξεκίνησε ένα χρόνο πριν την έναρξη των Αγώνων στο Ρίο και ολοκληρώνεται με την λήξη τους τα στοιχεία δεν μπορούσαν να είναι σταθερά και μεθοδολογικά έπρεπε να βρεθούν παραπάνω από ένα εργαλεία ώστε να βγεί ένα ασφαλές συμπέρασμα.

Έτσι τα μέρη της εργασίας, θα χωρίζονται σε τρεις χρονικές περιόδους. Η χρονική περίοδος Α θα ορίζεται μέχρι την ανάθεση των Αγώνων στην πόλη και θα αποτελεί μια ιστορική αναδρομή, βασισμένη σε βιβλιογραφική έρευνα, δημοσιογραφικά στοιχεία και άλλες μελέτες.

Η χρονική περίοδος Β θα ορίζεται από τη μέρα που άρχισαν να εφαρμόζονται τα μέτρα στην πόλη που αφορούσαν την εκδήλωση αυτή και βασίζονται σε επιτόπια παρατήρηση, ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις από κατοίκους της πόλης (εμπλεκόμενους ή μη στη διοργάνωση) καθώς και σύγχρονα παραδείγματα που θα ενισχύουν ή θα αντικρούουν τις απόψεις αυτές. Τα ερωτηματολόγια και οι συνεντεύξεις δεν έχουν σκοπό μόνο τη συλλογή πληροφοριών και απόψεων αλλά και την κατηγοριοποίηση τους ανάλογα με τα κοινωνικά-μορφωτικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων.

Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η σύνταξη μιας κριτικής ματιάς σε πολλαπλό επίπεδο που φιλτράρεται από μια κοινωνιολογική προσέγγιση στο θέμα.

Τέλος, το κάθε κεφάλαιο θα καταλήγει σε κάποια συμπεράσματα/ κριτική που θα προκύπτει από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, καθώς και με μια διάθεση πρόβλεψης-εκτίμησης των μελλοντικών συνθηκών.

01.ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στο σημείο αυτό θα γίνει μια θεωρητική προσέγγιση , ορίζοντας τις έννοιες που θα ακολουθήσουν αυτή την εργασία , δηλώνοντας και την πορεία τους στο χρόνο πάντα σε συσχετισμό με την πόλη και τα νοήματα που κάθε φορά προσδίδονται σε αυτήν.

01.1.MEGA PROJECT_ορισμός

Κατά τη διάρκεια των περασμένων αιώνων, ο όγκος και το πεδίο εφαρμογής μεγάλων έργων σε όλο τον κόσμο αυξήθηκε εκθετικά ως απάντηση στην πολιτιστική, οικονομική και τεχνολογική παγκοσμιοποίηση.

Ως αποτέλεσμα, κατασκευαστικών έργων που ωθούν τα όρια της κλίμακας και της εμπειρίας, τα mega projects εμφανίζονται με αυξανόμενη συχνότητα. Πολλά από τα έργα αυτά, χαρακτηρίζονται από υπερβάσεις κόστους, μεγάλες καθυστερήσεις, και συγκρούσεις, ακριβώς επειδή επηρεάζουν σημαντικά τους πληθυσμούς, την εθνική οικονομία, και το φυσικό περιβάλλον.

Μία από τις πιο δυσάρεστες και απροσδιόριστες πτυχές του φαινομένου κατασκευής mega project είναι ότι δεν υπάρχει επίσημος ορισμός. Ενώ υπάρχουν καθορισμένα έργα που παγκοσμίως αναφέρονται ως "megaprojects," δεν υπάρχει συγκεκριμένος τρόπος για να καθοριστεί αν ένα έργο είναι ή δεν είναι μέγα.

Η απάντηση σε αυτό με βάση τα ευρήματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης ορίζουν τα mega projects με πέντε βασικά χαρακτηριστικά: κόστος, πολυπλοκότητα, τον κίνδυνο, τα ιδανικά, και την ορατότητα.

Ο σωστός συνδυασμός αυτών των χαρακτηριστικών, με μια επιδέξια ή μη διαχείριση, οδηγεί σε ένα επιτυχημένο ή αποτυχημένο mega project.

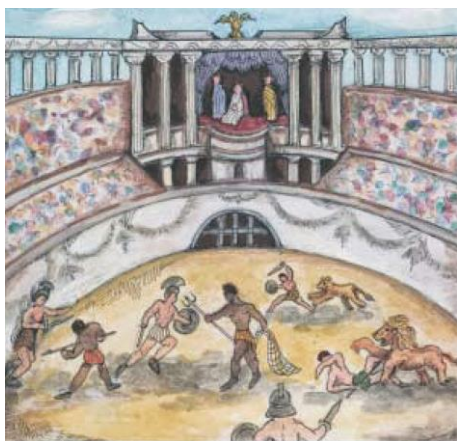
Αυτά τα πέντε χαρακτηριστικά προσφέρουν μια κατεύθυνση για την αξιολόγηση των έργων αυτών τόσο στον προγραμματισμό όσο και στην κατασκευή .

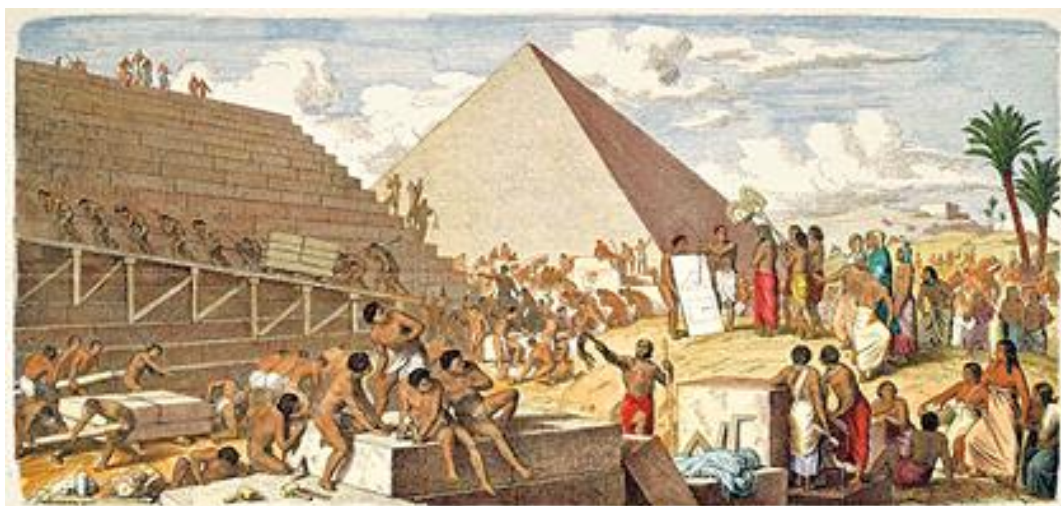
Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ορισμός δεν περιλαμβάνει ένα συγκεκριμένο όριο κόστους αλλά βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στα ενδιαφερόμενα μέρη καθώς και στην πληγείσα κοινότητα. Έτσι, υπάρχουν ορισμένα έργα που είναι σε παγκόσμιο επίπεδο μέγα αλλά υπάρχουν και πολλά άλλα που παρουσιάζουν τους εαυτούς τους ως mega projects λόγω των ενδιαφερόμενων μερών ή της σφαίρας της κοινότητας που το απαρτίζουν.

01.2.MEGA PROJECT_ως επιβολή καθεστώτος

Μέσα από μια ιστορική ανασκόπηση παρατηρείται ότι η προβολή ή και η επιβολή ενός καθεστώτος γινόταν μέσα από μέγα έργα στην πόλη (συνήθως στην πρωτεύουσα). Αυτό συμβαίνει συνήθως σε κορυφαίες στιγμές των καθεστώτων, και τα παραδείγματα από την Ιστορία είναι πάρα πολλά από αρχαιοτάτων χρόνων :

- Το Κολοσσαίο της Ρώμης των αυτοκρατορικών χρόνων, όπου η κρατική κοινωνική πολιτική συνοψιζόταν στο να παρέχουν «άρτον και θεάματα» (panem et circenses) -στην ύστερη ρωμαϊκή εποχή 135 μέρες τον χρόνο ήταν αφιερωμένες σε τέτοιες «εορτές».
- Οι πομπικές λεωφόροι και πύλες στην Βαβυλώνα-σε σχέση με τα ανάκτορα.
- Τα μεγάλα ταφικά συγκροτήματα στην Φαραωνική Αίγυπτο (τάφοι και ναοί των φαραώ που διαιώνιζαν την δόξα αλλά και σε τελευταία ανάλυση την ισχύ και την επιβολή του καθεστώτος)
- Ο Παρθενώνας στην εποχή του Περικλή (ο οποίος ξόδεψε όλο το Κοινό Ταμείο της Αθηναϊκής Συμμαχίας για τα έργα της Ακρόπολης, το Κοινό Ταμείο ήταν για της ανάγκες της Συμμαχίας, στην συνέχεια επειδή οι σύμμαχοι έβρισκαν πιο απλό να πληρώνουν αντί να πολεμάν, ουσιαστικά χρηματοδοτούσαν την Αθήνα, τυπικά για να είναι σε πολεμική ετοιμότητα, αλλά τελικά αυτή η κατάσταση μετέτρεψε την Αθηναϊκή Δημοκρατική Συμμαχία σε συνασπισμό υποτελών στην Αθήνα πόλεων-κρατών που πλήρωναν φόρο στους Αθηναίους).

- Η Αγία Σοφία του Ιουστινιανού στην Κωνσταντινούπολη (έργο που παγίωσε την ισχύ του βυζαντινού Ιερατείου Εκκλησίας-Παλατιού-Στρατού-γαιοκτημόνων)
- Για την Εκθεση του Λονδίνου το 1851 στην σειρά των ευρωπαϊκών Εκθέσεων για προβολή της τότε αστικής τάξης και των επιτευγμάτων της –παράλληλα και με εμπορική προβολή της κάθε χώρας- κτίστηκε μέσα σε 9 μήνες το Crystal Palace
- Ομοια, για την Εκθεση των Παρισίων το 1889 κτίστηκε ο πύργος του Αϊφελ
- Το 1933, και η ναζιστική Γερμανία προβλήθηκε με το γιγαντιαίο στάδιο της Νυρεμβέργης –και γενικά αργότερα το 1936 με την διοργάνωση των Ολυμπιακών στο Βερολίνο –άλλο τεράστιο στάδιο (κινηματογραφήθηκαν με πολύ πομπώδη και εντυπωσιακό τρόπο από την Λένι Ρίφενσταλ –ουσιαστικά με τεχνική Αιζενστάϊν πρβλ. Αλεξάντρ Νιέφσκι, Θωρηκτό Ποτέμκιν κλπ) και χρησιμοποιήθηκαν έντονα στην προπαγάνδα των Ναζί)

- Για την Εκθεση των Βρυξελλών το 1958 κατασκευάστηκε το «ατόμιουμ» που τελικά έγινε και σύμβολο των Βρυξελλών
- Στην δεκαετία του '80 στις προεδρίες του Μιττεράν κτίστηκαν στο Παρίσι μια σειρά μεγάλων κτηρίων γνωστών ως les grandes franeaux που είχαν στόχο αφ' ενός την προβολή της γαλλικής κουλτούρας (μουσεία, νέα όπερα, κ.α.) αλλά και ταυτόχρονα την ικανοποίηση πολιτικών αλλά και οικονομικών στόχων (αραβικό μουσείο κλπ αλλά και η Defance ως οικονομικό κέντρο του πετρελαϊκού αρχικά και τελικά του τραπεζικού τομέα της Γαλλίας σε παγκόσμια ακτινοβολία.

Η ίδια παρατήρηση μπορεί να γίνει και για το μνημειακό ή μη χαρακτήρα π.χ. στο Κέντρο μιάς πόλης: η μνημειακότητα είναι εκ των έσω και είναι αποδεκτή όταν εκφράζει την ακμή της Κοινωνίας και την Τάξη που κυριαρχεί σε όλες τις εκφάνσεις της, είναι όμως χυδαία, βάρβαρη και κακόγουστη όταν γίνεται για να εκφράσει έναν πολιτισμό σε παρακμή, όσο και αν προσπαθεί να προπαγανδιστεί ως «ο Νέος Πολιτισμός», «το Νέον Κράτος» ή «η Νέα Τάξη», με χαρακτηριστικά παραδείγματα την αρχιτεκτονική της Απολυταρχίας που αναφέρθηκε ήδη, την Φασιστική και την Ναζιστική Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία, και τα σχέδια ακόμη του Le Corbusier που αναφέρονται στην συνέχεια π.χ. για την «φασιστική Αντίς Αμπέμπα» ή ακόμη και την «Ακτινοβολούσα Πόλη», την γνωστή μας ville radieuse και τα παράγωγά της (Chandigarh, Brazilia των μαθητών του Lucio Costa και Oscar Niemayer)

Η επιβολή καθεστώτων πολλές φορές επιτυγχάνεται ακόμη και με την ίδια τη μεταφορά της πρωτεύουσας, ως ένα μεγάλης κλίμακας έργο, που συμβολίζει και την αλλαγή πολιτικής κατεύθυνσης ή της οικονομικής κυριαρχίας της χώρας. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι η Ασάνα (Καζακσταν) και η Μπραζιλία. Η πρώτη, δεν είναι παρά η πραγματοποίηση των μεγαλεπήβολων στόχων του προέδρου του Καζακσταν Ναρσουλάν Ναζαρμπάγιεφ. Όταν το Καζακσταν έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1991, η πόλη και η περιοχή μετονομάστηκε Ακτολα, που κυριολεκτικά σημαίνει Λευκό Νεκροταφείο. Το 1995 ορίστηκε ως η μελλοντική πρωτεύουσα της νεοσύστατης ανεξάρτητης χώρας. Η μεταφορά της πρωτεύουσας στην Ασάνα συνοδεύτηκε από ένα από τα μεγαλύτερα κατασκευαστικά σχέδια παγκοσμίως. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα έργα αυτά είχαν υπογραφή star- αρχιτεκτόνων όπως του Foster για να ενισχύσουν την εικόνα της νέας πρωτεύουσας στην παγκόσμια αγορά.

Η Μπραζιλία αντίστοιχα άρχισε να χτίζεται το 1956 και εγκαινιάστηκε 41 μήνες αργότερα, τον Απρίλιο του 1960, καταπλήσσοντας τον κόσμο με τον μοντέρνο σχεδιασμό της αλλά και την ταχύτητα με την οποία χτίστηκε. Αποτέλεσε την υλοποίηση του ονείρου για μεταφορά της πρωτεύουσας της χώρας από το Ρίο Ντε Τζανέιρο που υπήρχε ήδη από το 1822, αναφερόταν ως πρόταση μάλιστα στο Σύνταγμα της χώρας από το 1891. Οι προπαρασκευαστικές εργασίες άρχισαν το 1954 και ο πρόεδρος Juscelino Kubitschek διοχέτευσε τεράστιους πόρους για την δημιουργία της πόλης, επιδιώκοντας να ολοκληρωθεί μέσα σε μία μόνο θητεία – και τα κατάφερε. Μέσα από αυτό το έργο εκπλήρωσε τα ματαιόδοξα σχέδια του και σφράγισε τη δημιουργία της

νέας πρωτεύουσας, παρόλαυτα όμως τον επόμενο χρόνο, μετά τα εγκαίνια της Μπραζιλία, ο Kubitschek έχασε τις εκλογές.

Υπεύθυνος για τον αστικό σχεδιασμό ήταν ο Lucio Costa ενώ επικεφαλής αρχιτέκτονας ήταν ο προστατευόμενος του Le Corbusier, Oscar Niemeyer. Τον σχεδιασμό τοπίου είχε αναλάβει ο Roberto Burle Marx.

Από ψηλά, η πόλη μοιάζει με πεταλούδα-ή αεροπλάνο- στα φτερά της οποίας βρίσκονται οι κατοικίες – όλα τα κτίρια είναι σχεδιασμένα με καθαρές ευθείες και καμπύλες γραμμές. Το κέντρο της πόλης αποτελεί μέρος των μνημείων της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO από το 1987. Ο διασημότερος αρχιτέκτονας της Βραζιλίας, Niemeyer, σχεδίασε πολλά από τα κτίρια της πόλης, ανάμεσά τους και το προεδρικό μέγαρο, το κοινοβούλιο, το κογκρέσο και τον περίφημο καθεδρικό ναό της Μπραζιλία, σηματοδοτώντας και τη νέα εποχή τεχνολογικής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Με τη μεταφορά της πρωτεύουσας, η κυβέρνηση προσδοκούσε στην μετακίνηση του πληθυσμού στο νέο αυτό οικονομικό και διοικητικό κέντρο της χώρας και αυτό πράγματι έγινε, αλλά όχι ακριβώς έτσι όπως ήταν η αρχική ιδέα. Η αύξηση του πληθυσμού της Μπραζιλία υπήρξε άμεση και ραγδαία με αποτέλεσμα σήμερα, πενήντα χρόνια μετά τη γέννησή της, η λαμπερή Μπραζιλία να έχει εξελιχθεί σε μια πόλη 2,2 εκατομμυρίων κατοίκων – ενώ δημιουργήθηκε με πρόβλεψη 500.000 κατοίκων – με συνέπεια να έχει αρκετή βία και εγκληματικότητα και ανυπόφορα κυκλοφοριακά προβλήματα.

01.3.MEGA PROJECT_ως brand

Ενώ ένα μεγάλο μέρος του 20^{ου} αιώνα ήταν μια εποχή εθνικισμού και της εθνικής συνείδησης, ο 21^{ος} αιώνας στράφηκε αναμφισβήτητα στη διεθνοποίηση. Βέβαια η διεθνοποίηση ορίστηκε αρχικά από στο πλαίσιο της μαρξιστικής ιδεολογίας ως την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών, που θα επιτυγχανόταν με την ένωση των λαών και την κατάργηση των συνόρων. Η κίνηση αυτή στόχευε στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας και την εξάλειψη των διεθνιστικών προκαταλήψεων. Τον 21^ο αιώνα το σκηνικό αυτό αλλάζει με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και των άμεσων καναλιών επικοινωνίας που σήμαινε ότι οι άνθρωποι απέκτησαν πολύ περισσότερες επιλογές στο πώς και πού θα επικεντρώνανε τον ελεύθερο τους χρόνο και τις δραστηριότητές τους και τα ενδιαφέροντα τους. Συνεπώς, ο όρος διεθνοποίηση έτσι όπως εκφράστηκε από το Μαρξ ουσιαστικά έχασε τη σημασία του και από το 1980 και μετά ορίζεται ως «παγκοσμιοποίηση», δηλαδή την ολοένα και αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών, πρωτίστως σε οικονομικό επίπεδο και έπειτα σε τεχνολογικό, πολιτισμικό. Και ενώ ο όρος περιγράφει την απελευθέρωση της παγκόσμιας αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών, τελικά το βάρος πέφτει στη διακίνηση Κεφαλαίων και την μεγέθυνση των επιχειρήσεων ώστε να ανταποκριθούν στο μέγεθος της αγοράς και να περιορίσουν το κόστος τους.

Τα κεφάλαια αυτά διοχετεύονται μονομερώς ή δυσανάλογα στους ισχυρούς πόλους του συστήματος (τις πιο ανεπτυγμένες χώρες) οι οποίες αφαιμάσουν πόρους, πρώτες ύλες και άλλα κεφάλαια δημιουργώντας ένα νέο-αποικιακό μοντέλο. Με αυτό τον τρόπο εντείνονται οι κοινωνικές ανισότητες στον πλανήτη.

Κλείνοντας, συμπεραίνουμε ότι ενώ η επίσημη διπλωματία εξακολουθεί να διαμορφώνει τις αντιλήψεις και τις στρατηγικές ανησυχίες των εθνών, όλο και περισσότερο έχει εξελιχθεί από την μεταψυχροπολεμική εποχή, η διαμόρφωση των διεθνών απόψεων των εθνών ως χώρων για την ανάπτυξη επενδύσεων και τουρισμού. Έτσι το μάρκετινγκ «του διεθνούς brand» γίνεται ολοένα και σημαντικότερο σε έναν κόσμο οικονομικά «ολοκληρωμένο», αλλά που εξακολουθεί να χωρίζεται σε σχεδόν 200 έθνη. Η δύναμη της έλξης στη διεθνή σκηνή χρησιμοποιείται επίσης από την κυβέρνηση και τους πολιτικούς ώστε να ενισχύσουν τα δικά τους εμπορικά σήματα μεταξύ των πολιτών, προκειμένου να αποκτήσουν ή να διατηρήσουν τη νομιμότητά του κράτους. Στον ολοένα και πιο ενωμένο, αλλά και διχασμένο κόσμο, τα αθλητικά mega- γεγονότα έχουν γίνει κομβικά σημεία υψηλής ζήτησης, που έχουν συμβολική αξία και πέρα από τα αποτελέσματα στον τομέα των αθλητικών αγώνων.

01.3.1. Τι είναι το city branding (αστικό μάρκετινγκ)

Το αστικό μάρκετινγκ, χρησιμοποιείται ως εργαλείο που βοηθά τις πόλεις να γίνουν ελκυστικές στις δυνητικές αγορές-στόχους που επιλέγουν. Αρχικά, το μάρκετινγκ στις πόλεις αποτελεί μια αστική καινοτομία που προωθήθηκε ως εναλλακτικό εργαλείο αστικής οργάνωσης, αλλά τα τελευταία χρόνια, τείνει να επικρατεί ένα από τα συστατικά του, αυτό της προβολής/προώθησης, δηλαδή το city branding. Συχνά, τα δύο εργαλεία συγχέονται, κάτι που είναι λάθος. Απ' την άλλη, το city branding, δεν εξαντλείται μόνο στην δημιουργία ενός slogan και μιας διαφημιστικής εκστρατείας. Λανσάρει με διάφορους τρόπους την ανταγωνιστική ταυτότητα μιας πόλης, και αποτελεί ένα στρατηγικό πλάνο βελτίωσης της εικόνας της. Το μάρκετινγκ της πόλης είναι μια διαδικασία που περιλαμβάνει ένα ευρύ σύνολο δραστηριοτήτων. Ξεκινά με μια προσεκτική ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης της πόλης μέσα από εκτενή έρευνα για τα περιουσιακά στοιχεία της, τις ευκαιρίες και το κοινό στο οποίο απευθύνεται (Kanaratzis και Ashworth 2007). Έπειτα επιλέγεται ένα συγκεκριμένο όραμα για την πόλη και τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν με τη συνεργασία και συμφωνία ενός φάσματος ενδιαφερομένων. Αυτό ακολουθείται από την φάση της ενεργού εφαρμογής του μάρκετινγκ και των μέτρων για τη χωρική/ λειτουργική, οικονομική, οργανωτική και προωθητική διάσταση της πόλης. (Ashworth και Voogd 1990). Η διαδικασία ολοκληρώνεται με την παρακολούθηση και την τακτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων όλων των δραστηριοτήτων από τους αρμόδιους φορείς.

Η αγορά της πόλης είναι μια μακροχρόνια διαδικασία που δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε τμήματα ή μόνο σε ορισμένο βαθμό. Οι δραστηριότητες προώθησης συνιστούν μόνο ένα κλάσμα της όλης διαδικασίας και δεν πρέπει να θεωρείται μια εναλλακτική λύση για το στρατηγικό μάρκετινγκ.

01.3.2. Χρονική εξέλιξη της διαδικασίας αστικού μάρκετινγκ

Το μάρκετινγκ των πόλεων έχει αναπτυχθεί σε στάδια ανάλογα με τη χρονική φάση και τις ιστορικές συγκυρίες που συμβαίνουν στην πόλη. Η πρώτη φάση ασχολείται με τη δημιουργία θέσεων εργασίας παραγωγής μέσω της προσέλκυσης εταιρειών με τις επιδοτήσεις και την υπόσχεση χαμηλού λειτουργικού κόστους και υψηλότερων κερδών.

Η λαθροθηρία των εργοστασίων από άλλες πόλεις ήταν ένα σημαντικό στοιχείο της τοπικής απασχόλησης για την προώθηση και την αστική εκπροσώπηση με στόχο το χαμηλό λειτουργικό κόστος και τη διαθεσιμότητα των επιδοτήσεων (Short και Kim 1999). Αυτό το παράδειγμα είναι εμφανές κυρίως στις Κεντροανατολικές Ευρωπαϊκές πόλεις. (Kotler ,1999) Η δεύτερη γενιά, το «στοχευμένο μάρκετινγκ» (Bailey 1989), περιλαμβάνει την προσέλκυση των μεταποιητικών και υπηρεσιακών θέσεων εργασίας στις βιομηχανίες με στόχο την κερδοφόρα ανάπτυξη. Στις προσπάθειες αυτές συμπεριλαμβάνεται η βελτίωση των υποδομών, της επαγγελματικής κατάρτισης και οι καλές σχέσεις μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού φορέα. Επίσης, δίνεται έμφαση στην τοπική κοινότητα και με την έννοια της καλύτερης ποιότητας της ζωής και στις ευκαιρίες αναψυχής για συγκεκριμένη μερίδα του πληθυσμού ανάλογα με το τοπικό κλίμα (Short και Kim 1999). Μια πρόσφατη αναβίωση αυτής της τάσης είναι εμφανής, κυρίως λόγω της δημοτικότητας των δημιουργικών και πολιτιστικών βιομηχανιών που αποτελούν κινητήριες δυνάμεις της ανάπτυξης του τουρισμού και της ευρύτερης οικονομικής ανάπτυξης. Η τρίτη γενιά, «ανάπτυξη του προϊόντος» (Bailey 1989), περιέχει τους στόχους από τα δύο πρώτα στάδια, αλλά περιλαμβάνει μια έμφαση στις «θέσεις εργασίας του μέλλοντος», ενώ η εκπροσώπηση περιλαμβάνει την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα, ανθρώπινων και πνευματικών πόρων, μαζί με χαμηλό κόστος λειτουργίας και ποιότητας ζωής. Παράλληλα όμως και φθηνής εργατικής δύναμης, βασικό αυτό για το Σύστημα. Το χαμηλό κόστος λειτουργίας επιτυγχάνεται νόμιμα μεν μέσα από την τεχνολογία, συνήθως όμως με την συμπίεση της αμοιβής της εργατικής δύναμης κάθε επιπέδου και υποβάθμισης της ποιότητας ζωής. Το τρίτο στάδιο της εφαρμογής marketing της πόλης είναι σαφώς προσανατολισμένο προς την ανταγωνιστική εξειδικευμένη σκέψη, που χαρακτηρίζεται από δημιουργία cluster «πόλοι ενδιαφέροντος» και την όλο και πιο έντονη συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα. Ουσιαστικά όμως δεν πρόκειται για «συνεργασία» ιδιωτικού και δημόσιου τομέα αλλά για πλήρη υποταγή του Δημοσίου στο ιδιωτικό συμφέρον.

Η επιχειρηματική πόλη εκτόπισε την πόλη της αναδιανεμητικής πολεοδομίας, πριν η τελευταία γενικευτεί (Λεοντίδου 1977,2002). Πολεοδομική πολιτική όμως συνεχίζει να υφίσταται αλλά πιο πολύ ως διαφημιστική καμπάνια ενώ η πολεοδομική σύνθεση εκφράζεται κυρίως μέσω νομοθετικών μεταρρυθμίσεων. Τη χρονική στιγμή που το φαινόμενο αυτό γίνεται εντονότερο, είναι με την ανάθεση των Ολυμπιακών αγώνων που εντείνεται ο κοινωνικός αποκλεισμός και η πόλωση και μεταλλάσσεται το αστικό τοπίο της πόλης.

Ο σημερινός κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής προϋποθέτει την ύπαρξη δυο κοινωνικών τάξεων από τη μια μεριά των κεφαλαιοκρατών που έχουν στην κυριότητα τους τα μέσα παραγωγής και τα μέσα συντήρησης, και από την άλλη μεριά των προλετάριων που έχουν αποκλειστεί απ' αυτή την κυριότητα και έχουν μόνο ένα εμπόρευμα για πούλημα: την εργατική τους δύναμη και που αναγκάζονται να πουλούν αυτή την εργατική δύναμη για ν' αποκτήσουν τα απαραίτητα μέσα συντήρησης. Έτσι ο εργάτης στην υπηρεσία του κεφαλαιοκράτη δεν αναπαράγει μόνο την αξία της εργατικής του δύναμης, που την πληρώνεται, αλλά παράγει ακόμα και πάνω απ αυτή υπεραξία που την ιδιοποιείται πρώτα ο κεφαλαιοκράτης και που στην παραπέρα πορεία, σύμφωνα με ορισμένους οικονομικούς νόμους, μοιράζεται σ' όλη την τάξη των κεφαλαιοκρατών και αποτελεί έτσι το βασικό απόθεμα, απ' όπου πηγάζουν η γαιοπρόσοδος, το κέρδος, η συσσώρευση του κεφαλαίου, με λίγα λόγια όλα τα πλούτη που καταβροχθίζονται ή συσσωρεύονται από τις εργαζόμενες τάξεις. Σήμερα, η καπιταλιστική εκμετάλλευση δεν αρκείται όμως μόνο στην ανθρώπινη αλλά εκτείνεται στους φυσικούς πόρους και την ίδια την πόλη.

Με αυτό τον τρόπο το αστικό περιβάλλον μετατρέπεται σε καταναλωτική αξία. και αντιμετωπίζεται όχι απλώς σαν προθήκη για την προβολή των καταναλωτικών αγαθών, αλλά γίνεται το ίδιο καταναλωτικό αγαθό.

Η τουριστική ανάπτυξη, η διαφήμιση, η τριτογενοποίηση της παραγωγής, προς την κατεύθυνση μιας βιομηχανίας θεάματος και η τεχνολογία της εικόνας και του ήχου μετατρέπουν την πόλη σε εικόνα. Η χρήση αυτής της εικονικής πραγματικότητας βρίσκει την αποθέωση της στα θεματικά πάρκα και στις διεθνείς εκθέσεις αλλά τείνει να γίνει πλέον εργαλείο πολιτικής αστικής ανάπτυξης.

Παραδείγματα αποτελούν οι παρεμβάσεις ανάπλασης και ανάδειξης του εγκαταλελειμμένου οικοδομικού αποθέματος, κληροδοτήματος της αποβιομηχάνισης και των ιστορικών κτιρίων και ενοτήτων, η συνολική προσπάθεια αισθητικής και λειτουργικής αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος των πόλεων συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών κέντρων (πεζοδρομήσεις, ανάδειξη προσόψεων) αλλά και η διάχυτη διάθεση φεστιβαλοποίησης της αστικής ζωής όπως βιώνεται κυρίως στα μητροπολιτικά κέντρα.

01.3.3. Σύγχρονα παραδείγματα

“η αρχέγονη ανάγκη ενός οικοδομήματος είναι να στεγάσει τις ανθρώπινες ανάγκες. Γενικά, η ιστορία της πόλης ακολουθεί την ιστορία του ανθρώπου βήμα βήμα. Ο πρωταρχικός της ρόλος, η ανάγκη που τη δημιουργήσε παραμένει και είναι η εκπλήρωση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και η από αυτό επιβαλλόμενη συμβίωση του ανθρώπου ως κοινωνικού όντος.”

Στις μέρες μας παρατηρούμε μια αντίστροφη διαδικασία. Κατασκευή έργων, τόσο μεμονωμένων κτιρίων όσο και συγκροτημάτων, τα οποία ακόμη και αφού κατασκευαστούν δεν έχουν βρεί τη χρήση τους, τη χρηστικότητά τους.

Υπάρχουν ακόμη συνολικότερες παρεμβάσεις στην πόλη, οι οποίες έχουν σχεδιαστεί, σχεδιάζονται ή πρόκειται να σχεδιαστούν χωρίς να μελετάται ακριβώς η χρήση των κτιρίων, των οικοδομικών τετραγώνων αλλά και το ποιος θα εγκατασταθεί εκεί.

Παραδείγματα: Hannover City 2020+, Dusseldorf Hafen, Hellinikon, Orama 2023, Dubai (palm islands), La Defense,...

- Η περιοχή La Defense στο Παρίσι, όσο ζωντανή είναι τις πρωινές ώρες τόσο δημιουργεί ένα κενό στον ιστό της πόλης το βράδυ. Μια πόλη μέσα στην πόλη με τελείως διαφορετικό χαρακτήρα, μη συνεκτικό με την υπόλοιπη.
- Στην Κίνα απτά μέσα του 90 χτιζόντουσαν 10 νέες πόλεις το χρόνο. Οι πόλεις αυτές αποτελούσαν δορυφόρους άλλων μεγαλύτερων που κατά κύριο λόγο χαρακτηρίστηκαν ως “πόλεις φαντάσματα”. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των μεγαλεπήβολων σχεδίων για τις πόλεις αυτές και του νέου μοντέλου προσέλκυσης κατοίκων σε αυτές είναι το “New South Mall, China”, που είναι το 2ο μεγαλύτερο εμπορικό στον κόσμο, και που παραμένει άδειο από το 2005 που άνοιξε.

- Στο Ντουμπαί, το φοινικονήσι Palm Jebel Ali, προοριζόταν να είναι μια πόλη 250.000 κατοίκων. Οι καλλιγραφικοί 'περίπατοι' που αναπτύσσονται σε κύκλο γύρω από τα φύλλα του φοίνικα σχηματίζουν τους στίχους ενός ποιήματος που λέει "οι μεγάλοι άντρες αναλαμβάνουν ακόμη μεγαλύτερες προκλήσεις". (άλλο ένα πρόδηλο παράδειγμα επιβολής κυριαρχίας και ματαιοδοξίας)

- Το φαινόμενο του Ντουμπαί επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τα mega projects στη γειτονική Κωνσταντινούπολη, όπου εξαγγέλθηκαν από τον Ερντογάν. Ο νεοοθωμανισμός του Ερντογαν, που συγκρίνει το όνειρό του με τα έργα το Οθωμανού αρχιτέκτονα Sinaan επί Μωάμεθ Β' του Πορθητή, σχεδιάζει την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων μέχρι το 2023, όπου συμπληρώνονται 100 χρόνια από την ίδρυση της Τουρκικής δημοκρατίας. Το OPAMA 2023 είναι η προσωπική λίστα στόχων του, με πρώτο την είσοδο της χώρας στις 10 ισχυρότερες οικονομίες και έπειτα αλλά εξίσου σημαντικό, την επιτυχημένη διεκδίκηση των Ολυμπιακών Αγώνων. Κάποια από τα project της λίστας αυτής είναι το Kanal Istanbul, το Bosphorus City και το Yavuz Sultan Selim.

Δίπλα σε τέτοιας κλίμακας επεμβάσεις το HELLINIKON μοιάζει μικρό, αλλά ο τρόπος που απευθύνεται σε ένα φανταστικό υποσυνείδητο χωρίς χωρικές ή ιστορικές εξαρτήσεις είναι ακριβώς ο ίδιος.

Χωρίς την εισαγωγή του promotional video, χαζεύοντας την πολυτελή μαρίνα με τον λαμπερό πύργο του Foster στο βάθος, δεν μπορείς να ξέρεις που είσαι. Γιατί δεν είσαι πουθενά.

Καταλήγουμε επομένως στο ότι τα κτίρια διακινούνται πλέον σαν μετοχές και πουλιούνται και αγοράζονται με σκοπό όχι την εγκατάσταση κάποιας χρήσης, παραγωγικής δραστηριότητας ή κατοικίας. Στο όνομα της απεριόριστης ανάπτυξης, μέσω της οικονομικής κρίσης, που συνδέεται σε μεγάλο βαθμό και

με την εξάντληση των φυσικών πόρων συνεχίζεται με αμείωτη ένταση ο σχεδιασμός και η κατασκευή mega projects, σε όλα τα μέρη του πλανήτη. Τα έργα αυτά αποτελούν την πιο ξεκάθαρα διατυπωμένη έκφραση οικονομικής και πολιτικής κυριαρχίας. Την ίδια στιγμή που ολόκληρα κέντρα πόλεων ερημώνουν , με την ίδια χρεωκοπημένη τακτική που αντιμετωπίζει την κατασκευή ως κερδοσκοπία, αδιαφορώντας για τους πληθυσμούς των αστέγων που αυξάνονται, νέες πόλεις ξεφυτρώνουν εξαφανίζοντας πολύτιμη αγροτική γη.

Είναι τελικά αλλαγή αυτή η διαδικασία ως προς το ρόλο της πόλης και του δομημένου όγκου; Ή αυτή η φαινομενική αντίφαση εκφράζει καλύτερα τη σημερινή κοινωνία;

01.4. Αθλητικά γεγονότα _ εμπορευματοποίηση της πόλης

Οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις και τα τουρνουά θεωρούνται ως "γεγονότα" προς διάθεση στην αγορά και management και με όρους όπως το "mega" που προδιαθέτει σε κάτι που γίνεται σήμα κατατεθέν και που κυρίως δείχνει το μέγεθος, το οποίο και έχει πραγματικά σημασία. Το δέλεαρ των μεγάλων και θεαματικών εκδηλώσεων πιστεύεται ότι είναι ένα πρόσφορος τρόπος για να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης σε μια πόλη υποδοχής και κατόπιν για το έθνος το οποίο ελπίζει ότι αυτό θα μεταφραστεί σε μια εισροή κεφαλαίων μέσω του τουρισμού και των νέων επενδύσεων. Η εικόνα των προορισμών ως επιθυμητών χώρων για νέες επενδύσεις και τουριστική κατανάλωση περιέλαβε τον αθλητισμό και τις αθλητικές εκδηλώσεις ως βασικά στοιχεία των νέων στρατηγικών οικονομικής ανάπτυξης. Σήμερα ζούμε σε μια εποχή όπου οι ειδικές εκδηλώσεις και ένα μεγάλο μέρος των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών πολιτικών είναι δεμένο με την ενίσχυση και το branding μέσα από τη φιλοξενία αυτών των εκδηλώσεων. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτό από τις εικόνες και τους ήχους που ακούγονται στις τελετές έναρξης και λήξης καθώς και από τις κυβερνητικές ομιλίες που χρησιμοποιούν τη συμβολική δύναμη του αθλητισμού.

Ένας πλήρης ορισμός μπορεί να είναι αυτός που προκύπτει από τη Roche (2000). Θεωρεί τις μέγα-εκδηλώσεις να είναι «μεγάλης κλίμακας πολιτιστικές (συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών και αθλητικών) γεγονότων που έχουν δραματικό χαρακτήρα, μαζική απήχηση και διεθνή σημασία. Συνήθως οργανώνονται από μεταβλητούς συνδυασμούς εθνικών κυβερνητικών και διεθνών μη κυβερνητικών οργανισμών. "

Με βάση την Roche, και αργότερα τον J. Solomon συνδέονται με το δημιουργία υποδομών και εγκαταστάσεων που συχνά μεταφέρουν μακροπρόθεσμα χρέη και πάντα απαιτούν μακροπρόθεσμο προγραμματισμό χρήσης. Στη συνέχεια, αναφέρουν ότι σε περίπτωση επιτυχίας, εκτοξεύουν τη νέα (ή ανανεωμένη) θετική εικόνα και ταυτότητα της πόλης υποδοχής μέσω των εθνικών και διεθνών μέσων ενημέρωσης, ιδιαίτερα της τηλεοπτικής κάλυψης. Αυτό γίνεται συνήθως με μακροπρόθεσμες θετικές συνέπειες όσον αφορά τον τουρισμό, τη βιομηχανική μετεγκατάσταση και τις επενδύσεις.

Οι Horne και Manzenreiter (2006), βασιζόμενοι σε αυτούς τους ορισμούς, αναφέρουν δύο χαρακτηριστικά που, σύμφωνα με αυτούς, κατά τη διάρκεια των αθλητικών γεγονότων η διοργανώτρια χώρα, η περιοχή ή η πόλη θα πρέπει να αντιμετωπίσει, σημαντικές αλλαγές στο συνήθη κύκλο των δραστηριοτήτων που υπάρχουν, πριν την εκδήλωση και επιπλέον, θα πρέπει να προσελκύσει εκπροσώπους των μέσων ενημέρωσης και των τηλεθεατών από πολλές χώρες του κόσμου και να τους προσφέρει όλες τις απαραίτητες υποδομές για τη φιλοξενία.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η διοργανώτρια χώρα, η περιοχή ή η πόλη πρέπει να αναφέρει αρκετούς παράγοντες / χαρακτηριστικά, κατά το χρονικό διάστημα της εκδήλωσης, έτσι ώστε να μπορεί να αξιολογηθεί ως ένα μέγα συμβάν. Οι κύριοι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν σε αντάλλαγμα για το σκοπό αυτό είναι η εξής:

- 1.Αύξηση του όγκου των τουριστών άμεσα και έμμεσα που να σχετίζονται με την εκδήλωση.
- 2.Πρόσθετη δημοσιότητα για το έθνος υποδοχής με την πρόθεση να οδηγήσει σε περαιτέρω γνώση του πολιτισμού του έθνους από τους επισκέπτες και τη δημιουργία μιας θετικής εικόνας.
- 3.Ωθηση του τοπικού εμπορίου λόγω των δαπανών των επισκεπτών και βελτίωση των υποδομών.
- 4.Την αύξηση της ευημερίας κατά τη διάρκεια και μετά την εκδήλωση.

Κάποιοι άλλοι συγγραφείς, όπως ο Matheson (2006), ωστόσο δεν συμφωνούν με το τελευταίο αυτό σημείο, υποστηρίζοντας ότι τα μέγα-αθλητικά γεγονότα συχνά έχουν ουδέτερες και σε πολλές περιπτώσεις αρνητικές συνέπειες για τα έθνη υποδοχής τους.

Όμως τα Μεγα γεγονότα, παρέχουν άμεση και απευθείας πρόσβαση σε μια παγκόσμια αγορά θεατών, μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αυτή η εύκολη πρόσβαση επιτρέπει στα έθνη υποδοχής, τις περιφέρειες ή τις πόλεις να προβάλλουν την εικόνα και τον πολιτισμό τους σε μια βάση πολλών εκατομμυρίων τηλεθεατών των διαφόρων εθνών.

Σύμφωνα με το Matheson και Baade (2004), τα μέγα γεγονότα προσφέρουν μια θέση στο χάρτη για την πόλη διοργάνωσης. Γι' αυτούς αυτές οι εκδηλώσεις μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως πολιτικές δραστηριότητες, το έργο τους ως οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό εργαλείο, ή ακόμη και ως ένα σημάδι ότι η χώρα έχει φθάσει σε ένα σημαντικό διεθνές σχήμα, έχοντας την ευκαιρία να το προβάλλει απ' τη στιγμή που όλες οι κάμερες είναι στραμμένες πάνω της.

Ως παραδείγματα του ως άνω, θα μπορούσε κανείς να εξετάσει το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2002 στην Ιαπωνία και Νότια Κορέα, τους Ολυμπιακούς Αγώνες του Πεκίνου το 2008, και επίσης το πιο πρόσφατο παράδειγμα της Φόρμουλα 1 Γκραν Πρίξ που φιλοξενήθηκε σε χώρες όπως το Μπαχρέιν, την Τουρκία ή τη Σιγκαπούρη.

02. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι ένα διεθνές πολιτιστικό φαινόμενο που αποκτά μεγαλύτερη επιρροή στο σύγχρονο κόσμο. Στις τελευταίες δεκαετίες όλο και περισσότερες πόλεις, συμπεριλαμβανομένου ενός μεγάλου αριθμού του αναπτυσσόμενου κόσμου δηλώνουν υποψηφιότητα στη φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων.

Η υλοποίηση των διεθνών αθλητικών εκδηλώσεων είχαν διαφορετικές οπτικές γωνίες ανά τις πόλεις σε όλο τον κόσμο κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

Παλαιότερα, οι πόλεις που φιλοξένησαν το γεγονός κατασκεύασαν ή χρησιμοποίησαν υποδομές μικρότερης κλίμακας, και ουσιαστικά εστίαζαν στον απαραίτητο εφοδιασμό της εκδήλωσης, και δεν έφταναν να γίνουν μέσα εξουσίας ή επενδύσεων στην πόλη.

Σήμερα, αυτό το σενάριο έχει αλλάξει και τα μέγα-γεγονότα θεωρούνται δυνάμεις της αστικής μεταμόρφωσης. Το τρέχον πακέτο μέγα-εκδηλώσεων περιλαμβάνει σχέδια κινητικότητας, πραγματικής εξέλιξης, ανάπλασης ολόκληρων περιοχών, το μάρκετινγκ της πόλης (τουρισμός), κατασκευή νέων αθλητικών εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τα νέα πρότυπα (συνήθως δύσκολο να προσαρμοστούν στις ήδη υπάρχουσες εγκαταστάσεις), και ένα νέο επίπεδο στην άρθρωση της πόλης, μια δυναμική μέσω της πόλωσης ή της δημιουργίας νέων κέντρων.

Λαμβάνοντας υπόψη (2001) την προοπτική του Harvey, είναι δυνατό να παρατηρήσουμε ότι η υλοποίηση των μέγα-γεγονότων έχει γίνει μια στρατηγική για την ενθάρρυνση της κυκλοφορίας των παγκόσμιων κεφαλαίων, εκμεταλλεόμενοι μέσω της εμπορευματοποίησης της κουλτούρας την αστική γη, μέσα από μια νεοφιλελεύθερη πολιτική, με τη συγκέντρωση δημοσίων και ιδιωτικών συμφερόντων. Διεγείρει την οικονομία της διοργανώτριας πόλης, προσελκύοντας επιχειρηματίες, τουρίστες και επιχειρήσεις.

Με αυτή την έννοια, για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής, θα πρέπει να υπάρχει μια κοινωνική συναίνεση προς τις «στρατηγικές προτεραιότητες» των επενδύσεων. Ο Comrans (2004) σημειώνει ότι η αύξηση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στη διαχείριση των δημόσιων υπηρεσιών έχει ως στόχο τη δημιουργία αυτής της συναίνεσης, με την εισαγωγή του επιχειρηματικού ορθολογισμού στη δημόσια διοίκηση και την αιτιολόγηση των ενεργειών που δεν προσφέρουν οφέλη για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι Ολυμπιακοί αγώνες όπως και άλλα έργα μεγάλης κλίμακας ενέχουν και συμβολισμούς και μηνύματα που προβάλλει την εκάστοτε χρονική στιγμή η πόλη. Σημαντικό βέβαια είναι ότι την εξουσία των εκδηλώσεων αυτών την κατέχει η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) , που ελέγχει και τα «μηνύματα-ιδανικά» προς προβολή. Στην σύντομη ιστορική αναδρομή που ακολουθεί, θα αναφερθούν κάποια από αυτά, άμεσα συσχετισμένα και με τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες των εποχών.

02.1.Ολυμπιακοί Αγώνες _ ιστορική αναδρομή

Για τη συνολικότερη αντίληψη στο ζήτημα καλό είναι να δούμε την ιστορική του εξέλιξη αλλά και τις χρονικές στιγμές μεταλλαγής του ίδιου του περιεχομένου αλλά και των συμβολισμών του.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1896 γνωστοί και ως Αγώνες της 1ης Ολυμπιάδας, ήταν η πρώτη διεθνής αθλητική διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων μετά την αναβίωσή τους στη σύγχρονη εποχή. Διοργανώθηκε στην Αθήνα από τις 25 Μαρτίου έως τις 3 Απριλίου 1896 (6 Απριλίου - 15 Απριλίου με το γρηγοριανό Ημερολόγιο).

Πόλη	Χώρα	Σημ.	A/A	Έτος	Από	Μέχρι
Αθήνα	Ελλάδα		I	1896	6 Απριλίου	15 Απριλίου
Παρίσι	Γαλλία		II	1900	14 Μαΐου	28 Οκτωβρίου
Σεντ Λούις	ΗΠΑ		III	1904	1 Ιουλίου	23 Νοεμβρίου
Λονδίνο	Μεγάλη Βρετανία		IV	1908	27 Απριλίου	31 Οκτωβρίου
Στοκχόλμη	Σουηδία		V	1912	5 Μαΐου	27 Ιουλίου
Βερολίνο	Γερμανία		VI	1916	<i>Ματαιώθηκαν λόγω Α' Παγκ. Πολέμου</i>	
Αμβέρσα	Βέλγιο		VII	1920	20 Απριλίου	12 Σεπτεμβρίου
Παρίσι	Γαλλία		VIII	1924	4 Μαΐου	27 Ιουλίου
Άμστερνταμ	Ολλανδία		IX	1928	17 Μαΐου	12 Αυγούστου
Λος Άντζελες	ΗΠΑ		X	1932	30 Ιουλίου	14 Αυγούστου
Βερολίνο	Γερμανία		XI	1936	1 Αυγούστου	16 Αυγούστου
Τόκιο	Ιαπωνία		XII	1940	<i>Ματαιώθηκαν λόγω Β' Παγκ. Πολέμου</i>	
Λονδίνο	Μεγάλη Βρετανία		XIII	1944	<i>Ματαιώθηκαν λόγω Β' Παγκ. Πολέμου</i>	
Λονδίνο	Μεγάλη Βρετανία		XIV	1948	29 Ιουλίου	14 Αυγούστου
Ελσίνκι	Φινλανδία		XV	1952	19 Ιουλίου	3 Αυγούστου
Μελβούρνη	Αυστραλία		XVI	1956	22 Νοεμβρίου	8 Δεκεμβρίου
Ρώμη	Ιταλία		XVII	1960	25 Αυγούστου	11 Σεπτεμβρίου
Τόκιο	Ιαπωνία		XVIII	1964	10 Οκτωβρίου	24 Οκτωβρίου
Πόλη του Μεξικού	Μεξικό		XIX	1968	12 Οκτωβρίου	27 Οκτωβρίου
Μόναχο	Δυτική Γερμανία		XX	1972	26 Αυγούστου	11 Σεπτεμβρίου
Μόντρεαλ	Καναδάς		XXI	1976	17 Ιουλίου	1 Αυγούστου
Μόσχα	Σοβιετική Ένωση		XXII	1980	19 Ιουλίου	3 Αυγούστου
Λος Άντζελες	ΗΠΑ		XXIII	1984	28 Ιουλίου	12 Αυγούστου
Σεούλ	Νότια Κορέα		XXIV	1988	17 Σεπτεμβρίου	2 Οκτωβρίου
Βαρκελώνη	Ισπανία		XXV	1992	25 Ιουλίου	9 Αυγούστου
Ατλάντα	ΗΠΑ		XXVI	1996	19 Ιουλίου	4 Αυγούστου
Σίδνεϊ	Αυστραλία		XXVII	2000	15 Σεπτεμβρίου	1 Οκτωβρίου
Αθήνα	Ελλάδα		XXVIII	2004	13 Αυγούστου	29 Αυγούστου
Πεκίνο	Κίνα		XXIX	2008	8 Αυγούστου	24 Αυγούστου
Λονδίνο	Μεγάλη Βρετανία		XXX	2012	27 Ιουλίου	12 Αυγούστου
Ρίο ντε Τζανέιρο	Βραζιλία		XXXI	2016	5 Αυγούστου	21 Αυγούστου

Πηγή : Wikipedia

Επειδή η Αρχαία Ελλάδα ήταν το μέρος που "γεννήθηκαν" οι Ολυμπιακοί Αγώνες, η Αθήνα θεωρήθηκε ως η ιδανικότερη επιλογή για να φιλοξενήσει και την πρώτη διεξαγωγή των σύγχρονων. Η επιλογή της διοργανώτριας χώρας έγινε σε συνέδριο που οργάνωσε ο Πιερ ντε Κουμπερτέν, Γάλλος παιδαγωγός και ιστορικός, στο Παρίσι, στις 23 Ιουνίου 1894. Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) ιδρύθηκε επίσης κατά τη διάρκεια αυτού του συνεδρίου.

Μετά το τέλος των Αγώνων, ο βασιλιάς Γεώργιος Α', καθώς και πολλοί άλλοι (μεταξύ των οποίων και Αμερικανοί αθλητές), υποστήριξαν την ιδέα να διοργανωθούν και οι επόμενοι Αγώνες στην Αθήνα. Ο Κουμπερτέν όμως ήταν αντίθετος με αυτό, ενώ είχε ήδη αποφασιστεί το Παρίσι ως η επόμενη διοργανώτρια πόλη.

Μετά την χρεωκοπημένη Ελλάδα δεύτερος σταθμός των Ολυμπιακών Αγώνων ήταν το Παρίσι το 1900 και έπειτα, το 1904, σειρά θα είχαν οι ΗΠΑ. Ελάχιστοι θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν εκείνους τους αγώνες ως πετυχημένους. Η «πολιτισμένη» Δύση κυριολεκτικά συνέτριψε το ολυμπιακό ιδεώδες καθώς οι Παριζιάνοι είχαν την ιδέα να συνδυάσουν το τερπνόν μετά του ωφελίμου και προσπάθησαν να συνδυάσουν την οργάνωση της μεγαλύτερης Διεθνούς Έκθεσης (Exposition Universelle) με τους Ολυμπιακούς. Οι Αγώνες λοιπόν θα διαρκούσαν όσο και η Έκθεση, σχεδόν έξι μήνες. Στο μεγάλο αυτό διάστημα πολλοί αθλητές δεν γνώριζαν ότι βρίσκονταν εκεί για να συμμετέχουν σε Αγώνες βλέποντας γύρω τους αυτό το μεγαλεπήβολο πανηγύρι. Το εξάμηνο όμως αυτό χρειαζόταν για να εξυπηρετηθεί το shopping των κοσμοπολιτών που πέραν των λιγοστών αθλημάτων θα απολάμβαναν τα προϊόντα των 76.000 εκθετών και επιχειρήσεων. Η Έκθεση ήταν μια καπιταλιστική εκδήλωση που προσέλκυσε 50 εκατομμύρια επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Ενώ κινήθηκαν εκατομμύρια φράγκα τότε στους ολυμπιονίκες δόθηκαν μόνο αναμνηστικές καρφίτσες ενώ οι αθλητές αγόρασαν μόνοι τους τα μετάλλιά τους. Σύμφωνα με τον επικεφαλής της Διεθνούς Έκθεσης, Αλφρέντ Πικάρ, «ο αθλητισμός είναι μια άχρηστη και γελοία δραστηριότητα για να δαπανηθούν πολλά χρήματα».

Ο εμποροκρατισμός όμως του Παρισιού δεν έλειψε ούτε από τους Ολυμπιακούς του Σεν Λιούις στις ΗΠΑ τέσσερα χρόνια μετά επαναλαμβάνοντας τα ίδια ακριβώς λάθη. Και εκείνοι οι αγώνες διήρκεσαν σκανδαλωδώς σχεδόν πέντε μήνες ώστε να συνδυαστούν με την περίφημη Έκθεση της Λουϊζιάνα. Η ίδια η ΔΟΕ παραδέχεται ότι η διοργάνωση χάθηκε μέσα στο χάος της Έκθεσης. Η συμμετοχή ήταν η μικρότερη στην ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων -με εξαίρεση δικαιολογημένα τους πρώτους στην Αθήνα- και γι' αυτό άλλωστε οι μισοί ολυμπιονίκες ήταν από τις ΗΠΑ. Για τους Αμερικανούς περισσότερο σημασία είχε να γιορτάσουν τα 100 χρόνια από την εξαγορά της Λουϊζιάνας από τους Γάλλους.

Μετά από αυτές τις ολυμπιακές εμποροπανηγύρεις είχε δημιουργηθεί ένα τεράστιο χάσμα μεταξύ της αρχικής σημασίας του κινήματος και του εμποροκρατικού χαρακτήρα που απέκτησε. Το ολυμπιακό ιδεώδες κινδύνευε και η ολυμπιακή επιτροπή «θυμήθηκε» μια παλιά πρόταση των Ελλήνων: να γίνονται οι αγώνες στη χώρα που γεννήθηκαν, την Ελλάδα. Η Ελλάδα, μια

χώρα πρόσφατα χρεωκοπημένη -και στρατιωτικά συντετριμμένη μετά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο- χρειαζόταν κάτι να την τονώσει. Οι Έλληνες τότε, πρότειναν να φιλοξενεί η Ελλάδα μονίμως τους δυσβάστακτους αγώνες συναντώντας όμως την άρνηση της ΔΟΕ και ειδικά του αριστοκράτη Πιερ ντε Κουμπερτέν. Μπροστά στην ελληνική επιμονή βρέθηκε μια συμβιβαστική λύση: οι Αγώνες θα διεξάγονταν μονίμως στην Αθήνα στο μεσοδιάστημα δύο διαδοχικών Ολυμπιακών διοργανώσεων που θα λάβαιναν μέρος σε πόλεις του κόσμου. Με άλλα λόγια θα είχαμε κάθε δύο χρόνια Ολυμπιακούς με την Ελλάδα να αποτελεί μόνιμη διοργανώτρια χώρα κάθε τέσσερα χρόνια. Όπως έγραφε και ο Bruce Davis «οι Έλληνες χρειαζόνταν τους Ολυμπιακούς και το Ολυμπιακό κίνημα τους Έλληνες» και έτσι προέκυψαν οι Μεσολυμπιακοί του 1906.

Στην Αθήνα του 1906 ήταν η πρώτη φορά που οι αθλητές θα συμμετείχαν μέσω των Ολυμπιακών Επιτροπών και όχι μεμονωμένα όπως γινόταν πριν που όποιος ήθελε έμπαινε στο γήπεδο. Ήταν επίσης η πρώτη φορά που υπήρχε έπαρση των σημαιών των τριών πρώτων αθλητών ενώ δημιουργήθηκε και το πρώτο ολυμπιακό χωριό στο Ζάππειο. Ήταν η απόλυτη επιτυχία που επισκίασε όλους τους προηγούμενες -και αρκετούς επόμενους αγώνες. Ο Δεύτεροι Διεθνείς Ολυμπιακοί Αγώνες (ή Μεσολυμπιακοί) ήταν γεγονός και ήταν προγραμματισμένοι να επαναληφθούν στα χρόνια που έρχονταν αλλά οι πολιτικές και γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια δεν το επέτρεψαν οπότε το σχέδιο ναυάγησε για πάντα. Εκείνα τα χρόνια προτεραιότητα για τους Έλληνες ήταν να διπλασιάσουν τα εδάφη τους και όχι τα στάδιά τους. Ήταν η φάση της αναδιανομής των εδαφών της καταρρέουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, και όλοι στέκονταν με το όπλο στο χέρι, ποιος θα αρπάξει τα περισσότερα: Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι, πότε σύμμαχοι εναντίον των οθωμανών, πότε εχθροί μεταξύ τους όταν δεν τα έβρισκαν στην μοιρασιά. Η εποχή των καπιταλιστικών αναδιοργανώσεων και της δημιουργίας των «εθνικών» κρατών είχε ήδη αρχίσει, με τις επαναστάσεις σέρβων και ελλήνων (1820-1830) και με τις «κάτω από το τραπέζι» συγκρούσεις (μακεδονικός Αγώνας).

Ωστόσο εκείνοι οι αγώνες εργαλειοποιήθηκαν από τη ΔΟΕ θέλοντας απλά να σώσουν πρόσκαιρα τον θεσμό από την κατρακύλα του επιτρέποντας έτσι στους δραστήριους Έλληνες να κάνουν αυτή τη δεύτερη διοργάνωση. Το Ολυμπιακό Κογκρέσο είχε θάψει την ελληνική απόπειρα να σφετεριστεί τους Αγώνες με τον πανίσχυρο Πιερ ντε Κουμπερτέν να θέλει μανιωδώς να διασώσει τον διεθνισμό του σχεδίου του προστατεύοντάς το από τους επικίνδυνους Έλληνες που ήθελαν να το κάνουν εθνική υπόθεση. Ο Γάλλος αριστοκράτης φανερά ενοχλημένος με τους Έλληνες που επιχειρούσαν να εθνικοποιήσουν τα ολυμπιακά του σχέδια, δεν παραβρέθηκε στους Μεσολυμπιακούς. Είχε φροντίσει πάραυτα να μειώσει τα κλασσικά ελληνικά χαρακτηριστικά των αγώνων προσδίδοντας τους έναν έντονο αγγλοσαξονισμό που ήταν στη μόδα τότε λόγω της πανίσχυρης και υπεροπτικής βικτωριανής Αγγλίας.

Ο Κουμπερτέν επίσης ήταν αυτός που στην Ολυμπιάδα του Σεντ Λούις, το 1904, είχε την «ανθρωπιστική ιδέα» να οργανωθούν «ανθρωπολογικοί αγώνες», στους οποίους πήραν μέρος για πρώτη φορά οι ινδιάνοι και οι μαύροι. Στόχος

αυτών των εκτός επίσημου προγράμματος αγώνων, ήταν να μελετηθεί η αθλητική συμπεριφορά του «κατώτερου» ανθρώπινου είδους, σύμφωνα με τα λεγόμενα του.

Κατά τον ίδιο, οι αθλητές έπρεπε να είναι «ιππότες» και «ανδρείοι», ιδιότητες που δεν αναγνώριζε πέραν της φυλής των λευκών. Την ίδια εποχή, δε, στη Γαλλία εκδηλωνόταν κύμα συμπαραράστασης υπέρ του Ντρείφους. Αλλά ο Κουμπερτέν, πιστός στις αρχές του, είχε σοβαρούς λόγους να πολεμά τον Ντρείφους.

Σταθμός στην ιστορία ήταν και η Ολυμπιάδα του 1928, στην Ολλανδία, που συμμετείχαν για πρώτη φορά γυναίκες. Κάτι που έβρισκε αντίθετο, τον Κουμπερτέν, επίτιμο πια πρόεδρο της ΔΟΕ, ο οποίος δεν ενέκρινε τη συμμετοχή των γυναικών συνεχίζοντας να υποστηρίζει ότι «Μία αποστολή έχουν οι γυναίκες, να στεφανώνουν τους νικητές, όπως ακριβώς στην αρχαία Ελλάδα».

Ενα χρόνο πριν το θάνατό του, το δημιούργημά του, το σύμβολο των 5 ολυμπιακών κύκλων, έγινε με την άδειά του φυσικά, το έμβλημα του πολεμικού ναυτικού των ναζι. Η Ολυμπιάδα του 1936 στο Βερολίνο παραδόθηκε εξ ολοκλήρου στον Χίτλερ, που πέραν όλων των άλλων, σήκωσε και το πρώτο στην ιστορία των Αγώνων «Ζέπελιν», που υπερίπτατο πάνω από το Ολυμπιακό Στάδιο, στολισμένο με τη «σβάστικα» και διαφημίζοντας τα λάβαρα του ναζισμού. Στον παραπάνω πίνακα δίπλα στη χρονολογία και τη διοργανώτρια πόλη, και η σημαία των Ναζι.

Μετά το θάνατο του Κουμπερτέν τη θέση του διαδέχεται ο Χουάν Αντόνιο Σάμαρανκ, αμφιλεγόμενη προσωπικότητα, εξαιτίας των στενών σχέσεων του με το φασιστικό καθεστώς του Φράνκο, στο οποίο είχε διατελέσει και υπουργός Αθλητισμού της Ισπανίας, επί δικτατορίας. Σάλο είχε προκαλέσει φωτογραφία που τον δείχνει να χαιρετά φασιστικά, στην 38η επέτειο από το πραξικόπημα, το 1974.

Αναγνωρίζοντας, λοιπόν την ισχύ της ΔΟΕ, θα μπορούσαμε να πούμε ότι μόνο δύο ήταν οι μοναδικές στιγμές που κινδύνευσε να χάσει το μονοπώλιο του διεθνούς αθλητισμού. Πολλά χρόνια μετά στην Τζακάρτα του Νοέμβρη του 1963, 2.700 αθλητές από 47 κράτη ετοιμάζονταν να συναγωνιστούν όχι σε Ολυμπιακή διοργάνωση αλλά σε μια εναλλακτική πλην εξίσου εντυπωσιακή.

Τις επόμενες δεκαετίες μέχρι και σήμερα η ΔΟΕ αποφεύγει όχι μόνο να αναγνωρίσει εκείνους τους Αγώνες αλλά το 1949 τελικά δημοσίευσε επίσημο πόρισμα σύμφωνα με το οποίο: Δεν θεωρείται ότι οποιαδήποτε ειδική αναγνώριση μπορεί να δοθεί στους συμμετέχοντες εκείνων των αγώνων θα προσέδιδε κάποιο κύρος -μετά από τόσο καιρό- και ο κίνδυνος να υπάρξει ένα ντροπιαστικό προηγούμενο θα αντιστάθμιζε οποιοδήποτε πλεονέκτημα. Ακόμα και στην ιστοσελίδα της ΔΟΕ σήμερα δεν αναφέρονται πουθενά οι Μεσολυμπιακοί σαν να μην έγιναν ποτέ. Η απόλυτη νίκη του Κουμπερτέν. Η αλήθεια είναι όμως διαφορετική. Ο διάσημος Γερμανός ιστορικός των Ολυμπιακών Karl Lennartz έγραφε πως «για τον πραγματικό ιστορικό των Ολυμπιακών αγώνων εκείνοι οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν ισάξιοι με τους επόμενους».

Και ενώ οι Αγώνες του 1906 σώσανε το ολυμπιακό κίνημα χωρίς όμως να καταφέρει η Ελλάδα να διατηρήσει μια μόνιμη διοργάνωση, αρκετές δεκαετίες αργότερα θα ερχόταν μια σοβαρότερη απειλή για το κύρος και ίσως την ίδια την ύπαρξη των Αγώνων.

Ο ισχυρός άνδρας της Ινδονησίας Πρόεδρος Σουκάρνο θέλοντας να ενισχύσει το προσωπικό του αλλά και το παγκόσμιο κύρος της φτωχής χώρας του ανέλαβε να διοργανώσει τους Πανασιατικούς Αγώνες του 1962. Τα προβλήματα ξεκίνησαν όταν η ινδονησιακή κυβέρνηση αρνήθηκε να χορηγήσει βίζα στα μέλη των αθλητικών αποστολών του Ισραήλ και της Ταιβάν και η οργισμένη ΔΟΕ τα έβαλε με την Ολυμπιακή Επιτροπή της Ινδονησίας (ΟΕΙ) αναστέλλοντάς την επειδή δεν αντέδρασε σε αυτή την κυβερνητική πολιτική. Ύστερα από ένα μήνα η Ινδονησία αποσύρθηκε από τους Ολυμπιακούς. Θα μπορούσε βέβαια κάποιος να ισχυριστεί ότι επρόκειτο για μια υποκριτική στάση της ΔΟΕ καθώς το Ισραήλ ήταν επίσης αποκλεισμένο από τους Μεσογειακούς Αγώνες αλλά εκείνες οι χώρες μέλη συμμετείχαν κανονικά στους Ολυμπιακούς.

Ο Σουκάρνο πέρασε γρήγορα στην επίθεση ενορχηστρώνοντας τη δημιουργία καινούργιων Ολυμπιακών, διαφορετικών και αντι-ιμπεριαλιστικών. Οι νέοι «Αγώνες των Νέων Αναδυόμενων Δυνάμεων» (GANEFO), όπως ονομάστηκαν, θα βασιζόνταν στα Ολυμπιακά ιδεώδη και θα προήγαγαν την ανάπτυξη των αθλημάτων στα αναδυόμενα έθνη -πρώην αποικίες- έτσι ώστε να ενδυναμώσουν τις φιλικές σχέσεις μεταξύ τους. Πρόκειται καθαρά για μια ανταγωνιστική πολιτική κίνηση που ήθελε να διαιρέσει ολυμπιακό κίνημα και να αναδείξει τις παγκόσμιες δομικές πολιτικές πραγματικότητες προάγοντας τα πολιτικά σχέδια των Αδεσμεύτων κρατών.

Το ενδιαφέρον είναι ότι εκείνοι οι πρώτοι Αγώνες των Νέων Αναδυόμενων Δυνάμεων» (ΑΝΑΔ) στην Τζακάρτα τον Νοέμβριο του 1963 σημείωσαν μεγάλη επιτυχία με 2.700 συμμετέχοντες αθλητές από 48 χώρες. «Το Κίνημα GANEFO ήταν το πιο απειλητικό για τους Ολυμπιακούς Αγώνες», έχει υποστηρίξει η επίκουρος καθηγήτρια, Δικαία Χατζηευσταθίου. Έτσι παρόλο που οι ΑΝΑΔ επέτρεψαν στους αθλητές να συμμετάσχουν και στους Ολυμπιακούς αντίθετα η σκληροπυρηνική ΔΟΕ απέτρεψε τον κόσμο να συμμετάσχει στους ψευδοαγώνες απειλώντας με ποινές. Θα ήταν ένα μοιραίο πλήγμα για τους Αγώνες των Νέων Αναδυόμενων Δυνάμεων διότι έτσι τους στερούσε τη νομιμοποίηση που χρειαζόνταν ενώ και οι πολιτικές συγκυρίες το καταδίκάζαν σε αποτυχία.

Καταλήγουμε, ότι η διοργάνωσης μιας Ολυμπιάδας ήταν ένα δύσκολο εγχείρημα από την πρώτη στιγμή και κυρίως όσο αφορά τις οικονομικές συνέπειες αυτού. Τα χρόνια που προηγήθηκαν της αναβίωσης των Ολυμπιακών Αγώνων το 1896, οι Τρικούπης και Δραγούμης εναντιώθηκαν επανειλημμένως στα σχέδια του Πιερ ντε Κουμπερτέν σημειώνοντας ότι «οι οικονομικές συνέπειες του εγχειρήματος θα ήταν ανυπολόγιστες». Σε μια συνάντησή τους ο Τρικούπης, μάλιστα, ανέφερε στον Κουμπερτέν ότι «σύντομα θα καταλάβεις ότι είναι αδύνατον», κάτι που αποδείχτηκε λάθος αφού τελικά οι αγώνες έγιναν. Ίσως όμως όχι και τόσο λάθος όσο θα

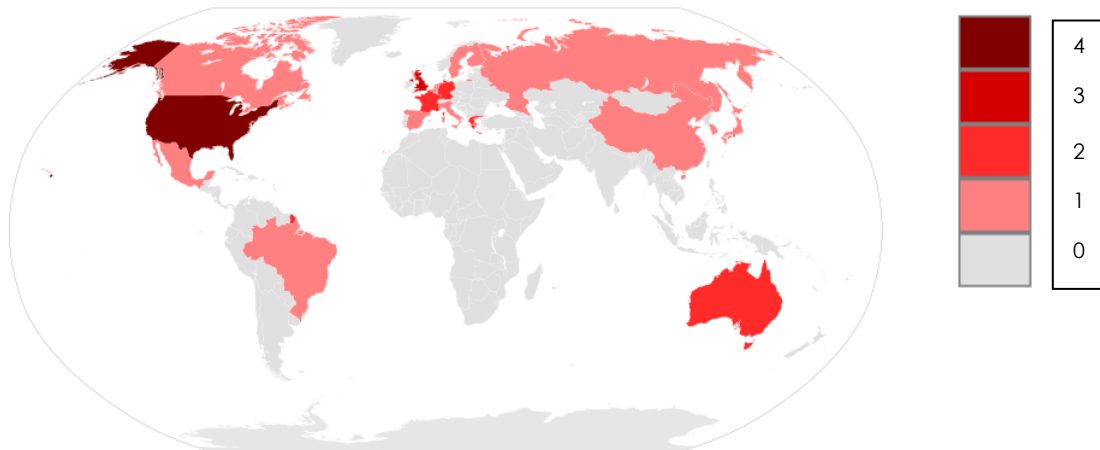
φανταζόσασταν αφού τελικά όντως η Ελλάδα πτώχευσε και «οι Έλληνες έκαναν εράνους για να μαζέψουν τα χρήματα για την διοργάνωση, ενώ ο Βασιλιάς ζήτησε την βοήθεια του Αβέρωφ».

Το κόστος των Ολυμπιακών Αγώνων εκτοξεύτηκε από τη δεκαετία του 60 εξαιτίας α) της αύξησης των συμμετεχόντων αθλητών β) της αύξησης των αθλημάτων και γ) της αύξησης της διαφθοράς στα προγράμματα προετοιμασίας. Οι χώρες που αναλάμβαναν τους αγώνες συνειδητοποιούσαν γρήγορα ότι μετά το τέλος της γιορτής έπρεπε να αντιμετωπίσουν τα δυσθεώρητα χρέη και το κόστος της συντήρησης άχρηστων, εν πολλοίς, εγκαταστάσεων. Το 1972 το Ντένβερ έγινε η μόνη επιλεγμένη πόλη που εγκατέλειψε την διοργάνωση έπειτα από δημοψήφισμα που προκάλεσαν πολίτες αντιδρώντας σε ένα νομοσχέδιο που θα επέτρεπε τη δαπάνη περισσότερων κεφαλαίων για την ολοκλήρωση της προετοιμασίας. Το 1976 το Μόντρεαλ κατέκτησε την πρώτη θέση στο άθλημα «αστοχία προϋπολογισμού» αφού τελικά δαπάνησε περισσότερα από 2,7 δισεκατομμύρια δολάρια, δηλαδή 2,6 παραπάνω από τα 124 εκατομμύρια που είχε υπολογίσει αρχικά. Η απίστευτη υπέρβαση οδήγησε στην έλλειψη ενδιαφέροντος για τη διοργάνωση των αγώνων και έτσι το 1979 το Λος Άντζελες ήταν το μόνο που κατέθεσε φάκελο υποψηφιότητας για τους θερινούς ολυμπιακούς του 1984. Η έλλειψη ανταγωνισμού έδωσε τη δυνατότητα στην αμερικάνικη πόλη να διαπραγματευτεί με τους δικούς της όρους, οργανώνοντας τους αγώνες αποκλειστικά σε υπάρχουσες εγκαταστάσεις και σε συνδυασμό με την εκτόξευση των τηλεοπτικών δικαιωμάτων, οι Ολυμπιακοί του Λος Άντζελες καταγράφηκαν στην ιστορία ως οι μοναδικοί που άφησαν θετικό απολογισμό από τη δεκαετία του 60 μέχρι και σήμερα.

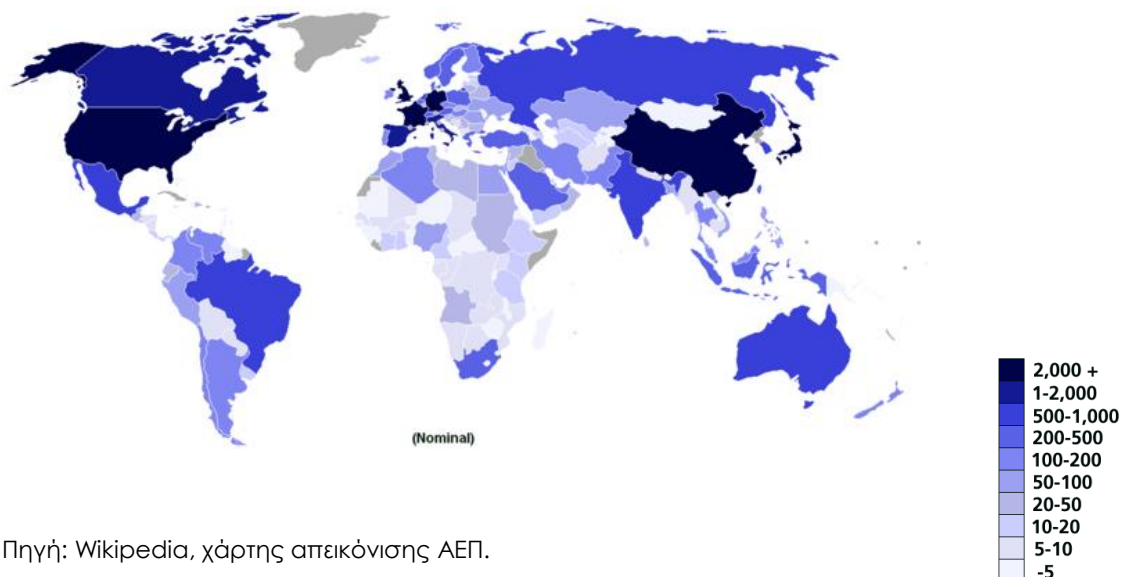
Μετά την επιτυχία του Λος Άντζελες το ενδιαφέρον για την διοργάνωση αναθερμάνθηκε. Δύο πόλεις κατέθεσαν πρόταση για την διοργάνωση του 1988 και η τάση αυτή συνεχίστηκε μέχρι το 1997 όπου οι υποψήφιοι εκτοξεύτηκαν στις δώδεκα. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Βαρκελώνης, το 1992, θεωρήθηκαν ένα σημάδι αυτής της σκέψης. Προέτρεψαν την αστική μετατροπή της πόλης, έφεραν τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα σε αποφάσεις και δημιούργησαν το φαντασιακό των επισκεπτών και μερικών κατοίκων, και συνεπώς δύο ιστορίες για την πόλη: το πριν και το μετά των αγώνων. Από τη Βαρκελώνη και μετά αλλάζει η ίδια η φιλοσοφία της διοργάνωσης και συνδέεται άμεσα με την εικόνα της πόλης, και με την προβολή των πιο φιλόδοξων σχεδίων ανάπτυξης στον τομέα που επιλέγεται κάθε φορά.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα των Robert A. Baade και Victor A. Matheson που δημοσίευσε το ερευνητικό κέντρο American Economic Association (AEA) για τα οικονομικά μεγέθη που ακολουθούν πλέον τους Ολυμπιακούς αγώνες. Σε αυτή οι δύο μελετητές σημειώνουν ότι το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη διοργάνωση των αγώνων επέτρεψε στη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) να επιλέγει τα πιο φιλόδοξα και κοστοβόρα σχέδια την ώρα που οι αναπτυσσόμενες χώρες που ενδιαφέρονταν να διαφημίσουν την οικονομική τους ανέλιξη τριπλασιάστηκαν. Χώρες όπως η Κίνα, η Ρωσία και η Βραζιλία πλειοδοτούσαν για μια ευκαιρία εκτοξεύοντας το κόστος οργάνωσης σε 45 δισεκατομμύρια δολάρια για το Πεκίνο, 54 δισ. για τους χειμερινούς του

Σότσι ενώ στα 20 δισ. υπολογίζεται ότι έχει φτάσει το κόστος για το Ρίο. Από μια έρευνα του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης είναι καταλήγουμε ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες καταγράφουν την υψηλότερη υπέρβαση κόστους από οποιοδήποτε άλλο σχέδιο μεγάλης κλίμακας παγκοσμίως, με σχεδόν παραπάνω από τους μισούς Ολυμπιακούς Αγώνες(47%) υπερβαίνουν τον προϋπολογισμό τους πάνω από 100%.

Πηγή: Wikipedia, χάρτης απεικόνισης των χωρών που έχουν φιλοξενήσει τους Ο.Α. τα χρώματα δείχνουν τις φορές διοργάνωσης στην ίδια χώρα.

Πηγή: Wikipedia, χάρτης απεικόνισης ΑΕΠ.

02.2.Ολυμπιακοί Αγώνες _ Ρίο 2016

Φτάνοντας πιο συγκεκριμένα στο αντικείμενο της μελέτης αυτής, και έχοντας δει την εξέλιξη τόσο του φαινομένου των αθλητικών εκδηλώσεων αλλά και όλων των μεταλλαγών που τόσο οι αγώνες όσο και όλα τα μεγάλα προτζεκτ συνοδεύουν, καλό θα ήταν να κάνουμε μια σύντομη αναφορά στα ιστορικά χαρακτηριστικά της περίπτωσης του Ρίο ντε Τζανείρο.

02.2.1. Ιστορικά Χαρακτηριστικά _Ρίο ντε Τζανείρο

Οι πρώτοι εξερευνητές που φτάνουν στην περιοχή την 1η Ιανουαρίου του 1502 είναι Πορτογάλοι. Μέχρι και σήμερα, θεωρείται από ορισμένους ιστορικούς ότι η περιοχή χρησιμοποιείτο μόνο για το λαθρεμπόριο “Palo-Brasil ” από τους Γάλλους. Η παρουσία των Πορτογάλων στην περιοχή αρχίζει να αυξάνεται από το 1519 και μετά, με την άφιξη του Φερδινάνδου Μαγγελάνου. Ωστόσο, η πόλη ιδρύεται μόλις την 1η Μαρτίου του 1565, με το όνομα “São Sebastião do Rio de Janeiro” (Άγιος Σεβαστιανός του Ποταμού του Ιανουαρίου). Ήδη από τα τέλη του 16ου αι. οι περιοχές στους λόφους είναι πυκνοκατοικημένες και οι ελώδεις περιοχές γύρω από τους λόφους έχουν αποξηρανθεί και έχουν αρχίσει να καταλαμβάνονται. Η πρώτη βιομηχανία που εμφανίζεται στην περιοχή και, ταυτόχρονα, η πιο σημαντική οικονομική δραστηριότητα στην περιφέρεια της πόλης για τους επόμενους δύο αιώνες, είναι η παραγωγή ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο. Με αυτήν, αρχίζουν να φθάνουν και οι πρώτοι σκλάβοι από την Αφρική, που σύμφωνα με υπολογισμούς, περίπου 2,5 εκατομμύρια Αφρικανοί δούλοι μεταφέρθηκαν στη Βραζιλία από το 1550 έως το 19ο αιώνα, οι οποίοι κατά τους Πορτογάλους ήταν ικανότεροι από τους αυτόχθονες στις χειρωνακτικές εργασίες. Εδώ όμως αξίζει να σημειωθεί ότι δεν ήταν μόνο ζήτημα ικανοτήτων αλλά στην ουσία «εξαφάνιση» μεγάλου μέρους του ιθαγενή πληθυσμού. Πριν από τη διείσδυση των δυτικοευρωπαίων στη Λατινική Αμερική, ο γηγενής πληθυσμός ήταν περίπου 54 εκατομμύρια. Από το γύρισμα του 15ου αιώνα, όταν εμφανίστηκαν οι πρώτοι εξερευνητές - κατακτητές (Κολόμβος, Πισάρρο, Κορτές, κ.ά.), και μέχρι τα μέσα του 17ου αιώνα ο πληθυσμός αυτός είχε μειωθεί κατά 90 %, λόγω κατακτητικών πολέμων, πείνας, καταναγκαστικής εργασίας και επιδημιών, τις οποίες οι δυτικοί άποικοι έφεραν μαζί τους και οι οργανισμοί των ιθαγενών δεν άντεχαν. Το αποτέλεσμα ήταν η εξάλειψη ολόκληρων πληθυσμών. Γι' αυτό, σύντομα φάνηκε η έλλειψη εργατικών χεριών.

Ο αριθμός των σκλάβων από την Αφρική που ήρθαν στην Βραζιλία ήταν 11 φορές μεγαλύτερος από αυτούς που πήγαν στην Αμερική.

Η βιομηχανία εγκαθίσταται σε εκτάσεις που εκχωρεί «το Πορτογαλικό Στέμμα». Έτσι, η χωρική δομή της πόλης και οι περιοχές επέκτασής της, στους επόμενους αιώνες, καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την βιομηχανία ζαχαροκάλαμου. Με την ανακάλυψη του χρυσού και διαμαντιών στη γειτονική

πολιτεία "Minas Gerais ", το Rio de Janeiro γίνεται το σημαντικότερο λιμάνι της Βραζιλίας για την εξαγωγή ορυκτών. Για τον λόγο αυτό, η πρωτεύουσα της αποικίας μεταφέρεται από το Salvador de Bahia στο Rio de Janeiro, το 1763, αυξάνοντας το πολιτικό status της πόλης, η οποία παραλαμβάνει υποδομές αποχέτευσης, ύδρευσης και έργα "αισθητικής", για να φιλοξενήσει την αύξηση της αστικής ανάπτυξης.

Τον 18ο αιώνα, με περίπου 30.000 κατοίκους, το Rio de Janeiro είναι η μεγαλύτερη πόλη της Βραζιλίας και το κύριο οικονομικό της κέντρο. Το 1808, όταν ο Ναπολέοντας εισβάλλει στην Πορτογαλία, η Πορτογαλική βασιλική οικογένεια μετακομίζει από τη Λισσαβόνα στο Rio για να ξεφύγει. Έτσι, η πόλη μετατρέπεται από αποικιακή πρωτεύουσα σε πρωτεύουσα του βασιλείου της Πορτογαλίας.

Μαζί με τη βασιλική οικογένεια καταφθάνουν στο Rio χιλιάδες άνθρωποι αυξάνοντας τον πληθυσμό κατά 50%. Αυτή η απότομη ανάπτυξη προκαλεί την ταχεία κατασκευή σπιτιών για να στεγαστεί η πορτογαλική αριστοκρατία και τα ψηλά εισοδήματα, δίνοντας την πρώτη μορφή στο σημερινό αποσπασματικό και διαχωρισμένο μοτίβο της πόλης, με τους πλούσιους να ζουν χωριστά από τους φτωχούς, αλλά όλοι στην ίδια κεντρική περιοχή της πόλης. Η άφιξη της πορτογαλικής αυλής σημαδεύει βαθιά την πόλη.

Η πόλη αρχίζει να στεγάζει πολλά κινήματα ανεξαρτησίας της Βραζιλίας από την Πορτογαλία. Η ανεξαρτησία επιτυγχάνεται το 1822, χωρίς πόλεμο. Ανακηρύσσεται από τον πρίγκηπα της Πορτογαλίας, χωρίς όμως να προκαλέσει αλλαγή στην πολιτική κατάσταση καθώς ο ίδιος αναδείχθηκε μονάρχης της. Η Βραζιλία εξακολουθεί να εξαρτάται από την Πορτογαλία. Γι' αυτό, άλλωστε, η εθνική ανεξαρτησία δεν μετέβαλε σημαντικά την τύχη των φτωχότερων κοινωνικών στρωμάτων και των καταπιεζόμενων εθνοτήτων των χωρών της Λατινικής Αμερικής. Αποτέλεσε όμως σταθμό στη μακρόχρονη εξέλιξη των οικονομικών σχέσεων Λατινικής Αμερικής και Δύσης οι οποίες προσφέρουν το μεταβαλλόμενο πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούν να γίνουν κατανοητές οι επιλογές των κατά τόπους πολιτικών και οικονομικών ελίτ, οι μεταξύ τους διαμάχες και οι στρατηγικές αντίστασης των κατώτερων κοινωνικών τάξεων.

Επιπλέον την περίοδο αυτή και μέχρι τις αρχές του 20ου, έφθασαν μερικά εκατομύρια μεταναστών από την Ευρώπη (από την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, αλλά και τη Γερμανία). Σε αυτούς, κατά τον 20ο αιώνα προστέθηκαν ασιάτες ,κυρίως από την Ιαπωνία. Η Βραζιλία έγινε η μεγαλύτερη αποικία μετανάστευσης Ιαπώνων.

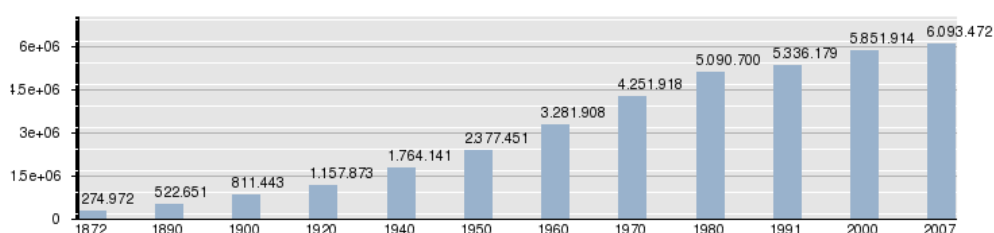
Το αποτέλεσμα είναι ότι ο πληθυσμός της σήμερα αποτελείται από πανσπερμία φυλών και εθνών. Στα τέλη του 20ου αιώνα, η Βραζιλία είχε σχεδόν 170 εκατομμύρια κατοίκους. Οι οικονομικές ανισότητες που έτσι κι αλλιώς συνεπιφέρει η καπιταλιστική ανάπτυξη, συνδυάστηκαν στις χώρες αυτές με εθνοτικές και φυλετικές διαφορές, δημιουργώντας νέες κοινωνικές ανισότητες, σε αντικατάσταση εκείνων που υπήρχαν πριν από την αποικιοκρατία.

Το Rio de Janeiro γίνεται η πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας και μετατρέπεται στη βασική σκηνή των κινημάτων κατάργησης της θανατικής ποινής και των κινημάτων των ρεπουμπλικάνων. Τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν με την παρακμή της δουλείας, το 1888.

Οι φυτείες καφέ αδειάζουν και η πόλη αρχίζει να δέχεται μεγάλο αριθμό μεταναστών πρώην-σκλάβων, που καταφθάνουν από όλα τα μέρη της χώρας, προσελκυσμένοι από τις ευκαιρίες που ανοίγονται για μισθωτή εργασία. Με την έντονη αστικοποίηση εκείνης της περιόδου ο πληθυσμός των οικισμών χαμηλού εισοδήματος υπερ-πλασιάζεται και ονομάζεται "φαβέλες". Ο όρος "φαβέλα" έχει τις ρίζες του στον πρώτο οικισμό που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης (Morro da Providência) και ονομάστηκε αρχικά "Morro da Favela", στεγάζοντας πρώην στρατιώτες που είχαν πολεμήσει σε μία εξέγερση (Revolta os Canudos) και πρώην σκλάβους που αδυνατούσαν να ενταχθούν στην νέα οικονομία. Με την ανακήρυξη της δημοκρατίας το 1889 αρχίζει μια περίοδος εκβιομηχάνισης και αστικοποίησης.

Ήταν η εποχή, που οι μαύροι αφρικανοί αποτέλεσαν τη σχετική πλειονότητα του πληθυσμού της Βραζιλίας (κατά τον 19ο αιώνα, αποτελούσαν περίπου το μισό των κατοίκων). Η κοινωνία της Βραζιλίας ήταν πλέον διαιρεμένη φυλετικά (λευκοί, 'μουλάτοι' δηλαδή μιγάδες, μαύροι). Αλλά ακόμη και οι λευκοί χωρίζονταν μεταξύ αυτών που ήταν γεννημένοι στην Πορτογαλία, που κυρίως ήταν έμποροι, και των γεννημένων στη Βραζιλία, που κυρίως ήταν γαιοκτήμονες.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η πόλη αρχίζει να αντιμετωπίζει σοβαρά κοινωνικά προβλήματα λόγω της ταχείας και άτακτης ανάπτυξής της. Και πράγματι, μεταξύ 1872 και 1890 ο πληθυσμός της διπλασιάζεται από 274.000 σε 522.000 κατοίκους, εσωτερική μετανάστευση αυτή τη φορά. Έτσι η πόλη αρχίζει να κατακλύζεται από φαβέλες. Επιδημίες αρχίζουν να θερίζουν πολλές από τις πιο φτωχές περιοχές. Η μυρωδιά είναι αφόρητη και η ζέστη επιδεινώνει τη κατάσταση.

Πηγή: Wikipedia, διάγραμμα μεταβολής πληθυσμού ανά χρονολογία

Ως εκ τούτου, η κυβέρνηση συλλαμβάνει την αναδιάρθρωση ως ένα τρόπο μετατροπής της πόλης σε μία πιο ευρωπαϊκή πρωτεύουσα, προς ευχαρίστηση και της ελίτ. Κάτω από αυτό το πλαίσιο, ανοίγονται μεγάλες λεωφόροι, καταργούνται τα «cortiços» (μικρότεροι δρόμοι, μεταξύ των οικοδομικών τετραγώνων) και γίνεται μία προσπάθεια απομάκρυνσης των φτωχών μακριά από το κέντρο. Κατά την περίοδο αυτή κτίζονται και οι βασικές πλατείες, οι κήποι, οι δρόμοι και τα παλάτια της πόλης. Η αναδιάρθρωση αυτή έχει ως

βασικό αποτέλεσμα την υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης των φτωχών. Η κατάσταση έχει πια υπερβεί κάθε όριο, όταν, το 1904, η κυβέρνηση επιβάλλει υποχρεωτικό εμβολιασμό κατά της ευλογιάς. Η ανακοίνωση προκαλεί την “επανάσταση κατά του υποχρεωτικού εμβολίου” (*Liga contra la vacuna obligatoria*). Ο εμβολιασμός αντιπροσωπεύει για τους πολίτες το βιασμό των σωμάτων τους και τον αποκλεισμό τους από τις πολιτικές αποφάσεις. Πολλοί επαναστατούν καταλαμβάνοντας δημόσιους χώρους και νεόδμητα δημόσια κτίρια. Διαμαρτύρονται για τα ψηφίσματα που τους διώχνουν από τις κεντρικές περιοχές, επιδεινώνουν τις συνθήκες διαβίωσης τους και δεν τους προσφέρουν καμία βοήθεια. Η κυβέρνηση αναγκάζεται να καλέσει το στρατό για να ελέγξει την κατάσταση. Το Ρίο χάνει τον τίτλο της πρωτεύουσας της Βραζιλίας με τα εγκαίνια της Μπραζιλία το 1960, σε μια προσπάθεια της κυβέρνησης να διευθετήσει το κέντρο της χώρας.

Ωστόσο, το Ρίο de Janeiro είναι μέχρι σήμερα η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Βραζιλίας, μετά το São Paulo. Η πόλη σήμερα διαθέτει την μεγαλύτερη κίνηση διεθνούς τουρισμού στο νότιο ημισφαίριο, και είναι παγκοσμίως διάσημη για τα πολιτιστικά της σύμβολα, τα τοπία και τις παραλίες. Η πόλη του Ρίο de Janeiro διαιρείται πλέον σε 34 διοικητικές ενότητες, που περιλαμβάνουν τις 160 γειτονιές του δήμου και ο πληθυσμός της φτάνει τα 16 εκατομμύρια, με πολλούς κατοίκους να μην είναι καν καταγεγραμμένοι. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ένα τρίτο του πληθυσμού υπολογίζεται ότι ζει στις φαβέλες. Οι πιο δημοφιλείς γειτονιές της πόλης βρίσκονται στα νότια: Copacabana, Ipanema, Botafogo, Flamengo, Leme, Leblon, Lagoa Rodrigo de Freitas.

Σε κοινωνικό επίπεδο το 1960, ο τότε πρόεδρος John F. Kennedy χάραξε ένα σχέδιο για τη Λατινική Αμερική, που ονομαζόταν “Alliance for progress” (Συμμαχία για την Πρόοδο). Το σχέδιο, αρχικά, θα προωθούσε την ανάπτυξη και την ενίσχυση των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των ΗΠΑ και της Λατινικής Αμερικής για δέκα χρόνια. Υπεγράφη στην Ουρουγουάη, στην Punta Del Este σε ένα δια-αμερικανικό συνέδριο, προβλέποντας 22.300.000.000 \$ για την εξάλειψη του αναλφαριθμητισμού των ενηλίκων, την ενίσχυση της σταθερότητας των τιμών, και την διασφάλιση της εγκαθίδρυσης δημοκρατικών κυβερνήσεων.

Παρόλο που το σχέδιο αυτό ξεχάστηκε από ΗΠΑ και απέτυχε να ανταποκριθεί υψηλούς στόχους Κένεντι, η Συμμαχία για την Πρόοδο είχε μια διαρκή επίδραση στις χώρες της Λατινικής Αμερικής ενσαρκώνοντας το όραμα της κοινωνικής δικαιοσύνης που θα πρέπει να δείξει το δρόμο για τις σχέσεις ΗΠΑ-Λατινική Αμερική. Αντ’ αυτού, μάταιες προσπάθειες της ΗΠΑ για την καταπολέμηση ενός παγκόσμιου πολέμου κατά των ναρκωτικών μετατόπισαν το κέντρο βάρους από τα ιδεώδη της δημοκρατίας της γενικότερης οικονομικής ανάπτυξης και στράφηκε πιο πολύ σαν μια εμμονή των ΗΠΑ κατά του κομμουνισμού τη δεκαετία αυτή.

Η Συμμαχία δεν μετέτρεψε τη Λατινική Αμερική όπως ο Κένεντι είχε ελπίσει. Αλλά η Συμμαχία είχε βοηθήσει στην επέκταση της εκπαίδευσης στις μειονεκτούσες κοινότητες, εννέα χώρες (συμπεριλαμβανομένου του Μεξικού και της Βραζιλίας, που είναι οι μεγαλύτερες οικονομίες της Λατινικής Αμερικής) είδαν το ΑΕΠ τους να αυξάνεται κατά 2,6 % (0,1 % υψηλότερα από το 2,5 %,) κατά τη

διάρκεια της δεκαετίας που η συμφωνία ήταν σε ισχύ και, χάρη πρωτοβουλιών που προέβλεπαν πιο οικονομικά προσιτή στέγαση και την πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Σήμερα, ο τρόπος που οι ΗΠΑ σχετίζονται με τη Λατινική Αμερική μοιάζει με την διαστροφή της Συμμαχίας στη δεκαετία του '60. Και πάλι, η ΗΠΑ ενώνει τις δυνάμεις της με τις χώρες «δεξιών» πολιτικών προσπαθώντας να υπονομεύσουν την επιρροή των αριστερών τάσεων (όπως οι προσπάθειες των ΗΠΑ για μείωση της περιφερειακής επιρροής του Ούγκο Τσάβες- Βενεζουέλα).

Φτάνοντας στον 21^ο αιώνα, η πρώτη δεκαετία αυτού για τη Βραζιλία, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η «χρυσή δεκαετία». Μια χρυσή δεκαετία για το κεφάλαιο υπό την ενορχήστρωση του «Κόμματος Εργατών», με τις δύο θητείες του πρώην προέδρου Λουίς Ινάσιου Λούλα ντε Σίλβα και τώρα με την πρόεδρο Ντίλμα Ρουσέφ. Μία χρυσή δεκαετία που οδήγησε στην ανάδυση της Βραζιλίας ως την έκτη μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη, προσπερνώντας τη Βρετανία. Ο καλπασμός, σύμφωνα με τους αναλυτές, αναμενόταν να συνεχιστεί τουλάχιστον μέχρι το 2016, δηλαδή τη χρονιά της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων.

Από τη στιγμή που η Βραζιλία ανακηρύχτηκε ως η έκτη οικονομία του πλανήτη, αποτελεί το «λαμπρό παράδειγμα» των αναλυτών παγκοσμίως πως ένα σύστημα καπιταλιστικό, με κεντρικό το ρόλο της κυβέρνησης, μπορεί να «οικοδομήσει μία χώρα με πολύ δυναμική βιομηχανία», όπου με κυβερνητικές παρεμβάσεις - π.χ. πρωτοβουλίες, δάνεια και επιχορηγήσεις, σε περίοδο παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης - στηρίχθηκε η εγχώρια βιομηχανία, δηλαδή το εγχώριο κεφάλαιο, καθώς οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις δεν ήταν διαθέσιμες, επενδύσεις όμως που κρίνονταν αναγκαίες για να καταστήσουν τις βραζιλιάνικες επιχειρήσεις ανταγωνιστικές με τις αμερικανικές, ευρωπαϊκές ακόμη και τις κινεζικές.

Ταυτόχρονα, σε συνδυασμό με την «αναπτυξιολογία» που επικράτησε όχι μόνο στη Βραζιλία αλλά και στην υπόλοιπη Λατινική Αμερική, οι καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις παράλληλα με τον ορुकτό πλούτο της Αμαζονίας ή τα γιγαντιαία υποθαλάσσια πετρελαϊκά κοιτάσματα στα ανοιχτά των βραζιλιάνικων ακτών, επέβαλλαν και την ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς, ώστε να μπορεί να στηριχθούν οι αναδιαρθρώσεις στην περίοδο της καπιταλιστικής κρίσης. Η επιχείρηση «καταπολέμησης της φτώχειας» του προέδρου Λούλα, αποδείχθηκε συνεπώς μάλλον εύκολη υπόθεση, ειδικά υπό το σκεπτικό ότι η βραζιλιάνικη οικονομία των 2,5 τρισ. δολαρίων, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία για το 2011, αντιστοιχεί σε έναν πληθυσμό περίπου 200 εκατομμυρίων κατοίκων - έναν πληθυσμό πολύ νεανικό και πρόκειται για ένα δημογραφικό δυναμισμό που είναι ταυτόχρονα «εύπλαστος» και συνάμα το «δυνατό χαρτί»- τρέχει προς το μέλλον με κινητήρα τις καταναλωτικές ανάγκες μιας πρόσφατα δημιουργημένης εγχώριας μικροαστικής τάξης, η οποία διαρκώς διογκώνεται και ενισχύεται για την ανάγκη της εξυπηρέτησης των συμφερόντων του εγχώριου κεφαλαίου.

Μπορεί να αποτελεί άλμα στο μέλλον, ότι ο «μέσος Βραζιλιάνος» κατόρθωσε να αποκτήσει ψυγείο ή αυτοκίνητο τη «χρυσή δεκαετία» , απ'την άλλη η

Βραζιλία συνεχίζει να κρατά τα σκήπτρα της πρωταθλήτριας της ανισότητας στη Νότια Αμερική με πάνω από 60 εκατομμύρια φτωχούς, σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση του Προγράμματος Ανθρωπίνων Οικισμών του ΟΗΕ (UN Habitat), που αναφέρει ότι η ανισότητα εισοδήματος κατέγραψε αύξηση όπως και στις περισσότερες χώρες της Νότιας Αμερικής. Παρότι ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ τριπλασιάστηκε, καθώς εξαιτίας της καπιταλιστικής κρίσης μπορεί να έπεσε κατά 2,9% το 2009, αλλά το 2010 ξαναγύρισε σε μέσο επίπεδο 4,2% για όλη την ήπειρο, οι μονοπωλιακοί όμιλοι αύξησαν τα πλούτη τους σε βάρος των λαών.

Η δυναμική όμως έχει «διαμορφωθεί» και σε συνδυασμό με τη λήψη μέτρων για τη στήριξη των εξαγωγών της χώρας - όπως την επιβολή δασμών κατά 30% στις εισαγωγές αυτοκινήτων, αλλά και άλλων ειδών σε συνδυασμό με τις ελαφρύνσεις για την αγορά τους από την εγχώρια βιομηχανία και των χωρών της Κοινής Αγοράς του Νότου (Mercosur), αλλά και τη διαμόρφωση κλίματος για τις «ξένες επενδύσεις».

Σε ανάλυσή της η εταιρεία «Ernst & Young», αναφέρει ότι «παρά τις ασταθείς διεθνείς οικονομικές προοπτικές, η Βραζιλία προσέλκυσε ένα, ιστορικά, υψηλό αριθμό Αμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) το 2011 και κατέκτησε τη θέση του δεύτερου πιο δημοφιλούς προορισμού ΑΞΕ ως προς την αξία και την πέμπτη ως προς τον αριθμό των επενδύσεων. Τόσο η αξία όσο και το πλήθος των εισερχομένων επενδύσεων στη Βραζιλία τριπλασιάστηκαν από το 2007, από 19 δισ. δολάρια σε 63 δισ. Δολάρια το 2011».

Η Αμερική, εξακολουθεί έως και σήμερα, μέσω μίας σειράς διμερών εμπορικών συμφωνιών, να αποτελούν το μεγαλύτερο επενδυτή στη Βραζιλία, με βάση τον αριθμό των επενδύσεων (149 επενδύσεις - αύξηση 43%), την αξία τους (12,4 δισ. δολάρια) και την απασχόληση (35.195 θέσεις εργασίας).

Η Βρετανία αναρριχήθηκε αλματωδώς από την πέμπτη θέση το 2010 στη δεύτερη θέση το 2011 με βάση τον αριθμό των επενδύσεων (45) στη χώρα, ενώ η αξία των βρετανικών επενδύσεων πλησίασε τις αμερικανικές (12,2 δισ. δολ.). Η Ισπανία ήταν ο τρίτος μεγαλύτερος επενδυτής στη Βραζιλία και η Γερμανία ο τέταρτος με βάση τον αριθμό των επενδύσεων.

Η Κίνα αναδείχθηκε ως ο πέμπτος μεγαλύτερος ξένος επενδυτής στη Βραζιλία, με βάση την αξία των επενδύσεων, σημειώνοντας αύξηση κατά 70% ως προς τον αριθμό των επενδύσεων, εξαπλασιάζοντας έτσι την αξία τους σε σχέση με το 2010. Επίσης, κατατάσσεται πέμπτη με βάση τον αριθμό νέων θέσεων εργασίας (9.049). Η πρόσφατη αύξηση της κατανάλωσης στη Βραζιλία, οδήγησε επίσης σε αύξηση των επενδύσεων από μικρές και μεσαίες κινέζικες επιχειρήσεις στο μεταποιητικό τομέα.

Η διείσδυση της Κίνας στην αγορά της Βραζιλίας είναι συνεχώς αυξανόμενη ειδικά μετά τις τελευταίες συμφωνίες αλλά και τη συμφωνία με το Mercosur και κατευθύνοντας εκτός του ενεργειακού τομέα, στους τομείς της τεχνολογίας, των logistics και των υποδομών.

Η «Foxconn», γνωστή για τα εργοστάσιά της παραγωγής ηλεκτρονικών συσκευών, μεταξύ των οποίων τα «iPhone» και «iPad» της «Apple» και γνωστή

για τις άθλιες συνθήκες που επικρατούν στα εργοστάσιά της στην Κίνα, ετοιμάζεται να επεκτείνει τις γραμμές παραγωγής της στη Βραζιλία, με επενδύσεις ύψους 500 εκατ. δολ. καθώς θα δημιουργήσει πέντε νέα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρονικών συσκευών, σε βιομηχανικό πάρκο 100 χιλιόμετρα από την πρωτεύουσα, στα οποία θα απασχοληθούν 10.000 εργαζόμενοι.

Ωστόσο, παρά τη θετική μακροπρόθεσμη προοπτική για το βραζιλιάνικο κεφάλαιο στοιχεία των άμεσων ξένων επενδύσεων το πρώτο τρίμηνο του 2012 παρουσίασαν μείωση κατά 19%.

Η κυβέρνηση Ρουσέφ από το 2011 προχώρησε σε μέτρα «ενίσχυσης της οικονομίας» μέσω της μείωσης των φόρων κατά 3,2 δισεκατομμύρια δολάρια, πιστώσεων στις επιχειρήσεις ύψους 25 δισ. και αύξηση της φορολογίας μόνο στις χρηματιστηριακές συναλλαγές κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Οι παρεμβάσεις συνεχίστηκαν, κυρίως για την τόνωση της εγχώριας αγοράς, όπως τη μείωση των τιμών του ηλεκτρικού ρεύματος, ενώ συνεχίζοντας την πολιτική πιστωτικής χαλάρωσης η κυβέρνηση ανακοίνωσε νέα μείωση των βασικών επιτοκίων Selic κατά 50 μονάδες βάσης στο 7,5% και άφησε να εννοηθεί ότι ενδεχομένως να προχωρήσει και σε περαιτέρω μείωση, αγνοώντας τις εκκλήσεις των διεθνών οικονομικών ινστιτούτων - Παγκόσμια Τράπεζα, ΔΝΤ κλπ - για αντιστροφή της πολιτικής και αύξηση των επιτοκίων.

Παράλληλα, υιοθέτησε επιθετική πολιτική που προκάλεσε νέες ενδοϊμπεριαλιστικές εντάσεις στη διεθνή αγορά, με τη συμμαχία των BRICS - Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότια Αφρική - και όπου συγκεντρώνεται πλέον το κύριο μερίδιο μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας. Η πρόεδρος Ρουσέφ επέμενε σε κάθε της ομιλία το τελευταίο χρονικό διάστημα ότι οι χώρες του άξονα θα πρέπει να στείλουν ένα ισχυρό μήνυμα πολιτικής συνοχής, επιτιθέμενη διαρκώς στις «ανεπτυγμένες χώρες» ότι με την πολιτική τους αδυνατούν όχι μόνο να τερματίσουν την καπιταλιστική κρίση αλλά βλάπτουν και τις αναδυόμενες οικονομίες και πως η επεκτατική νομισματική πολιτική που εφαρμόζουν οι ΗΠΑ και η Ευρώπη έχει προκαλέσει «ανισορροπίες» στα αναπτυσσόμενα κράτη, όπως το δικό της.

Η ανισορροπία αυτή έγινε εμφανής στη Βραζιλία, το 2016, λίγους μήνες πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες και δεν ήταν μόνο οικονομική αλλά και πολιτική.

02.2.2. Πολεοδομικές Μεταλλαγές στην πόλη

02.2.2.A 1992-2009

Στην περίπτωση του Ρίο ντε Τζανέιρο, ο πρώην δήμαρχος Cesar Maia είχε προσπαθήσει να φιλοξενήσει τους αγώνες από την πρώτη εκλογή του το 1993. Ο ίδιος δεν είναι δήμαρχος πια, αλλά θεωρείται ότι είναι ένα σημαντικό πρόσωπο που δημιούργησε το ρεύμα που ακολουθήθηκε αργότερα με την ίδια λογική διοίκησης.

Η έμπνευσή του προήλθε από τη Βαρκελώνη, με την επιτυχία των Ολυμπιακών Αγώνων στην 1992, που θεωρήθηκαν ένα επιτυχημένο μοντέλο από πολλούς πολιτικούς της Βραζιλίας και των επιχειρηματιών, ως πρότυπο προς μίμηση.

Έτσι, το 1992, το Ρίο ντε Τζανέιρο φιλοξένησε το Παγκόσμιο Φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών: Σύνοδος Κορυφής -Διάσκεψη για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Γης - ECO 92, που έφερε ορισμένες διεθνείς επιπτώσεις στην πόλη, παρακινώντας τους επιχειρηματίες και ιθύνοντες να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση.

Στο πλαίσιο αυτό, το 1993, ο Cesar Maia προσέλαβε συμβούλους από την Καταλονία, την TUBSA [Tecnologías urbanas de Barcelona, S.A.], όπου είχαν εργαστεί στη Βαρκελώνη, για να σχεδιάσουν ένα πλάνο για την πόλη - Plano Estratégico do Rio de Janeiro [Στρατηγικό Σχέδιο για το Ρίο ντε Τζανέιρο], συμπεριλαμβανομένης της υλοποίησης των Ολυμπιακών, ως μέρος των στόχων της πόλης. Έκτοτε, η πόλη συμμετείχε στη διαδικασία επιλογής τρεις φορές (το 1996, το 2002 και το 2009) διαδεχόμενος το 2009.

Από τη μία πλευρά, τη δεύτερη προσπάθεια του Ρίο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες είχε μια αξιολόγηση από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή, η οποία δήλωσε ότι η πόλη ήταν ότι χειρότερο από άποψη ασφάλειας, κινητικότητας, και διαμονής και δεν έφτασε καν στα προκριματικά.

Από την άλλη πλευρά, το Ρίο ντε Τζανέιρο πέτυχε με την τελευταία υποψηφιότητα, το 2009, να κερδίσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2016. Στην πραγματικότητα, αυτό δεν σημαίνει ότι ο δείκτης της ασφάλειας, της κινητικότητας και των καταλυμάτων είχε βελτιωθεί αλλά ίσως γιατί η χώρα έδειχνε υψηλό ρυθμό ανάπτυξης και είχε βρεθεί στην εκτη θέση ως οικονομική δύναμη στον κόσμο.

Η Dossiê Rio 2016 (2008), παρουσιάζει ένα αισιόδοξο σενάριο με απλοποιημένους χάρτες και γραφήματα που παρουσιάζουν την πόλη με όλες τις δυνατότητες για να φιλοξενήσει τέτοιες μέγα-εκδηλώσεις, ωστόσο, η πραγματικότητα φέρνει προκλήσεις που δεν περιλαμβάνονται σε αυτές τις προτάσεις.

02.2.2.B 2009- σήμερα

Το Ρίο ντε Τζανέιρο τελικά όμως φιλοξένησε δύο από τις πιο γνωστές εκδηλώσεις μεγάλης κλίμακας του κόσμου: το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA, το 2014, και τους Ολυμπιακούς Αγώνες, το 2016. Ως εκ τούτου, στρατηγικά σχέδια για τη βελτίωση των βασικών τμημάτων της πόλης αναπτύχθηκαν, εμπνευσμένα από τις αστικές μεταμορφώσεις που συνέβησαν στη Βαρκελώνη, λόγω των Αγώνων του 1992. Σε γενικές γραμμές, μέγα-εκδηλώσεις έχουν ήδη αποδειχθεί ότι είναι ένας αποτελεσματικός αγωγός αστικού μετασχηματισμού. Ωστόσο, αποτελούν μέρος μιας διαδικασίας που μετατοπίζει την λογική του πολεοδομικού σχεδιασμού, στις προοπτικές της αγοράς.

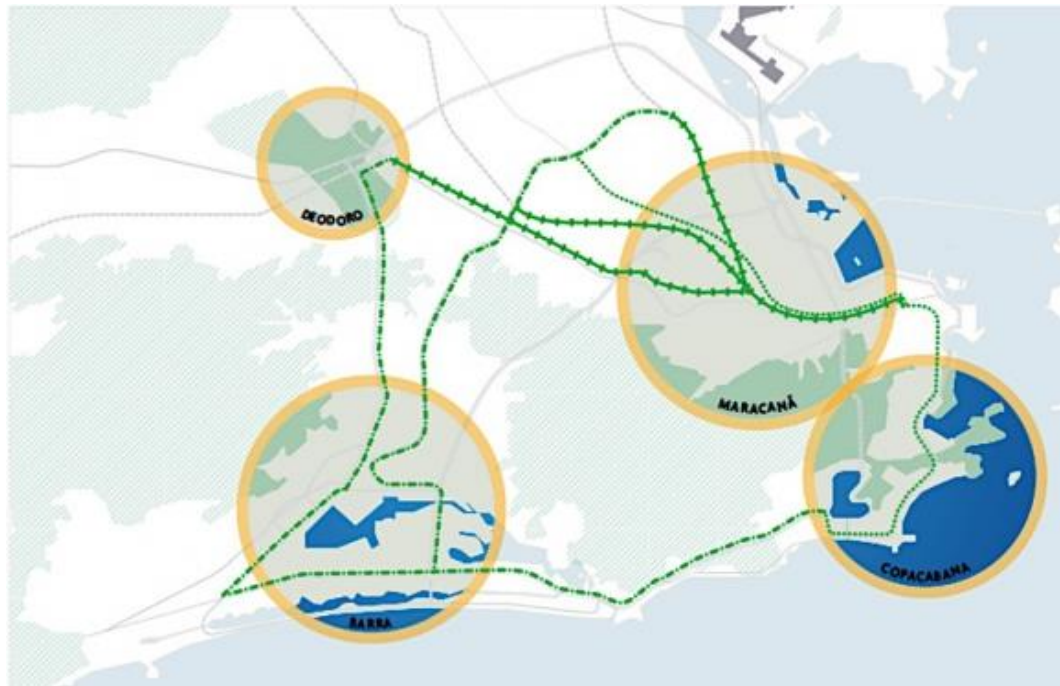
Η υλοποίηση των mega-γεγονότων στο Ρίο ντε Τζανέιρο καθοδήγησε αστικές παρεμβάσεις για τα επόμενα χρόνια και προώθησε πολλά είδη μετασχηματισμών. Εύκολα παρατηρείτε η προσανατολισμένη στρατηγική της αγοράς που επικαλύπτει τις αρχές μιας δημοκρατικής κοινωνίας και καθορίζει προτεραιότητες ως προς τις προκλήσεις και την πραγματοποίηση των δύο εκδηλώσεων που ανέλαβε (Mundial 2014 και Ολυμπιακούς 2016).

Καθόσον οι μέγα-εκδηλώσεις στο Ρίο ντε Τζανέιρο είναι στο επίκεντρο, οι προσδοκίες του πληθυσμού, των μελετητών και των πολιτικών είναι υψηλές και οι απόψεις είναι διαφορετικές. Σε κάθε περίπτωση, η πραγματικότητα αποδεικνύει μεγάλες προκλήσεις που αφορούν την κινητικότητα, την ασφάλεια και τις βασικές υποδομές, για να μην αναφέρουμε το μεγάλο έλλειμμα κατοικιών, η τα ζητήματα υποδομής στις φαβέλες. Οι προτάσεις φαίνεται να είναι αντίθετες από τις ορθές πρακτικές σε όρους πολεοδομίας που έχουν συμβεί σε όλο τον κόσμο. Σε αυτή την εργασία παρουσιάζονται μερικές κρίσιμες απόψεις σχετικά με τη διαδικασία για τη φιλοξενία μέγα-εκδηλώσεων και την επιρροή τους στο αστικό περιβάλλον της πόλης του Ρίο ντε Τζανέιρο.

Οι περισσότερες από τις προτάσεις αφορούν αστικές παρεμβάσεις που επηρεάζουν άμεσα περιοχές σε βάλτους, γειτονίες με χαμηλά εισοδήματα, φτωχογειτονίες, ιστορικά μνημεία, που αντιμετωπίζονται ως αόρατο στοιχείο. Για παράδειγμα, οι σχηματικοί χάρτες δείχνουν ότι οι αθλητικοί χώροι μπορούν να συνδεθούν εύκολα. Ωστόσο, η κινητικότητα σε αυτή την πόλη είναι ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα. Ένα άλλο ζήτημα είναι το σχέδιο ασφαλείας, το οποίο αντιμετωπίζει την πόλη ως κάτι υπό τον έλεγχο και την έμφαση άμυνας ενάντια στις επιθέσεις της τρομοκρατίας ως το κύριο πρόβλημα, αλλά σε ένα συνηθισμένο επίπεδο, η βία είναι καθημερινή εμπειρία σε πολλές περιοχές της πόλης, που συνήθως αφορούν εμπόρους ναρκωτικών και την αστυνομία και όχι τρομοκρατικά ζητήματα.(αναλυτικότερα στις κοινωνικές μεταλλαγές).

Για τη βελτίωση της κινητικότητας πραγματοποιήθηκαν μεγάλα έργα στην ευρύτερη περιοχή του Ρίο. Έργα που υπήρχαν στα σχέδια από καιρό αλλά ξεκίνησαν από την ανάθεση της διοργάνωσης στην πόλη. Τα νέα οδικά δίκτυα και η ενίσχυση ή επέκταση των μέσων μεταφοράς είναι τα αποτελέσματα των Αγώνων με θετικό πρόσημο για την πόλη. Η εδαφική στρατηγική για τους Αγώνες ήταν η δημιουργία τεσσάρων «Ολυμπιακών clusters» σε όλη την πόλη,

μοιράζοντας έτσι τον αντίκτυπο των παρεμβάσεων στους διάφορους τομείς: Barra, Deodoro, Copacabana και Maracanã (χάρτης 1).

Πηγή: Δημαρχείο του Ρίο

Στις περιοχές αυτές φιλοξενούνται νέοι και ανακαινισμένοι χώροι , τα χωριά για τους αθλητές και μια σειρά από άλλα έργα που σχετίζονται με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, όπως μια νέα γραμμή ταχείας κυκλοφορίας λεωφορείων, το σύστημα BRT , η επέκταση του μετρό και ένα μεγάλο «έργο ανάπλασης» του παλιού λιμανιού στο κέντρο της πόλης.

Πιο αναλυτικά φαίνονται τα μεγάλα έργα υποδομής που πραγματοποιήθηκαν αυτό το διάστημα και σχετίζονται με την βελτίωση της κινητικότητας :

1. Επέκταση του μετρό προς την περιοχή της Barra da Tijuca και η σύνδεση της με το νότιο κομμάτι της πόλης.

Linha	Terminais	Inauguração ^{[10][7]}	Comprimento (km) ^{[26][7]}	Estações ^[7]	Duração das Viagens (min) ^{[27][7]}
1 Laranja	Ipanema/General Osório ↔ Uruguai	1979	16	20	40
2 Verde	Pavuna ↔ Botafogo	1981	25	26 ^[nota 1]	53 ^[nota 2]
3	Carioca ↔ Visconde de Itaboraí	----	42	18	
4 Amarelo	General Osório ↔ Jardim Oceânico	2016	16	5	34
5	Gávea ↔ Carioca	----	10	8	19 (estimado)

Πηγή: Wikipedia

Το δίκτυο του μετρό είναι το πιο σημαντικό έργο σε μια πόλη τόσων εκατομμυρίων κατοίκων. Το δίκτυο του Ρίο παραμένει πολύ περιορισμένο συγκριτικά με τον πληθυσμό και την έκταση της πόλης, εντείνοντας τα τεράστια κυκλοφοριακά πρόβλημα. Όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα η πρώτη γραμμή του μετρό λειτούργησε το 1979, η δεύτερη το 1981 και η Τρίτη ολοκληρώθηκε 3 μέρες πριν την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων(Αύγουστο 2016), με πέντε μόνο επιπλέον στάσεις. Η επέκταση αναμένεται να προχωρήσει όταν θα βρεθούν οι αντίστοιχοι οικονομικοί πόροι. Η τελευταία στάση είναι στην αρχή της Barra da Tijuca και από κεί και πέρα η διοχέτευση του κόσμου γίνεται με το σύστημα BRT. Ήδη οι υπάρχουσες γραμμές εξυπηρετούν 750.000 κατοίκους ημερησίως.

2. Κατεδάφιση του δικτύου 'perimetral' και η διάνοιξη 2 υπόγειων οδικών δικτύων (τουνελ) όπου άλλαξαν τελείως την περιοχή του λιμανιού, και άνοιξαν την πόλη προς τη θάλασσα. Το έργο αυτό έρχεται σε συνδυασμό με την ανάπλαση όλης της ζώνης του λιμανιού. Τα δύο έργα πραγματοποιούνται από την ίδια κοινοπραξία εταιριών, όπως φαίνεται αναλυτικότερα στη συνέχεια.

3. Porto Maravilha_ η ανάπλαση όλης της ζώνης του λιμανιού, με τον παράλληλο εξευγενισμό της βιομηχανικής ζώνης, τη δημιουργία μουσείων, πλατειών κτλ. Όχι μακριά από την περιοχή αυτή, η μεγάλης κλίμακας ανάπλαση του παλιού λιμανιού Ρίου, που πλέον μετονομάστηκε σε «Πόρτο Maravilha» - ξεκίνησε επίσης εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2016. Αποτελείται από την αναδιαμόρφωση των 5 εκατομμυρίων τετραγωνικών μέτρων του κυρίως δημόσιας γης με ιστορικά κτίρια της βιομηχανικής περιόδου που παρόλο που είναι κεντρική περιοχή που συνορεύει με μια περιοχή της μεσαίας τάξης, παρέμενε για χρόνια υποβαθμισμένη.

Η όλη λειτουργία πλαισιώνεται από ένα ειδικό πρόγραμμα-σχέδιο Μάστερ («Κοινοπραξίες Ειδικού Αστικού σχεδιασμού στο χώρο της Λιμενικής Ζώνης του Ρίο ντε Τζανέιρο»), το οποίο εγκρίθηκε από το δημοτικό συμβούλιο μόλις ένα μήνα μετά την επίσημη χορήγηση των Αγώνων στο Ρίο. Αυτό το θεσμικό πλαίσιο έχει χρησιμοποιηθεί στη Βραζιλία για μεγάλης κλίμακας έργα αστικής ανάπτυξης (Swynghedouw, 2002) από το 1990, και συχνά χαρακτηρίζεται ως μια «μαγική φόρμουλα» που επιτρέπει στην πόλη να αναλάβει τεράστια έργα χωρίς επιδομές στα δημόσια ταμεία (Fix 2004). Το πρόγραμμα αυτό παρέχει οικονομικούς πόρους που χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση δημοσίων έργων, και ως εκ τούτου, την προσέλκυση επενδυτών επιρρεπείς στο να αγοράσουν ακίνητα στην περιοχή. Αναμενόμενα λοιπόν και επιθυμητά για κάποιους δημιουργείται το zoning της περιοχής. Τα κύρια επιχειρήματα υπέρ αυτού του μοντέλου είναι ότι: 1) είναι οικονομικά βιώσιμη η ανάπτυξη σε μεγάλη κλίμακα, ακόμη και με τους περιορισμούς που επιβάλλουν οι εκάστοτε προϋπολογισμοί, 2) επιτρέπει στην πόλη να ανακτήσει μέρος της αστικής υπεραξίας που παράγεται από τις δικές τις επενδύσεις, και 3) καθιστά επενδυτές οι οποίοι θα επωφεληθούν από τα δημόσια έργα και θα πληρώσουν μεγάλο μέρος του κόστους τους (Fix 2004). Ωστόσο, η αύξηση της αξίας της γης είναι μια άλλη συστημική συνέπεια αυτού του μοντέλου, και συνεπώς είναι δύσκολο ή και αδύνατο για ένα ευρύ φάσμα του πληθυσμού να έχει πρόσβαση στην περιοχή. Στο Πόρτο Maravilha, ωστόσο, η δημοπρασίες που έγιναν δεν είχαν κανένα άλλο ενδιαφερόμενο αγοραστή πέρα της τράπεζας ιδιωτικής ιδιοκτησίας Caixa Econômica Federal, η οποία απέκτησε όλα αυτά για ένα σύνολο 3,5 δισ ρεάλ (περίπου 1 δισ ευρώ το 2015) (Antunes 2013).

Φωτογραφία της κατάστασης πριν την ανάπλαση με την υπέργεια λεωφόρο να κόβει την πρόσβαση στη θάλασσα και την προβλήτα που χρησιμοποιείτο ως χώρος στάθμευσης.

Φωτογραφία από την παρουσίαση του Master plan για την περιοχή

Πριν

Σήμερα

Πριν

Σήμερα

Στιγμιότυπο από βίντεο της κατεδάφισης της υπέργειας λεωφόρου

Η έλλειψη σημαντικών ιδιωτικών επενδυτών δείχνει όχι μόνο το μύθο πίσω από την έννοια των αυτο-χρηματοδοτούμενων έργων μεγάλης κλίμακας, αλλά σημαίνει επίσης ότι ο κίνδυνος και το κόστος καταλήγει να λαμβάνεται από δημόσιους φορείς. Η συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού φορέα είναι ουσιαστικά η κοινοπραξία τριών εταιρειών κατασκευής, που κατατάσσονται μεταξύ των μεγαλύτερων της χώρας και συχνά δρουν σε δημόσια έργα (OAK, Odebrecht και Carioca Engenharia). Η κοινοπραξία αυτή είναι υπεύθυνη για την κατασκευή έργων (μεταξύ άλλων, την κατεδάφιση της υπερυψωμένης ταχείας κυκλοφορίας και την αντικατάστασή της από σήραγγες), την ανακαίνιση των δημόσιων χώρων (μεταξύ άλλων αναβάθμιση των δρόμων και των πεζοδρομίων, νέο φωτισμό του δρόμου), και της παροχής δημόσιων υπηρεσιών στην περιοχή όταν το έργο ολοκληρωθεί. Η κοινοπραξία για το έργο αυτό λαμβάνει 8 δισεκατομμύρια ρεάλ (περίπου 2,5 δισ US \$ το 2015) για τα επόμενα 15 χρόνια από τους δημόσιους πόρους, πόροι που σύμφωνα

με το κράτος αναμένεται να προέλθουν από την πώληση ακινήτων και γης σε ιδιώτες (Antunes 2013).

Οι πολυαναμενόμενες ιδιωτικές επενδύσεις, προέκυψε με επιδοτούμενες πιστώσεις και την ονομασία τεράστιων εκτάσεων δημόσιας γης για την ανάπτυξη των νέων γραφειακών χώρων.

Στιγμιότυπο από το βίντεο παρουσίασης του δήμου με εντυπωσιακά φωτορεαλιστικά των νέων επενδύσεων, που οραματίζονται τον μετασχηματισμό της περιοχής σε διεθνούς φήμης οικονομικό και υπηρεσιακό κέντρο

Οι ουρανοξύστες που φαίνονται στις παραπάνω εικόνες δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμη. Αναζητούν τους υποψήφιους χρήστες τους ώστε να βρεθούν τα χρήματα ολοκλήρωσης των έργων.

Ο ένας τρόπος για να γίνουν οι νέες υπηρεσίες και η ίδια η περιοχή πιο ελκυστικές στους επενδυτές, πραγματοποιήθηκε με την κατασκευή των δύο νέων μουσείων, το ένα έργο του «star architect» Santiago Calatrava, που αποτελεί το νέο τοπόσημο στην πόλη. Το « Museu de Arte Contemporânea de Niterói » ή αλλιώς μουσείο του αύριο είναι ένα από πρωτοβουλία του Δημαρχείου, που σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Ίδρυμα Roberto Marinho, ένα ίδρυμα που συνδέεται με τον τηλεοπτικό όμιλο Globo και με την τράπεζα Santander ως κύριους χορηγούς. Στους χρηματοδότες του έργου περιλαμβάνει επίσης η πετρελαική εταιρεία Shell, μέσω της Χρηματοδότης Μελετών και Έργων (FINEP). Το 2016, το Μουσείο έκλεισε άλλη μια σημαντική συνεργασία με τη Cisco, για την υποστήριξη όλων των τεχνολογικών αναγκών.

Ο άλλος τρόπος, προσέλκυσης επενδυτών είναι η απομάκρυνση των λιγότερο επιθυμητών χρήσεων και χρηστών. Στην περίμετρο του Πόρτο

Maravilha, ψηφίστηκε η αναγκαστική απομάκρυνση των 8 καταλήψεων-μερικές από τις οποίες βρισκόντουσαν εκεί σχεδόν 20 χρόνια. Επίσης, 535 οικογένειες χαμηλού εισοδήματος εκτοπίστηκαν από την περιοχή (CPCOR 2014). Οι νυν κάτοικοι έχουν χάσει τους πόρους που συνδέονται με τον τόπο, όπως και τη δυνατότητα κατάληψης στα πολυάριθμα ακατοίκητα κτίρια ή στα πολύ χαμηλά ενοίκια που ίσχυαν μέχρι πρόσφατα εκεί. Για μεγάλη μερίδα των κατοίκων η κατάληψη των εγκαταλελειμμένων αυτών χώρων ήταν το μόνο δυνατό μέσο για να ζήσουν κάτω από μια στέγη κοντά τις θέσεις εργασίας τους. Για τους υπόλοιπους κατοίκους, αποτρεπτική ήταν η αύξηση του μισθώματος και ο εξευγενισμός. Βέβαια, η παρουσίαση στο δήμο για την ανάπλαση της ζώνης του λιμανιού υποσχόταν 5.000 νέες θέσεις εργασίας για τους κατοίκους και τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου.

Είναι γεγονός ότι ο μετασχηματισμός αυτής της ζώνης ήταν ριζικός και σε καμία περίπτωση δεν θυμίζει κάτι από την εικόνα που είχε μόλις 2 χρόνια πριν. Τουλάχιστον τους 10 μήνες από την παράδοση μεγάλου μέρους του έργου, οι δημόσιοι χώροι και οι χώροι αναψυχής χρησιμοποιούνται από χιλιάδες κατοίκους καθημερινά. Το έργο αυτή παρουσιάζει σημαντικές αντιστοιχίες και ομοιότητες με την ανάπλαση της περιοχής της Barceloneta, στη Βαρκελώνη, που αντίστοιχα πραγματοποιήθηκε για τους Αγώνες του '92 και σίγουρα αποσκοπεί σε μια τέτοιου είδους αξιοποίηση και τουριστική επιτυχία.

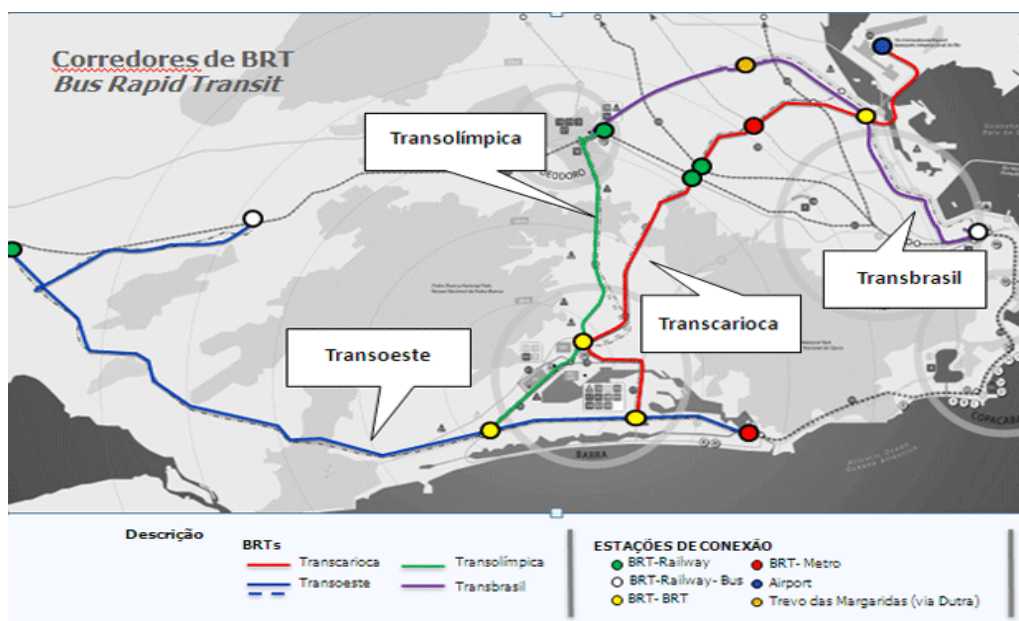
4. Duplicacao elevado Joa_ o 'διπλασιασμός' καθ' ύψος του δρόμου που ενώνει την νότια ζώνη (Copacabana, Ipanema) με τη Barra da Tijuca.

Το έργο αυτό βελτίωσε σημαντικά το κυκλοφοριακό πρόβλημα από και προς την περιοχή της Barra, αυξάνοντας κατά 30% τη διέλευση αυτοκινήτων, δίνοντας όμως και πάλι έμφαση στο αυτοκίνητο και αποτελώντας τεράστια δαπάνη με βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα μιας και το δυτικό τμήμα αναπτύσσεται με πολύ μεγάλο ρυθμό. Το έργο κόστισε 200.000.000 €.

5. BRT _Το σύστημα BRT (γραμμή λεωφορείου σε ειδική λωρίδα κυκλοφορίας) βασίστηκε στην εμπειρία της Μπογκοτά, αλλά δεν έχει

καταφέρει να μειώσει τον αριθμό των αυτοκινήτων στο δρόμο μέχρι σήμερα. Το BRT δημιουργήθηκε λόγω της αδυναμίας επέκτασης του μετρό προς τη δυτική ζώνη λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας του εδάφους (λίμνες, γρανίτες). Στο πλαίσιο της επέκτασης του BRT συμπεριλαμβάνεται και η κατασκευή της καλωδιωτής γέφυρας Ponte estaiada, πάνω από τη λίμνη της Tijuca. Η γέφυρα αυτή σχεδιάστηκε από τον ισπανό αρχιτέκτονα Santiago Calatrana , αλλά τελικά πραγματοποιήθηκε η κατασκευή της από Βραζιλιάνικη κατασκευαστική εταιρία για λόγους κόστους. Ο αρχικός προϋπολογισμός υπολογιζόταν γύρω στα 8,5 δις ρεαλ (2,4 δις ευρώ) για το έργο αυτό, κρίνοντας απαραίτητη τη δημιουργία ενός αρχιτεκτονικού τοπόσημου και στην περιοχή αυτή της πόλης.

ο Transolímpica_ το νέο οδικό δίκτυο που ενώνει το βορειοδυτικό μέρος της πόλης με τη Barra da Tijuca. Ο διαγώνιος αυτός αυτοκινητόδρομος που διασχίζει όλο το δυτικό τμήμα, ενώνεται με δύο υπάρχουσες βασικές οδικές αρτηρίες δημιουργώντας ένα τρίγωνο. Αρχικά, η διαδρομή αυτή θα είχε μήκος 26 χλμ, ωστόσο, λόγω της υψηλού κόστους μειώθηκε σε 23 χλμ. Η διαδρομή περνά μέσα από τις συνοικίες Recreio, Barra da Tijuca, Curicica, Takouára, Sulacap Garden, Magalhães Bastos, Vila Militar και Deodoro (συνοικίες που παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση πληθυσμού τα τελευταία χρόνια). Επιπλέον η Avenida Salvador Allende,

μεταμορφώθηκε πλήρως για να γίνει μέρος του έργου Transolympica, και καταλήγει στην Avenida Brazil (την κυριότερη περιφερειακή λεωφόρο από άποψη κινητικότητας), και σε συνδυασμό με την επέκταση στο Deodoro, δημιουργεί την άμεση σύνδεση ανάμεσα στους δύο από τους 4 πόλους των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων, και η οποία είναι η ταχύτερη και πιο άμεση σχέση μεταξύ τμήμα της δυτικής ζώνης του Ρίο ντε Τζανέιρο στις παράκτιες περιοχές (Barra da Tijuca και Recreio).

Ο δρόμος είναι δύο κατευθύνσεων, με τρεις λωρίδες κυκλοφορίας η καθεμία για τα αυτοκίνητα και μια λωρίδα BRT, με 18 σταθμούς.

Για την ανάθεση της διαχείρισης του δρόμου έγινε δημοπρασία, η οποία έχει προγραμματιστεί για τον Μάρτιο του 2012, αλλά και πάλι καθυστέρησε λόγω των αλλαγών. Η καθυστέρηση συνέβη επειδή το έργο έχει υποστεί αλλαγές στο σχεδιασμό, προκειμένου να μειωθεί το κόστος εγκατάστασης, προϋπολογισμού αρχικά πάνω από R \$ 3 δισεκατομμύρια – τα οποία μειώθηκαν σε R \$ 2,1 δισ, σύμφωνα με το Δήμαρχο Eduardo Paes. Η αρχική διαδρομή, η οποία θα έχει 26 χιλιόμετρα, μειώθηκε κατά 3 χιλιόμετρα, με την εξαίρεση μιας παραλλαγής στην Avenida Duque de Caxias, στο Vila Militar, καθώς και την αναδιάρθρωση στις εξόδους- 'παρακλάδια' της κεντρικής λεωφόρου μεταξύ αυτών για να μειωθεί το κόστος των απαλλοτριώσεων.

Μια άλλη αλλαγή είναι το μέγεθος της σήραγγας κάτω από τον ορεινό όγκο του Pedra Branca. Η αρχική πρόβλεψη ήθελε το μήκος της σήραγγας 3800 μέτρα. Στο νέο σχέδιο, η σήραγγα μειώθηκε σε 1800 μέτρα.

Στις 19 Απριλίου, το 2012, ανακοινώθηκε ότι η κοινοπραξία που κέρδισε τη δημοπρασία του έργου Transolímpica, αποτελείται από τις εταιρίες Inverpar, Odebrecht και CCR, και ονομάζεται Rio Olímpico. Η σύμβαση έχει διάρκεια 35 χρόνια. Η ομάδα θα είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση, συντήρηση και λειτουργία του οδικού άξονα.

Ο λογαριασμός των απαλλοτριώσεων εξακολουθεί να γίνεται έως και σήμερα. Τα περισσότερα σπίτια και τα καταστήματα που εκκενώθηκαν είναι στις περιοχές Jacarepagua και Sulacap Garden.

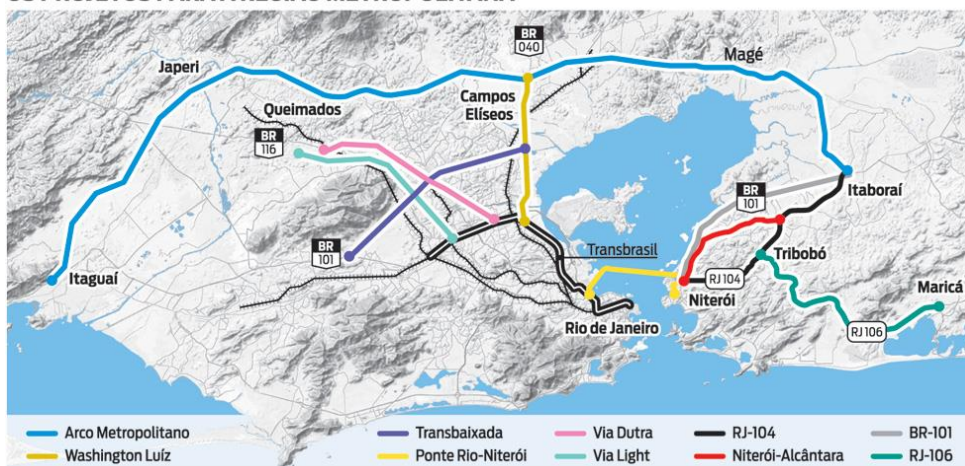
Η εκτίμηση του Δήμου είναι ότι 55.000 -90.000 οχήματα / ημέρα θα κινούνται κατά μήκος της Transolympica.

- ο Transcarioca_

6. Arco Metropolitano_ το έργο αυτό δεν αφορά το μητροπολιτικό κέντρο αλλά τις περιφερειακές περιοχές γύρω από το Ρίο. Η έκταση της νέας οδικής αρτηρίας είναι 72 χλμ και ενώνει την περιοχή (φαβέλα) Duque de Caxias, δίπλα στο διεθνές αεροδρόμιο του Ρίο(βόρειο άκρο) με το λιμάνι του Itaguaí (νότιο άκρο), Κόστισε 600 εκατομμύρια ευρώ από το δημόσιο ταμείο του Ρίο και μισό χρόνο μετά τα εγκαίνια του , δυστυχώς δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη χρήση, αντίθετα έχει εικόνα εγκατάλειψης (χωρίς φώτα, πινακίδες, σκουπίδια στη μέση του δρόμου). Η εικόνα εγκατάλειψης και η έλλειψη φωτισμού τις βραδινές ώρες συνοδεύονται από εγκληματικές κινήσεις και κλοπές στους λίγους διερχόμενους. Οι κάτοικοι των περιοχών που διατρέχει ισχυρίζονται ότι η αποτυχία του εγχειρήματος βρίσκεται στο λάθος σχεδιασμό και υποστήριξή του από τις αρχές. Απουσιάζουν βενζινάδικα, οδική βοήθεια, ασφάλεια κάτι το οποίο αποτρέπει την κυκλοφορία εκεί.

OS PROJETOS PARA A REGIÃO METROPOLITANA

Πιο αναλυτικά οι 4 περιοχές Ολυμπιακών εγκαταστάσεων:

1. Barra da Tijuca:

Σε μια δεκαετία, οι γειτονιές δυτικά του Ρίο ντε Τζανέιρο αναπτύχθηκαν κατά 150%. Η δυτική ζώνη που αποτελείται από εννέα γειτονιές παρουσίασαν τη μεγαλύτερη απόλυτη αύξηση με 278.000 κατοίκους μεταξύ 2000-2010.

Οι γειτονιές του Camorim, Vargem και Recreio dos Bandeirantes υπερδιπλασίασε τον πληθυσμό σε αυτή την περίοδο, με αυξήσεις 150%, 136% και 118%, αντίστοιχα. Ο ρυθμός ανάπτυξης της πόλης ήταν 7,9% τη δεκαετία αυτή. Τα στοιχεία που παρέχονται από την Ένωση Αγοράς Ακινήτων Εταιρίας δείχνουν ότι το 68,5% του συνόλου των οικιστικών μονάδων που ξεκίνησε στην πόλη μεταξύ 2005 και 2010 επικεντρώθηκαν σε τέσσερις περιοχές της δυτικής ζώνης: Barra da Tijuca, Jacarepagua, Recreio και Campo Grande.

«Για άλλη μια φορά, αυτή η ανάπτυξη συμβαίνει με άτακτο τρόπο, ανάλογα με την αγορά ακινήτων», λέει ο αρχιτέκτονας και πολεοδόμος Nireu Canalcanti, καθηγητής στο Ομοσπονδιακό Πανεπιστήμιο Φλουμινένσε (UFF). Για τον ερευνητή, η αύξηση προς τα δυτικά είναι φυσική, αλλά η έλλειψη αστικού σχεδιασμού στην περιοχή είναι ανησυχητική. Επίσης, επισημαίνει την έλλειψη αποτελεσματικών μέσων μαζικής μεταφοράς και κακές υποδομές, ιδιαίτερα σε σχέση με την αποχέτευση.

Σήμερα από τις δέκα πιο πυκνοκατοικημένες γειτονιές στο Ρίο το 2010, επτά είναι στη δύση: Campo Grande (328.300), Bangu (243.100), Santa Cruz (217.300) Realengo (180.100), Jacarepagua (157.300), Barra da Tijuca (136.000) και Guaratiba (110.000).

Barra da Tijuca, δυτικά της γειτονιάς άρχισε να προσελκύει μεγάλες επενδύσεις σε ακίνητα στη δεκαετία του '70, συνεχίζει να κερδίζει τους κατοίκους: αύξηση 47% μεταξύ του 2000 και του 2010.

Αντίθετα, ορισμένες συνοικίες στη νότια ζώνη έχασε κατοίκους κατά την τελευταία δεκαετία. Η περιοχή της Humaitá το 2010 είχε πληθυσμό 12,5% λιγότερο από ό, τι το 2000. Στην Ipanema η μείωση ήταν 8,7%, Gávea (-8,4%), Βοτανικός Κήπος (-7,9%) και Φλαμένγκο (-6%). Leblon και Copacabana είχε μια μικρή μείωση.

Η περιοχή της Barra da Tijuca- Jacarepagua ορίζεται ως η νούμερο ένα περιοχή προς εκμετάλλευση για τα μεγάλα διεθνή γεγονότα, όπως το Ρίο + 20 και τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2016.

Από τον Ιανουάριο έως και τον Απρίλιο του 2015, το Δημοτικό Συμβούλιο Πολεοδομίας εγκρίνει άδειες για την κατασκευή κατοικιών, κτιρίων και οικιστικών και εμπορικών κέντρων 776.000 τετραγωνικών μέτρων, δηλαδή κατά μέσο όρο 194 χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα ανά μήνα. Για λόγους

σύγκρισης μεγεθών σημειώνεται ότι το Στάδιο Μαρακανά (στη βόρεια ζώνη), καταλαμβάνει έκταση 186.000 τετραγωνικών μέτρων.

Μαζί, η Barra και Jacarepaguá (τμήμα της Barra) αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το ήμισυ των αδειών για τα νέα κτίρια που χτίζονται σε όλη την πόλη (1.300.000 τετραγωνικά μέτρα) κατά τους πρώτους τέσσερις μήνες του έτους. Και η οικοδομική άνθηση στις δύο κύριες περιοχές της δυτικής ζώνης αντικατοπτρίζεται επίσης στον αριθμό των μονάδων που πρόκειται να κατασκευαστούν.

Μέχρι τον Απρίλιο, 5.224 οικοδομικές άδειες εγκρίθηκαν και από αυτές οι 2.660 ήταν συγκροτήματα κατοικιών. Σε όλο το Ρίο, οι άδειες ήταν 8.751, εκ των οποίων οι 4.840 αφορούν κατοικίες, σύμφωνα με το Δημοτικό Πολεοδομικό Γραφείο.

Στην περιοχή αυτή η ανοικοδόμηση έχει εκτοξευθεί, αφού ήδη έχουν κατασκευαστεί ή βρίσκονται υπό ανέγερση 2.520 μονάδες κατοίκησης σε μια συνολική έκταση 458.000 τετραγωνικών μέτρων.

Η εξήγηση της αγοράς για το φαινόμενο αυτό είναι ότι το Ρίο δεν έχει πουθενά να αναπτυχθεί, εκτός από τη δυτική πλευρά, δεδομένου ότι η νότια, προνομιακή περιοχή της πόλης όπου βρίσκονται οι περισσότερες παραλίες όπως το Badalás, Ipanema, Leblon και Copacabana, δεν έχουν καμία διάθεση οικοπέδων για την κατασκευή νέων κτιρίων.

"Η νότια περιοχή στερείται την επιλογή της γης για την κατασκευή των νέων έργων, τα κτίρια είναι πολύ παλιά και δεν τα αγοράζουν πλέον στις πολύ υψηλές τιμές που διατίθενται. Στα δυτικά, η σχέση κόστους-οφέλους είναι ενδιαφέρουσα, επειδή εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές περιοχές για να αγοράσουν γη και καλή ποιότητα ζωής και αναψυχής», λέει ο αντιπρόεδρος της Secovi-RJ (Στεγαστική Ένωση του Ρίο), Leonardo Schneider.

Οι δημόσιες επένδυσεις στα δυτικά τόνωσαν την αγορά ακινήτων στην περιοχή. *"η Barra έχει μετατραπεί, λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων με τις επενδύσεις στις μεταφορές, τη δημόσια ασφάλεια και την υγιεινή, προκαλώντας για να γίνει ακόμα πιο ελκυστική,"* δήλωσε ο Schneider.

Στη Barra da Tijuca βρίσκεται το συνεδριακό κέντρο Riocentro , το οποίο είναι η έδρα του Ρίο + 20, όπου οικοδομήθηκε και το Ολυμπιακό Χωριό.

Συνολικά, το νέο μοντέλο κατοίκησης που εμφανίζεται και εξαπλώνεται στη Barra είναι τα condominiums (condos), με περισσότερα από εκατό διαμερίσματα το καθένα, και μεγάλο χώρο αναψυχής στο κέντρο. Το νέο μοντέλο κατοίκησης αποτελεί και τη μοναδική τυπολογία στην περιοχή αυτή. Τα condominiums είναι κλειστά περιφραγόμενα συγκροτήματα, όπου καλύπτουν όλες τις ανάγκες στο εσωτερικό τους. Οι παροχές που προσφέρουν είναι από εστιατόρια, μίνι μαρκετ, πισίνες και άλλες αθλητικές εγκαταστάσεις που ενισχύουν την εσωστρέφεια των κατοίκων. Στα πλαίσια των παροχών είναι και ιδιωτικά λεωφορεία, δωρεάν για τους κατοίκους στη γύρω περιοχή. Τα συγκροτήματα αυτά αποτελούν το όνειρο του μέσου Βραζιλιάνου και ισχυρίζονται ότι βελτιώνεται η ποιότητα ζωής τους, προσφέροντας τους ασφάλεια από την πόλη και σε συνδυασμό με το ότι οι

τιμές των ακινήτων εξακολουθούν να είναι πιο προσιτές από ό, τι στο νότο. Σύμφωνα με το Schneider, ενώ το τετραγωνικό μέτρο στο δυτικό τμήμα του Pão πηγαίνει από 6.000\$ R (1.700 €) έως 16.000\$ R (4.700 €), στη νότια πλευρά κυμαίνεται από 10.000\$ R (2.900 €) και 40.000\$ R (11.500 €).

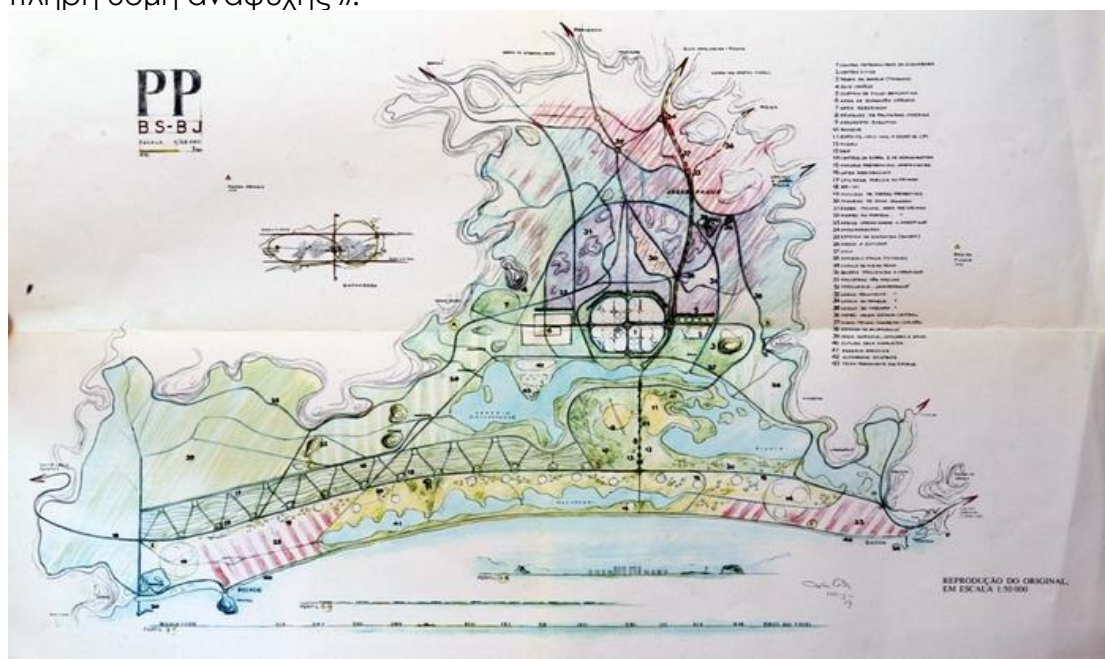
Η περιοχή αυτή πέρα από όλα τα άλλα έχει πολύ ιδιαίτερο περιβάλλον. Περιβάλλεται από τεράστιες λίμνες και λιμνοθάλασσες και ο Ατλαντικός Ωκεανός βρέχει την απέραντη παραλία από λευκή άμμο. Οι άνθρωποι όμως της Barra ζουν σε κλειστές κοινότητες, γύρω από μεγάλες λεωφόρους και τεράστια εμπορικά κέντρα. Ονομάζεται από πολλούς το Μαϊάμι της Βραζιλίας, και αναγνωρίζεται από τους ντόπιους και τους θαυμαστές ακριβώς όπως ένα κομμάτι του παραδείσου. Παράδεισος που μεγάλωσε πολύ γρήγορα. Στο master plan του Lucio Costa, 1969, η κύρια ιδέα ήταν μεγάλες λεωφόροι και διαδρομές μεταξύ των χώρων πρασίνου. Αλλά με την πάροδο του χρόνου η γειτονιά άλλαξε, κυρίως λόγω των επενδύσεων από το δημόσιο και των ιδιωτικό τομέα (real estate).

Από το 2000, ο αριθμός των νοικοκυριών υπερδιπλασιάστηκε, σε 136.743, και ο πληθυσμός ήταν 300.000 άτομα. Η γειτονιά αντιπροσωπεύει μια τρίτη φάση της κατοχής της πόλης, που ξεκίνησε το 1970 με την κατασκευή του αυτοκινητοδρόμου Lagoa-Barra και τα πρώτα κτίρια, μεταξύ των οποίων: το Athaydeville του Niemayer, το Riviera Dei Fiori, και το Barramares.

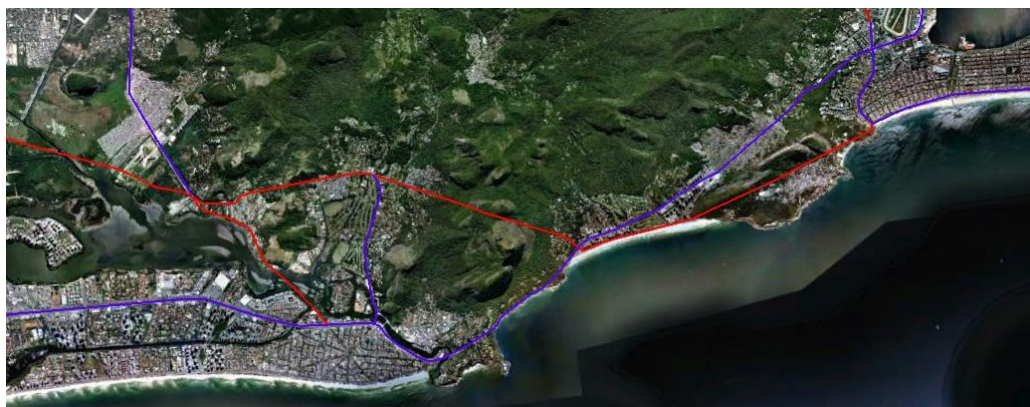
«Το έργο του Lucio Costa για την πολεοδόμηση της Barra απευθυνόταν σε έναν νεαρό άνδρα και στους σύγχρονους του όπως αυτοί προκύπτουν στην εποχή μας. Γι' αυτόν, η πόλη ήταν βρώμικη και συμφορημένη και γιαυτό ισχυριζόταν ότι η νέα πόλη πρέπει να σταθεί στο ύψος της, δηλαδή με πύργους που απομονώνονται μεταξύ τους και διαχωρίζονται από κήπους. Τα αυτοκίνητα θα κινούνταν σε αποκλειστικές λωρίδες, σε γρήγορους και αποτελεσματικούς αυτοκινητόδρομους. Οι πεζοί θα μπορούσαν να πάνε ελεύθερα στο καταπράσινο πάρκο μεταξύ των πύργων και να απολαύσουν την παρθένα φύση»,

εξηγεί ο αρχιτέκτονας, πολεοδόμος και καθηγητής στο UFRJ, Eduardo Horta. Σύμφωνα με τον Horta, το σχέδιο τέθηκε σε εφαρμογή, όπως θα έπρεπε, αυτό που άλλαξε ήταν οι προτεραιότητες που ακολούθησαν. "Σήμερα, τα έχει όλα: τους πύργους που είναι απομονωμένοι μεταξύ τους, τα εμπορικά κέντρα, τους αυτοκινητόδρομους, απλά δεν υπάρχει το στερεό καταπράσινο πάρκο μεταξύ

τους, γιατί δημιουργήσαμε τις «περιφραγμένες κοινότητες». Το καθένα με πλήρη δομή αναψυχής».

Για το σχεδιασμό, η Barra αποτέλεσε ένα κίνητρο για το σχηματισμό αυτόνομων φυλών, αποσυνδεδεμένων από το δημόσιο χώρο. Στην πραγματικότητα, η περιοχή δεν ακολούθησε κανένα πολεοδομικό σχέδιο.

Υπήρξε ιδιωτική πολεοδόμηση από τις ίδιες κοινοπραξίες (3 γνωστες εταιρίες) και προφανώς δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι 5.000.000 τ.μ της περιοχής ανήκουν σε ένα συγκεκριμένο επιχειρηματία (τον Carlos Carneiro) όπου σύμφωνα με το δικό του όραμα καλύφθηκε το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων από συγκροτήματα κατοικιών που δεν εντάσσονται σε κανένα πολεοδομικό σχέδιο. Σε ένα τμήμα των εκτάσεων του, ο Carneiro κατασκεύασε το Ολυμπιακό χωριό (ιδιωτική επένδυση). Σε συνεντεύξεις του δηλώνει ότι το όραμα του για την περιοχή της Barra ήταν να δημιουργήσει έναν ανεξάρτητο πόλο έξω από το Rio για την ελίτ των κατοίκων μακριά απ' τους φτωχούς και πάντα με τη συναίνεση του κράτους και των εκάστοτε συμφερόντων.

Σήμερα, η περιοχή πέρα από την ανέγερση κτιρίων δέχτηκε αρκετές εργασίες και για τη διάρθρωση των δημόσιων μεταφορών ώστε να ανακουφίσει ένα μεγάλο ζήτημα: την κίνηση(αναφέρθηκαν πιο αναλυτικά παραπάνω). Από τις

κεντρικές λεωφόρους της barra περνάνε 158.000 περίπου αυτοκίνητα την ημέρα και η γειτονιά είναι πλέον ο μεγαλύτερος παραγωγός οχημάτων στο δρόμο, και αναμένει να δεχτεί ακόμη μεγαλύτερο απ' τη στιγμή που υπάρχει έντονη μετακίνηση πληθυσμού προς τα εκεί.

Η προσωπική μου εμπειρία (που μένω σε αυτή την περιοχή): Είναι μια περιοχή που όντως δεν θυμίζει καθόλου Βραζιλία και το Ρίο όπως προβαλλόταν μέχρι σήμερα από εικόνες. Είναι χτισμένη με βάση το νέο πρότυπο που πλέον δεν θα έλεγα ότι θυμίζει μόνο Μαιάμι, μιας και όλες οι σύγχρονες πόλεις πλέον χτίζονται με τον ίδιο τρόπο, αγνοώντας τα τοπικά στοιχεία και μη μπορώντας να ξεχωρίσεις από μια φωτογραφία σε πιο μέρος του κόσμου βρίσκονται. Ενδεικτικά παραθέτω κάποιες φωτογραφίες, που παρουσιάζουν αυτό το "φαινόμενο".

Σαγκάι - Ασία

Μελβούρνη - Αυστραλία

Νέα Υόρκη - Αμερική

Ντουμπάι - Ασία

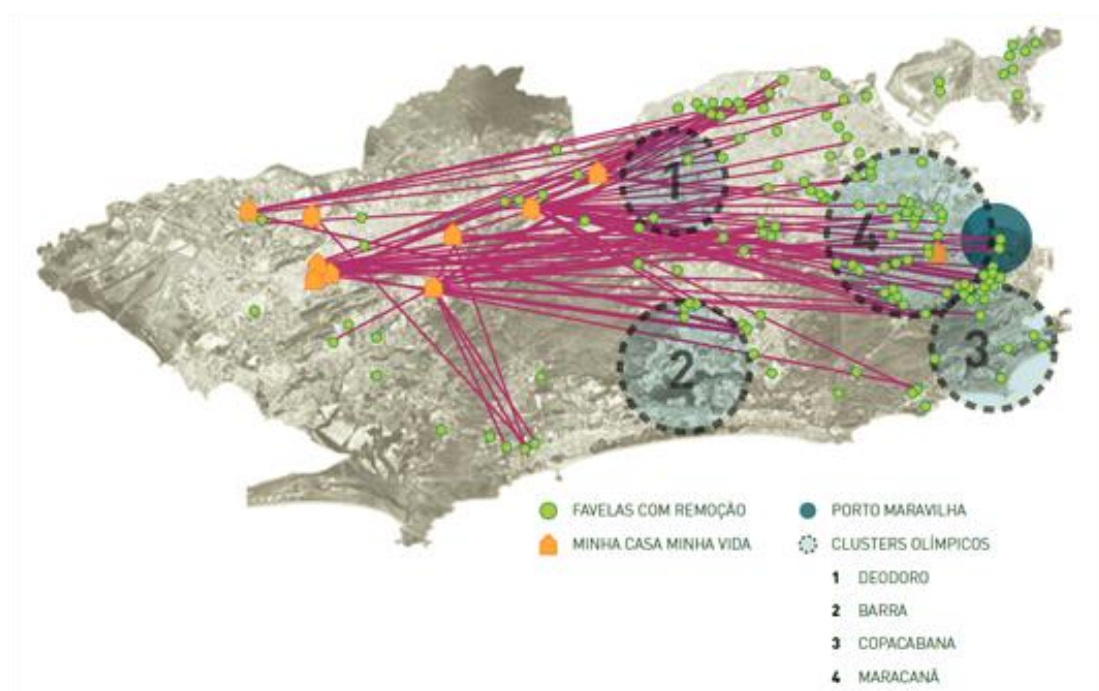
Μαιάμι- Αμερική

Barra da Tijuca-Βραζιλία

Επιπλέον στην περιοχή της Barra χωροθετήθηκε και το Ολυμπιακό Πάρκο (πρωην πίστα Φορμουλα και κατοίκησης χαμηλών στρωμάτων). Όπως αναφέρουν στο βιβλίο «SME (Municipal Housing Secretariat) 2016: Evictions in Olympic Rio de Janeiro» η δημοσιογράφος Λένα Αζεβέδο και ο αρχιτέκτονας Λούκας Φάουλχαμπερ, υπολογίζουν ότι μεταξύ 2009 – 2013 ότι 70.000 κάτοικοι υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, χωρίς καν τις περισσότερες φορές να υπάρχει οποιαδήποτε αποζημίωση. Πρόκειται κυρίως για κατοίκους φαβέλας, που ισοπεδώθηκαν ακόμη και αν είχαν ιστορική αξία.

Πιο συγκεκριμένα στην περιοχή που τώρα φιλοξενείται το Ολυμπιακό Πάρκο, δόθηκε εντολή εκκένωσης σε περισσότερες από 275 οικογένειες εκ των 800 που ζούσαν στην εκεί φαβέλα.

Μέσα από διαρκή διεκδίκηση και διαδηλώσεις, ορισμένοι εξ αυτών, αριθμός που δεν ξεπερνά τους 20.000 μετεγκαταστάθηκε σε πρόχειρα καταλύματα που με περισσή απροθυμία ανέγειρε ο δήμος του Ρίο. Μέσα στο Ολυμπιακό πάρκο από τις 300 οικογένειες που κατοικούσαν, και έπειτα από μακροχρόνιες συγκρούσεις με την αστυνομία, μόνο έξι οικογένειες κατάφεραν να μείνουν. Για λόγους image και ωραίων πλάνων κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων, το κράτος γκρέμισε τα σπίτια τους και έχτισε καινούρια (να βάλω φώτογρ.).

Πηγή: Google Earth

Η φωτογραφία στα αριστερά (2008), η φαβέλα Vila Autodromo. Στα δεξιά λήψη από το ίδιο ακριβώς σημείο (2016). Το ξενοδοχείο στο βάθος είναι εντός του Ολυμπιακού πάρκου για τους επίσημους καλεσμένους της διοργάνωσης, ενώ τα άσπρα σπιτάκια μπροστά είναι αυτά που παραχώρησε το κράτος σε 20 οικογένειες από τις σχεδόν 700 που ζούσαν πριν εκεί.

2. Maracanã:

Η περιοχή γύρω από το ιστορικό στάδιο Μαρακανά, ανακαινίστηκε ώστε να φιλοξενήσει τον τελικό του 2014 FIFA World Cup και έπειτα την τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2016, όπου αποτέλεσε και το έναυσμα ριζικών αλλαγών και κοινωνικών εδαφικών διαφορών.

Η απόφαση για την ανακαίνιση του σταδίου ήταν αμφιλεγόμενη, δεδομένου ότι είχε ανακαινιστεί για να προσαρμοστεί στα Πρότυπα της FIFA και λίγα χρόνια νωρίτερα για τους Παναμερικανικούς Αγώνες του 2007. Το κόστος της πρώτης ανακαίνισης ανήλθε στα 397 εκατ ρεάλ (περίπου US \$ 125 εκατομμύρια σε 2015) από το δημόσιο ταμείο, ενώ ο προϋπολογισμός για το 2016 έφτασε το 1,2 δισεκατομμύρια ρεάλ (376 εκατ περίπου US \$ το 2015) (Monteiro 2013). Επιπλέον, η δεύτερη ανακαίνιση οδήγησε σε βαθιά αρχιτεκτονικές και

λειτουργικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης της δραστηκής μείωσης του αριθμού των θέσεων (από 200.000 σε περίπου 70.000), ιδιαίτερα στις πιο προσιτές περιοχές, αφιερώνοντας χώρο για μεγαλύτερες περιοχές VIP και εξασφαλίζοντας την αύξηση του μέσου όρου τιμής των εισιτηρίων.

Αμφιλεγόμενο είναι και το γεγονός ότι η ανακαίνιση του σταδίου ακολουθήθηκε από μια 35-ετή δημόσια παραχώρηση του, καθώς και των περιχώρων του, προς εμπορική εκμετάλλευση από μια κοινοπραξία αποτελούμενη από τις δύο μεγαλύτερες εταιρείες του Ρίο, την Odebrecht Properties, μια βραζιλιάνικη εταιρεία κατασκευής που συμμετέχει σε πολλά κατασκευαστικά έργα για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, συμπεριλαμβανομένου του BRT, του Ολυμπιακού Πάρκου και του Πόρτο Maravilha, και την AEG, μια εταιρεία ψυχαγωγίας με έδρα τις ΗΠΑ. Το κράτος για να προετοιμάσει το τμήμα της περιοχής γύρω από το στάδιο για την παραχώρηση του στις παραπάνω εταιρίες, αφαίρεσε μια ολόκληρη κοντινή κοινότητα, τη φαβέλα Metro Mangueira, εκδιώκοντας βίαια 500 οικογένειες από τα σπίτια τους.

Η κοινοπραξία παρουσίασε ένα σχέδιο για τον πλήρη μετασχηματισμό της γειτονιάς, η οποία περιελάμβανε την κατεδάφιση μιας σειράς δημόσιων εγκαταστάσεων, συμπεριλαμβανομένου ενός δημόσιου σχολείου, ενός υδάτινου πάρκου, ένα αθλητικό συγκρότημα, και το ιστορικό κτίριο του πρώην Μουσείου για τους Αυτόχθονες Λαούς. Στη θέση τους, η κοινοπραξία έχει σχεδιάσει για όλη την περιοχή ένα εμπορικό κέντρο, ένα χώρο στάθμευσης και ένα ελικοδρόμιο

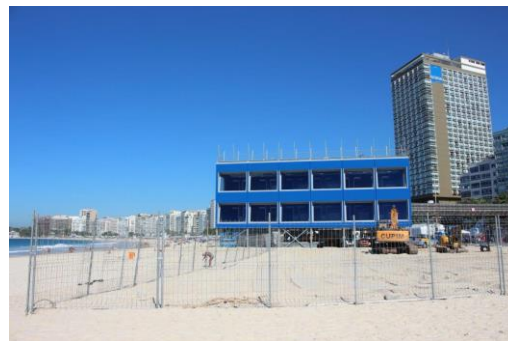
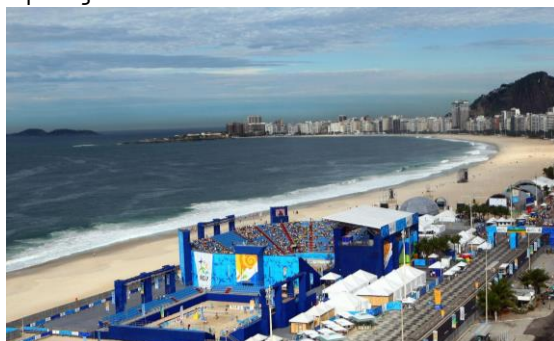

Το κίνημα «O Maraca é Nosso» («το Μαρακανά είναι δικό μας», Maraca είναι η δημοφιλής προσφώνηση για το Maracanã) προέκυψε μεταξύ των πολιτών υποστηρίζοντας ότι το Maracanã ανήκει στους παραδοσιακούς χρήστες του, στην τοπική εργατική και τη μεσαία τάξη των οπαδών του ποδοσφαίρου, και αναδιαμορφώνεται σύμφωνα με τα πρότυπα κατανάλωσης των τοπικών και διεθνικών ελίτ. Μια σειρά από διαδηλώσεις, απαιτώντας από το γήπεδο να παραμένει κοινό , οργανώθηκαν με την υποστήριξη των τοπικών ηρώων, όπως του συνθέτη Chico Buarque. Ο αγώνας, μαζί με τη δημόσια έρευνα για παρατυπίες στον τομέα της παραχώρησης, κατάφεραν να αποτρέψουν την κατεδάφιση του δημόσιου σχολείου και άλλων εγκαταστάσεων.

3. Copacabana:

Η Copacabana, πέρα από τις μοναδικές φυσικές ομορφιές της, αποτέλεσε και το hot-spot για την καταναλωτική κοινωνία του Ρίο ντε Τζανέιρο, ακόμα και ολόκληρης της Βραζιλίας. Μαζί με το άγαλμα του Χριστού, αποτελούν τα τοπόσημα -διεθνή brand της πόλης. Αποκορύφωμά της ανάπτυξης της περιοχής ήταν το χρονικό διάστημα από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (1945) και τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Στη δεκαετία του 1950, ιδιαίτερα μετά την κυβέρνηση του Juscelino Kubitschek υπήρξε μεγάλο κύμα ανάπτυξης που σάρωσε τη χώρα, και οι νέες αλλαγές άρχισαν να επηρεάζουν τόσο την αρχιτεκτονική της περιοχής όσο και την κοινωνική της πραγματικότητα. Η αύξηση του καταναλωτισμού και της κοινωνικής κινητικότητας δημιούργησε νέες προσδοκίες ζωής. Στην αρχή, ήταν κυρίως οι οικογένειες της μεσαίας τάξης. Με τα χρόνια έγινε προορισμός από άλλα μέρη της πόλης και τα προάστια και τέλος από μια ελίτ ξένων επενδυτών (μεγάλο ποσοστό Εβραίων ιδιοκτητών διαμερισμάτων).

Ως το νούμερο ένα τουριστικό προορισμό της πόλης, ήταν προφανής η επιλογή του να αποτελέσει έναν από τους τέσσερις Ολυμπιακούς πόλους. Οι Ολυμπιακές εγκαταστάσεις που έλαβαν χώρα στην Copacabana ήταν προσωρινές κατασκευές πάνω στην άμμο. Το γήπεδο beach volley και ο πύργος της τηλεόρασης ήταν τα πιο βασικά πρότζεκτ.

4. Deodoro:

Η περιοχή του Deodoro τα προηγούμενα 100 χρόνια ονομαζόταν Sapopemba και ήταν η περιοχή που παρήγαγαν ζάχαρη. Το σημερινό της όνομα το πήρε από ένα πρώην πρόεδρο της δημοκρατίας της Βραζιλίας. Στην περιοχή αυτή τα τελευταία χρόνια είχε μεταφερθεί μεγάλο μέρος του πληθυσμού αλλά παρέμενε μια καθαρά οικιστική ακόφρημη γειτονιά που κανένας δεν γνώριζε. Ακόμη και πολλοί ντόπιοι κάτοικοι ούτε είχαν ξανακούσει το όνομα της περιοχής πριν ξεκινήσουν τα έργα εκεί. Επίσης ο τόπος αυτός κυριαρχείται από στρατιωτικές εγκαταστάσεις - 51 συνολικά - από τις αρχές του περασμένου αιώνα, και θύλακες παραγκουπόλεων με αυξημένη εγκληματικότητα. Πλέον το Deodoro διαθέτει σύγχρονες αρένες και ένα τεράστιο πάρκο (500 χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα), και η σύγκριση μεταξύ πριν και μετά από τόσα έργα και οι υποσχέσεις θα είναι αναπόφευκτη, μιας και τα βασικά προβλήματα παραμένουν. Το πιο σημαντικό έργο ήταν η σύνδεση του Deodoro, μέσω της διάνυξης της λεωφόρου Transolímpica και της επέκτασης του BRT, με την περιοχή της Barra. Πέρα από τις υποδομές αυτές σύμφωνα με το δήμο διατέθηκαν 850 εκατομμύρια ευρώ για επενδύσεις (αναπλάσεις) στις γειτονικές περιοχές. Σύμφωνα με τους κατοίκους, μέχρι τώρα τα ζητήματα εγκληματικότητας δεν έχουν μειωθεί και η περιοχή παραμένει εγκλωβισμένη λόγω έλλειψης μέσων μαζικής μεταφοράς. Θετικά αξιολογούν την Transolímpica, μιας και η κίνηση έχει μειωθεί στους δρόμους και το κέντρο της πόλης ή η Barra προσεγγίζονται πολύ γρηγορότερα. Οι περισσότεροι νέοι της περιοχής 18-35, αξιολογούν πιο σημαντική την ανάπτυξη χώρων αναψυχής εντός του Ολυμπιακού πάρκου, μιας και πλέον μπορούν να βγούν στην περιοχή τους και να αξιοποιήσουν αυτό το δημόσιο χώρο, ενώ πριν δεν υπήρχε τίποτα σε ακτίνα χιλιομέτρων, όπως σημειώνουν.

02.2.2.Γ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εικόνα της πόλης από ψηλά φανερώνει την έλλειψη πολεοδομικού σχεδίου και συνοχής. Απ'τη μια οι φαβέλες με άναρχη δόμηση, χωρίς οδικό δίκτυο, από την άλλη τα τεράστια περιφραγμένα συγκροτήματα κατοικιών και ανάμεσά τους τεράστιοι οδικοί άξονες συνήθως υπέργειοι ή υπόγειοι λόγω γεωμορφολογίας και έλλειψης ελεύθερου χώρου, οι οποίοι ενισχύουν το φαινόμενο των αυτό-αναφερόμενων περιοχών-ή και πόλεων μέσα στην ίδια την πόλη. Αυτή η εικόνα συνιστά «κοινό τόπο» σε τέτοια καθεστώτα, ώστε να υπάρχει αίσθημα ανασφάλειας και να δημιουργούνται «οχυρωμένες συνοικίες» πλουσίων στρώματων -ιδίως σε «αναπτυσσόμενες» χώρες, αλλά και στις ΗΠΑ, Τουρκία, και τελευταία και στην Ελλάδα! Είναι λίγα τα κομμάτια της πόλης που υπάρχει προσβασιμότητα από όλα τα στρώματα και τους τουρίστες (κυρίως zona sul, νότιο τμήμα)

Δύσκολα λοιπόν μπορεί να βγει κάποιο συνολικό συμπέρασμα, γιατί ο κάθε τόπος έχει άλλα χαρακτηριστικά, κατοικείται από ανθρώπους με διαφορετική κουλτούρα και δραστηριότητες. Τα έργα που αναφέρθηκαν παραπάνω και προφανώς άλλαξαν σημαντικά την εικόνα της πόλης, ήταν σημαντικά ως

προς το κυκλοφοριακό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η πόλη αλλά ακόμη και αν συνδέουν τόπους, παράλληλα ενισχύουν την περιχαράκωσή πολλών άλλων ανάμεσα τους. Βασικό είναι να αναφερθεί ότι οι κάτοικοι της πόλης, θεωρούν ότι άμα το Ρίο δεν είχε αναλάβει το Mundial και τους Ολυμπιακούς Αγώνες, τα έργα αυτά που ήταν χρόνια στα χαρτιά δεν θα είχαν γίνει ποτέ.

Αναφέρεται συχνά το "κοιτώντας την πόλη από ψηλά" γιατί λόγω των τεράστιων λόφων και των λιμνών που παρεμβάλλονται στο αστικό τοπίο, σε όποιο μέρος και αν βρεθεί κάποιος έχει διαφορετικές οπτικές. Γεωγραφικά όρια που δεν σε αφήνουν να δεις μια πόλη 16.000.000 κατοίκων. Ανάλογα στο σημείο που θα σταθείς νιώθεις κάθε φορά ότι βρίσκεσαι σε διαφορετική πόλη ή και χώρα. Αυτό είναι το παράδοξο αλλά που κάνει και τόσο ενδιαφέρον τον τόπο αυτό.

02.2.3. Κοινωνικοπολιτικές Μεταλλάγες στην πόλη

Κοιτώντας και πάλι την πόλη από ψηλά, είναι εύκολο να παρατηρήσει κανείς την ανισότητα που τη χαρακτηρίζει. Όπου και αν στρέψει το κεφάλι του κανείς θα παρατηρήσει ελικόπτερα, που μεταφέρουν τους εκατοντάδες εκατομμυριούχους και δισεκατομμυριούχους της πόλης από τις φρουρούμενες επαύλεις τους στα πολυτελή γραφεία τους. Τα ελικόπτερα πετούν καθημερινά πάνω από τις φαβέλες, τις παραγκουπόλεις των μεγάλων αστικών κέντρων, που λειτουργούν σαν ημιαυτόνομα κρατίδια, απροσπέλαστα ακόμη και για τις ειδικές δυνάμεις της αστυνομίας. Πρόκειται για μικρούς θύλακες ανομίας, οι οποίοι όμως προσφέρουν στους κατοίκους τους (όχι όμως και στους επισκέπτες τους) μια στοιχειώδη ασφάλεια αλλά και ένα ιδιότυπο κράτος πρόνοιας μέσα από δίκτυα αλληλοβοήθειας.

Έως και σήμερα, η Βραζιλία δεν έχει συνέλθει από τα απάνθρωπα οικονομικά πειράματα που πραγματοποίησαν στη χώρα οι νεοφιλελεύθεροι οικονομολόγοι της περίφημης σχολής του Σικάγο τη δεκαετία του '70 και του '80. Κατά το Νόαμ Τσόμσκι, ήταν η εποχή όπου συμμορίες έφταναν να σκοτώνουν παιδιά από παραγκουπόλεις για να πουλήσουν τα όργανά τους στη μαύρη αγορά. Η χώρα έφτασε σε σύντομο χρονικό διάστημα να έχει ένα από τα μεγαλύτερα επίπεδα ανισότητας που έχουν σημειωθεί στη σύγχρονη ιστορία, φιλοξενώντας ορισμένους από τους πιο πλούσιους αλλά και τους πιο φτωχούς κατοίκους του πλανήτη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι το πλουσιότερο 10 % των Βραζιλιάνων λαμβάνει το 42,7 % του εθνικού εισοδήματος σε αντίθεση με το φτωχότερο 34 % που λαμβάνει λιγότερο από το 1,2 %. Ανεπίσημες πηγές αναφέρουν ότι 55 εκατομμύρια Βραζιλιάνοι ζουν όχι μόνο κάτω από το επίσημο όριο της φτώχειας αλλά με λιγότερο από 1 δολάριο την ημέρα. Έρευνες του 2012 έδειξαν ότι το ποσοστό ανέρχεται στο 15,9 % του συνολικού πληθυσμού, δηλαδή ένας στους έξι κατοίκους (περίπου 33 εκατομμύρια).

Η κυβέρνηση του Λούλα ντα Σίλβα υποσχέθηκε να αλλάξει αυτή την εικόνα ανασύροντας εκατομμύρια πολίτες από την απόλυτη φτώχεια. Κατά τον Χουάν Πάμπλο Πανσέιρα, αναλυτής στο Ινστιτούτο Οικονομικών του πανεπιστημίου της Βραζιλίας, η αριστερή κυβέρνηση του Λούλα δεν τόλμησε να πραγματοποιήσει μια αληθινή «κοινωνική πολιτική», αλλά αρκέστηκε σε μια πολιτική «κοινωνικών παροχών». Αντί δηλαδή να επενδύσει στην υγεία, την εκπαίδευση και τις υποδομές προτίμησε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα με σειρά επιδομάτων, όπως το περίφημο βοήθημα κατοικίας, τα οποία ενίσχυσαν τη ζήτηση και άρχισαν να θέτουν σε λειτουργία την ασθμαίνουσα οικονομία. Αυτή η κείνσιανού τύπου πολιτική μπορεί να ενοχλούσε τους ακραίους νεοφιλελευθέρους, που έφεραν τη χώρα στη σημερινή της κατάσταση, αλλά ήταν συμβατή με ένα μεγάλο τμήμα της οικονομικής ελίτ που επιζητούσε την ενίσχυση της αγοράς για την προώθηση των προϊόντων της. Στη Βραζιλία σημειώνει ο Πανσέιρα «υπάρχει πρόβλημα μειωμένης ζήτησης. Πιο απλά μεγάλο τμήμα του πληθυσμού δεν ήταν σε θέση να αγοράσει ορισμένα βασικά προϊόντα – είτε πρόκειται για ένα ψυγείο ή μια τοστιέρα. Μετά το 2004 και κυρίως μετά το 2006, στη δεύτερη θητεία του Λούλα υπήρξαν αυτές οι χρηματικές μεταφορές προς τους φτωχούς και η ενίσχυση του κατώτατου μισθού. Το 2002 ο κατώτατος μισθός ήταν 50 δολάρια και έφτασε τα 300 δολάρια. Αν λοιπόν προσφέρεις χρήματα στην μεγάλη μάζα του πληθυσμού και εξασφαλίσεις κατώτατο μισθό τότε αυξάνεις την καταναλωτική δύναμη των φτωχών».

Η πολιτική αυτή ήταν επιβεβλημένη και έφερε άμεσα αποτελέσματα αλλά δεν αρκούσε για να αλλάξει πραγματικά τις δομές της βραζιλιάνικης οικονομίας. Οι αδυναμίες της όμως καλύφθηκαν για αρκετά χρόνια χάρη σε μια σειρά ευνοϊκών συγκυριών. «Όταν ο Λούλα ήρθε στην εξουσία το διεθνές περιβάλλον ήταν πολύ ευνοϊκό καθώς σημειώθηκε αύξηση της ζήτησης για όλα τα προϊόντα που παράγει η Βραζιλία, όχι μόνο στον γεωργικό τομέα αλλά και στη βιομηχανία».

Καθώς όμως η κρίση άρχισε να χτυπά, με χρονική καθυστέρηση, και τη Βραζιλία οι κοινωνικές εντάσεις ήταν αναπόφευκτες.

Παρόλα αυτά δεν ήταν οι κάτοικοι από τις φαβέλες οι πρώτοι που κατέβηκαν τα τελευταία 2 χρόνια σε τουλάχιστον 80 πόλεις της Βραζιλίας για να διεκδικήσουν μια καλύτερη ζωή και να συγκρουστούν με τις δυνάμεις της αστυνομίας. Πρόσφατη έρευνα του βραζιλιάνικου ινστιτούτου Ντάτα Φόλια αποδεικνύει ότι οι νέοι με ανώτερη εκπαίδευση αποτελούν το 77% των διαδηλωτών ενώ αντιστοιχούν στο 22% του πληθυσμού της χώρας. Οι φοιτητές μάλιστα απαρτίζουν το 22% του συνόλου των διαδηλωτών ενώ το ποσοστό τους στην κοινωνία δεν ξεπερνά το 5%. Από αυτό το 5-9% (από τελευταίες στατιστικές έρευνες) μόνο το 1% προέρχεται από δημόσια πανεπιστήμια, ενώ το υπόλοιπο 8% είναι η προνομιούχα τάξη που μπορεί να πληρώσει ιδιωτικά κολλέγια.

Τα ποσοστά αυτά φανερώνουν ότι η συντριπτική πλειοψηφία του λαού δεν έχει πρόσβαση στην παιδεία και ούτε σε άλλες βασικότερες υποδομές επιβίωσης ώστε να μπορεί να συσπειρωθεί σε μια συλλογική διεκδίκηση. Οι περισσότεροι διαδηλωτές δηλώνουν ότι ενημερώνονται από το διαδίκτυο ενώ η συντριπτική πλειονότητά τους υποστηρίζει ότι δεν έχει ξανασυμμετάσχει σε διαδήλωση και δεν εκφράζει προτίμηση για κάποιο συγκεκριμένο πολιτικό κόμμα. Είναι δηλαδή προφανές ότι αυτή η νεανική, κατά βάση, εξέγερση δεν προέρχεται από αυτούς που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στις φαβέλες αλλά από τα νεοσχηματισθέντα μεσαία στρώματα που λόγω της οικονομικής κρίσης φοβούνται ότι μπορεί να βρεθούν και πάλι κάτω από το όριο της φτώχειας. Πρόκειται για την «προδομένη γενιά της ανάπτυξης» η οποία πίστευε ότι είχε αφήσει για πάντα πίσω της την φτώχεια και την εξαθλίωση αλλά τώρα κινδυνεύει να επιστρέψει σε αυτή, όπως συμβαίνει σε κάθε σοσιαλδημοκρατικό πείραμα.

Παράλληλα η κυβέρνηση του Λούλα και αργότερα της Ντίλμα φαίνεται ότι υπέπεσαν στο γνωστό «αμάρτημα» που ακολουθεί όσες κυβερνήσεις πιστεύουν προς στιγμήν ότι πέτυχαν την αιώνια ανάπτυξη: Δέχθηκαν να φιλοξενήσουν αθλητικές εκδηλώσεις όπως το παγκόσμιο κύπελλο ποδοσφαίρου και τους ολυμπιακούς αγώνες. Σε μια χώρα όπου και η μικρότερη αύξηση της τιμής των εισιτηρίων στις αστικές συγκοινωνίες μπορεί να σημάνει ότι χιλιάδες πολίτες δεν μπορούν να μετακινηθούν από το ένα σημείο της πόλης στο άλλο, οι τεράστιες σπατάλες σε άχρηστες αθλητικές εγκαταστάσεις αποτελούν την απόλυτη ύβρη απέναντι στον πληθυσμό. Πολύ περισσότερο όμως υπενθυμίζουν ότι η «ανάπτυξη» στηρίχθηκε σε ασταθές έδαφος.

Ο Πανσέιρα προειδοποιούσε εδώ και χρόνια ότι το μοντέλο του Λούλα και της Ντίλμα δεν θα μπορούσε να μακροημερεύσει εάν δεν λαμβάνονταν πιο ριζοσπαστικά μέτρα για την γεφύρωση του τεράστιου χάσματος μεταξύ πλουσίων και φτωχών – μια πραγματική αναδιανομή εισοδήματος δηλαδή που θα διόρθωνε τις ακρότητες του παρελθόντος. «Η σημερινή πολιτική» έλεγε «δεν είναι βιώσιμη μακροπρόθεσμα και αρκετοί υποστηρίζουν ότι δεν θα εξασφαλίσει οικονομική ανάπτυξη για τα επόμενα χρόνια. Πρέπει να υπάρξουν επενδύσεις στις υποδομές οι οποίες δεν είμαι και τόσο σίγουρος ότι θα πραγματοποιηθούν».

Σε αυτούς τους ηγέτες, ίσως θα μπορούσε να προστεθεί και ο Ουγκο Τσάβες (Βενεζουέλα), ένας πρώην πραξικοπηματίας και νυν λαϊκιστής πολιτικός με αντι-αμερικανικό προφίλ, ο οποίος ανατράπηκε με στρατιωτικό πραξικόπημα τον Απρίλιο του 2002 και μέσα σε 48 ώρες επανήλθε στην εξουσία με την υποστήριξη λαού και στρατού.

Οι διαφορές πολιτικής καριέρας και ύφους μεταξύ όλων αυτών είναι υπαρκτές. Ωστόσο, όλοι οι παραπάνω ηγέτες έχουν να αντιμετωπίσουν ένα κοινό πρόβλημα, που είναι ταυτόχρονα και το κύριο πρόβλημα για το παγκόσμιο κίνημα αμφισβήτησης της παγκοσμιοποίησης (Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ, μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές και ανθρωπιστικές οργανώσεις, κ.ά.). Το κοινό πρόβλημα είναι η χάραξη ενός αναπτυξιακού δρόμου που αφ' ενός θα τιθασεύσει τις περιοδικές «επελάσεις» του ήδη ανεξέλεγκτου παγκόσμιου καπιταλισμού στις επί μέρους εθνικές οικονομίες και αφ' ετέρου θα διευρύνει τις ευκαιρίες για ιδιωτικές πρωτοβουλίες και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας των κατώτερων και μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων, με απώτερο σκοπό την αύξηση της συνολικής ευμάρειας και της μερικής απεξάρτησης από τις παγκόσμιες αγορές, χωρίς επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος ούτε επιδείνωση των κοινωνικών ανισοτήτων. Ίσως τότε ένας άλλος κόσμος να είναι εφικτός.

Στη Βραζιλία, ένα άλλο θέμα είναι η ποιότητα των θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν. Οι νέες θέσεις αφορούν τις υπηρεσίες και το υπηρετικό προσωπικό. Δεν υπάρχει δηλαδή βιομηχανική ανάπτυξη αλλά δημιουργία θέσεων εργασίας χαμηλής ποιότητας. Η οικονομική ανάπτυξη των κυβερνήσεων του Λούλα και της Ντίλμα από τη μια χρησιμοποίησαν τον κρατικό μηχανισμό για να προσφέρουν άμεση αρωγή σε εκατομμύρια πολίτες αλλά και στην ίδια την εσωτερική αγορά, από την άλλη όμως δεν τόλμησαν να θίξουν την μονεταριστική οικονομική πολιτική που ευθύνεται για τη γιγάντωση των ανισοτήτων.

Παρόλ' αυτά, ο Λούλα παρέμεινε ο πιο αγαπητός πρόεδρος για τους Βραζιλιάνους (κατώτερων και μεσαίων στρωμάτων).

Σε κοινωνικό επίπεδο, απτα μεγαλύτερα προβλήματα της πόλης παραμένει η εγκληματικότητα. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, το Ρίο ντε Τζανέιρο έχει κατά μέσο όρο 428 δολοφονίες το μήνα, ή περίπου 14 την ημέρα, σύμφωνα με την έκθεση του Ινστιτούτου Δημόσιας Ασφάλειας.

Η έκθεση επισημαίνει επίσης την αύξηση του 90,9% των θανάτων στις αστυνομικές επιχειρήσεις, την αύξηση των κλοπών και τις ανταλλαγές πυροβολισμών με εμπλοκή της αστυνομίας στις περιχαρακωμένες από τον κόσμο των Αγώνων, φαβέλες. Χαρακτηριστικό είναι ότι από το 2009, όταν το Ρίο κέρδισε την φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων και εν' όψη του Mundial, η αστυνομία με τις επιχειρήσεις «ειρηνοποίησης» είχε σκοτώσει πάνω από 2.600 ανθρώπους στην πόλη για να συμμορφωθεί στις απαιτήσεις της FIFA.

Επιπλέον, στη συμφωνία για την ανάθεση του Παγκόσμιου πρωταθλήματος, πέρα από το «καθάρισμα» των εμπορών ναρκωτικών ήταν και η καλωδίωση όλης της πόλης με κάμερες. Το έργο αυτό κόστισε 50.000.000 ευρώ. Τότε ήταν και η περίοδος που σύστασης νέων αστυνομικών δυνάμεων, αποκλειστικά για τις επιχειρήσεις αυτές στις φαβέλες. Στόχος ήταν να «ειρηνοποιηθούν» 40 από τις 800 περίπου στο σύνολο, μέχρι το 2014 και άλλες τόσες μέχρι τους Αγώνες.

Πηγή: Municipality of Rio

Χάρτης απεικόνισης των σημαντικότερων φαβελών του Ρίου. Διαφοροποίηση με βάση τη συμμορία που ελέγχει την κάθε περιοχή.

Η «ειρηνοποίηση» θα λέγαμε ότι είναι η έκφραση εξευγενισμού στη Βραζιλία. Και μπορεί πολλοί να πιστεύουν ότι ο εξευγενισμός είναι καθαρά αμερικάνικο και ευρωπαϊκό φαινόμενο έχοντας την εικόνα των αποφοίτων κολεγίου που κινούνται σε φθηνές, αστικές περιοχές με στούντιο γιόγκα, υπαίθριες αγορές και "hipster" καφενεία. Ωστόσο, ο εξευγενισμός εμφανίζεται παγκοσμίως, ως καθιερωμένη αστική στρατηγική ανανέωσης και αναγέννησης σε όλες τις γωνιές του κόσμου. Κάποιοι άλλοι ορίζουν τον «εξευγενισμό» ως «ανακαίνιση ή βελτίωση (ενός σπιτιού ή ενός διαμερίσματος), έτσι ώστε να συμμορφώνεται με τα γούστα της μεσαίας τάξης", σε αμερικανικές πόλεις όπως το Πόρτλαντ, το Σιάτλ και τη Νέα Υόρκη που συνήθως σχετίζονται με το αύξηση της «δημιουργικής τάξης» των νέων που εισέρχονται στον ενδιαφερόμενο μέρος με την προσωπική έκφραση και την τεχνολογική πρόοδο.

Παρά το γεγονός ότι στις αναπτυσσόμενες χώρες δεν παρατηρείται σημαντική αύξηση μιας ξεχωριστής δημιουργικής τάξης, παγκόσμιες πόλεις επανασχεδιάζονται πλήρως για τις ανάγκες της μεσαίας τάξης και του τουριστικού πληθυσμού.

Πιο συγκεκριμένα, οι φαβέλες στο Ρίο ντε Τζανέιρο, έχουν βιώσει μια πλήρη αναστάτωση του πληθυσμού και του πολιτισμού για να καλύψουν τις νέες, των πλουσιότερων κατοίκων. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η πόλη δεν έχει πλέον χώρο να επεκταθεί και οι φαβέλες καταλαμβάνουν πολύ μεγάλο μέρος σε κεντρικές περιοχές και πολλές φορές κολλητά στις ακριβότερες περιοχές. Και όσο και αν προσπαθούν να απομακρυνθούν οι πλούσιοι από τους φτωχούς, η δημιουργία μιας φαβέλες δίπλα από τις ακριβότερες περιοχές είναι αναπόφευκτη. Γιατί όλα τα καινούρια, τεράστια, περιτοιχισμένα συγκροτήματα προσφέρουν υπηρεσίες συντήρησης, καθαρισμού που εξυπηρετούνται από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα και σταδιακά υπάρχει μετεγκατάσταση

αυτών δίπλα στο χώρο εργασίας τους. Είναι μια αλληλεξάρτηση που δεν μπορεί να αλλάξει.

Αυτό που αλλάζει είναι η είσοδος ξένων και της μεσαίας τάξης στην αγορά κατοικιών στις ειρηνοποιημένες φαβέλες του Ρίο. Συνεπώς, προνόμια που είχαν οι κάτοικοι, λόγω της μη ένταξης τους στο κράτος (απαλλαγή από φόρους, ρεύμα, νερό και τίτλους γης) αρχίζουν να τα χάνουν και αυτά.

Δεδομένου ότι η αξία και τη δημοτικότητα της πόλης αυξάνεται με νέες κατασκευές και τις επιχειρηματικές ευκαιρίες, οι τιμές των ακινήτων έχουν αυξηθεί δραματικά. Σπίτια που κοστίζουν \$ 2500 το 2006, κοστίζουν \$ 75.000 το 2014. Ως αποτέλεσμα, ολόκληρη κοινωνικοοικονομικές ομάδες δεν έχουν πλέον τη δυνατότητα να ζουν στις φαβέλες που κάποτε ονομάζαν σπίτι. Σημερινοί κάτοικοι αγωνίζονται επίσης με αυξήσεις των ενοικίων και της μετατόπισης, και αναγκάζονται να μετακινηθούν σε πιο επικίνδυνες φαβέλες.

Ο Αμερικανός ερευνητής και πρώην κάτοικος της Σάντα Μάρτα, Charles Heck, ισχυρίζεται ότι τα προγράμματα αυτά χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση ως πολιτικές αστικής ανάπτυξης. Ο εξευγενισμός στο Ρίο ντε Τζανέιρο αποτελεί ένα στρατηγικό σχέδιο που προβλέπει μείωση 5% στις φαβέλες το διάστημα 2013-2016.

«η αστικοποίηση έχει επικεντρωθεί κυρίως σε τίτλους γης και νέων επιχειρήσεων και όχι για την υγεία, την υγιεινή, την εκπαίδευση και άλλες υποδομές», δήλωσε ο Heck.

Επιστρέφοντας στη μαρξιστική προσέγγιση, πρέπει να επισημανθεί εδώ ότι το δικαίωμα της ιδιοκτησίας της γης δεν αποτελεί έννοια με δεδομένο και αναλλοίωτο περιεχόμενο, αλλά προσδιορίζεται από ένα σύνολο θεσμών και πολιτικών που αναπτύσσονται γι' αυτήν από το δημόσιο τομέα, σε κάθε συγκεκριμένη κοινωνία και ιστορική συγκυρία. Μέσα από αυτούς τους θεσμούς και πολιτικές διαμορφώνεται και το ύψος της απόλυτης γαιοπροσόδου. Η γαιοπρόσδοος στη στρατηγική εξευγενισμού των φαβελών στοχεύει στην εκμετάλλευση και στη δημιουργία κέρδους ακόμη και μέσα από τη φτώχεια.

Η διαφορά της γαιοπροσόδου σύμφωνα με τον Smith , αποτελεί το κλειδί στην κατανόηση του εξευγενισμού «gentrification», καθώς για να ξεκινήσει το τελευταίο πρέπει η πρώτη να γίνει ικανοποιητικά μεγάλη, ώστε το κτηματομεσιτικό κεφάλαιο να μπορέσει να αγοράσει τη γη φθηνά, να πληρώσει τα έξοδα κατασκευής, να αποπληρώσει τραπεζικά δάνεια και να πουλήσει τα κτίρια σε τιμή που να του αποφέρει ικανοποιητικά κέρδη. Ουσιαστικά, η προσέγγιση του Smith συνοψίζεται σε μια γεωγραφία της κίνησης του κεφαλαίου στον αστικό χώρο, μέσα από την οποία αναδεικνύονται οι αιτίες του gentrification δίνοντας έμφαση στις διαδικασίες παραγωγής του αστικού χώρου.

Η κριτική της θεωρίας του rent gap ως της μοναδικής εξήγησης του gentrification άρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και συγκροτήθηκε γύρω από το επιχείρημα ότι σε αυτή τη διαδικασία, πέρα από το κεφάλαιο εμπλέκονται και άνθρωποι, κοινωνικά υποκείμενα που «καταναλώνουν» τον παραγόμενο χώρο και υλοποιούν τελικά το gentrification στο πεδίο της πόλης και της καθημερινής της ζωής. Μια τέτοια προσέγγιση αναγνωρίζει στον

καταναλωτισμό το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της σύγχρονης αστικής κουλτούρας και εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο η κατανάλωση επηρεάζει την οργάνωση του χώρου.

Κρατώντας τα παραπάνω , παρατηρούμε ξανά την περίπτωση του Ρίο και το γεγονός ότι κατάφεραν να ειρηνοποιήσουν τις φαβέλες γύρω από την πιο τουριστική ζώνη του Ρίο, δηλαδή Coracabana και Ipanema. Οι φαβέλες που πλέον είναι προσβάσιμες από κόσμο είναι το Vidigal, Babylonia, Santa Marta, Cantagalo (4 από τις 40 βάση προγράμματος).

Ουσιαστικά, αυτές έπαιτα από τις δολοφονίες των εμπόρων των ναρκωτικών και όχι μόνο, ελέγχονται πλέον από την αστυνομία, αντί από τις συμμορίες. Πέρα από την εγκληματικότητα όμως δεν άλλαξαν και πολλά στις περιοχές αυτές. Παραμένουν χωρίς βασικές υποδομές, όπως αποχετευτικό σύστημα, ηλεκτρισμό και νερό. Λόγω της θέσης τους όμως εμπορευματοποιήθηκαν και έγιναν μέρος τουριστικών εκδρομών στην πόλη.

FAVELA TOUR

Marcelo Armstrong
Since Desde Depuis 1992

Parliamo Italiano

Not made on Jeeps.
No es hecho en Jeeps.
En Jeeps? Non.

Phone / Telephone / Téléphone: 055(21) 3322-2727/ 9989-0074/ 9772-1133
MSN: favelatour@hotmail.com / Skype: favelatour

Painting by: Fábio Sombra

Πηγή: Γ. Σαρηγιάννης, «κρίση στην πόλη»

Ο Καπιταλισμός, έλεγε ο Μάρξ, μετατρέπει σε εμπόρευμα τα πάντα. Και έτσι είναι, από την στιγμή που μετατρέπονται σε εμπόρευμα όλα, η Παιδεία, η Υγεία, η Πρόνοια, ο Πολιτισμός, η Ιδεολογία, ο ίδιος ο άνθρωπος, ακόμη και η εξαθλίωσή του.

Επιπλέον, εναλλακτικά τουριστικά καταλύματα και μπαρ ανοίγουν από ξένους επενδυτές.

Η φωτογραφία στα αριστερά είναι από μπαρ (Ιταλού ιδιοκτήτη) στη Babylonia, πάνω από την Coracabana, στην οποία λίγα χρόνια πριν είχε γυριστεί η ταινία «Tropa de Elite», παρουσιάζοντας τη βία και τις δολοφονίες μεταξύ αστυνομικών και εμπόρων ναρκωτικών. Σήμερα, πολλοί τουρίστες και ξένοι την επισκέπτονται.

Η φωτογραφία αριστερά είναι από μπαρ στη φαβέλα «vidigal», πάνω από την Irapema.

Από συνομιλίες με τους κατοίκους τους βέβαια αυτό δεν φαίνεται να τους ενοχλεί. Χαίρονται που μπαίνει κόσμος στην περιοχή και βλέπει ότι «δεν είμαστε όλοι εγκληματίες», όπως λένε. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί όμως είναι ότι ενοχλούνται από τον όρο «φαβέλα».

Οι κάτοικοι των γειτονιών αυτών τις ονομάζουν «comunidades» -κοινότητες. Και συμπληρώνουν, ότι οι ξένοι θα θελαν να βλέπουν όχι μόνο τη θέα από τα μπαρ αλλά τον τρόπο που ζούν-την έννοια της κοινότητας όπου λειτουργούν όλοι συλλογικά.

Κατά την αποψη μου, η συλλογικότητα αυτή που περιγράφουν είναι μια δομή χωριού (όπως τα ελληνικά χωριά), μέσα σε μια τεράστια πόλη. Οι κάτοικοι γνωρίζονται μεταξύ τους, ανταλλάζουν προϊόντα και υπηρεσίες χωρίς χρηματικό αντάλλαγμα. Έχουν τα δικά τους μέσα μεταφοράς (μιας και δεν υπάρχει κρατική υποδομή και λόγω των στενών δρόμων-σοκάκια δεν χωράει λεωφορείο). Γιαυτό όλες οι φαβέλες έχουν τα μοτοτάξι, τα οποία αποτελούν μια από τις πιο κερδοφόρες εργασίες για τους κατοίκους.

Vidigal: Ουρά από ντόπιους που περιμένουν το μοτο-ταξί για να ανέβουν στην κορυφή του βουνού που είναι το σπίτι τους.

Στη φωτογραφία στα αριστερά είναι η φαβέλα Santa Marta, πάνω από την περιοχή του Botafogo. Ο εξευγενισμός της ξεκίνησε με ακτιβιστικές δράσεις, μιας ομάδας Ολλανδών, που ζωγραφίζοντας τις όψεις των σπιτιών έδωσαν μια πιο δημιουργική διάσταση στη φτώχεια.

Σήμερα, η Santa Marta , συμπεριλαμβάνεται στα αξιοθέατα της πόλης.

Αργότερα το 2008 η προβολή της Santa Marta, ως εναλλακτικού τοπίου της πόλης , ικανό να προσελκύσει και να ανοίξει στον υπόλοιπο κόσμο σηματοδοτήθηκε από τα γυρίσματα εκεί ενός βιντεοκλιπ του Michael Jackson. Παρόλες τις αλλαγές, που συνοπτικά αναφέρθηκαν, το εμπόριο των ναρκωτικών προφανώς δεν σταμάτησε. Απλά ελέγχεται από την ίδια την αστυνομία και αυτό φάνηκε πιο έντονα- και πέρα από τις αρχικές εικασίες- τους τελευταίους τρεις μήνες πριν τους Αγώνες που λόγω των καθυστερήσεων καταβολής των μισθών, οι ίδιες αυτές περιοχές ξανακαταλαμβάνονται από τις συμμορίες έπειτά από συμφωνίες μεταξύ των εμπόρων και της αστυνομίας. Δηλαδή τους εξαγοράζαν απτή στιγμή που δεν έπαιρναν μισθό από το κράτος για να ξαναμπούν στην περιοχή. Βέβαια τον Ιούλιο 2016, η ομοσπονδία της Μπραζιλία, έδωσε σχεδόν 1 δις. Ευρώ στο δήμο του Ρίο, ώστε να πληρώσει τους μισθούς των αστυνομικών για να εξασφαλιστεί η ασφάλεια κατά τη διάρκεια των Αγώνων. Μένει να δούμε τι θα γίνει μετά...

Αυτά έκαναν τον διευθυντή της Διεθνούς Αμνηστίας στην Βραζιλία Ατίλα Ροκέ, ότι «μια σκιά του θανάτου έχει θέσει πάνω από το Ρίο ντε Τζανέιρο και φαίνεται ότι οι αρχές ενδιαφέρονται μόνο για το πώς θα φαίνεται όμορφο το Ολυμπιακό Πάρκο». Και είχε δίκιο σε αυτό, κάτι που επιβεβαιώνεται και από μια μεγάλη δαπάνη χρημάτων που έγινε για την τοποθέτηση «ηχομονωτικών πετασμάτων» κατά μήκος όλου του δρόμου (Linha Amarela-Av. Brasil), που συνδέει το διεθνές αεροδρόμιο με το Ολυμπιακό πάρκο. Όλη η διαδρομή καλύπτεται αριστερά και δεξιά από τις πιο υποβαθμισμένες και επικίνδυνες φαβέλες του Ρίο, μια εικόνα που καλύφτηκε για τους τουρίστες και με την πρόφαση ότι γίνεται για τους κατοίκους αυτών των περιοχών ώστε να μην ενοχλούνται από τον ήχο των αυτοκινήτων. Την ίδια στιγμή που οι άνθρωποι αυτοί δεν έχουν καν σύστημα ύδρευσης.

Φωτογραφίες από την λεωφόρο Linha Amarela (σύνορο με πολλές φαβέλες της βόρειας ζώνης)

Πέρα από την προσωπική ανάγνωση του τόπου, και κρατώντας τα λόγια της Ruth Benedict ότι « ο κάθε πολιτισμός έχει την δική του προσωπικότητα (*Gestalt*) Patterns of Culture (1934) και αυτό που θεωρείται υποδειγματικό σε ένα πολιτισμό είναι αποκλίνουν σε έναν άλλο», θα συνεχίσω με την ματιά των ίδιων των κατοίκων του Ρίο απέναντι στις μεταλλαγές που υπέστη η πόλη τους λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων.

Για την συλλογή αυτών των στοιχείων, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο που καλέστηκαν να απαντήσουν 100 Βραζιλιάνοι (κάτοικοι του Ρίο), που προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά και μορφωτικά στρώματα.

Δείγμα ερωτηθέντων:

- 20% : για τη διοργάνωση σε χαμηλόμισθες θέσεις, όλοι τους κάτοικοι φαβέλας (σε θέσεις καθαριστών, επιστατών, μεταφορών)
- 20% : εργαζόμενοι για τη διοργάνωση σε υψηλόβαθμες θέσεις, κάτοικοι περιοχών Barra da Tijuca, Copacabana, Recreio, Sao Conrado (σε διοικητικές θέσεις)
- 20% : τυχαίο δείγμα ανθρώπων στην περιοχή του Leblon, Ipanema
- 20% : τυχαίο δείγμα ανθρώπων στην περιοχή της Barra da Tijuca
- 20% : τυχαίο δείγμα κατοίκων στη φαβέλα Vidigal και Santa Marta
- 10% : τυχαίο δείγμα ανθρώπων στην περιοχή του Κέντρου

Σημείωση: Ο αναλφαβητισμός είναι ένα από κυριότερα προβλήματα της βραζιλιάνικης κοινωνίας καθώς οι αναλφάβητοι υπολογίζονται σε 18 εκατομμύρια, ενώ το 27 % του πληθυσμού μεταξύ 15 και 64 χρονών γνωρίζει μόνο γραφή και ανάγνωση. Ως εκ' τούτου, το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί αποτελείται από ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής (πέρα της τελευταίας ερώτησης), όπου σε κάποιες περιπτώσεις δεν απαντήθηκε!

QUESTIONÁRIO (Ερωτηματολόγιο)

Nacionalidad(Εθνικότητα):

Idade(Ηλικία):

Profissão(Επάγγελμα):

1. Qual é a sua opinião sobre a organização dos Jogos Olímpicos ?

(Ποια είναι η γνώμη σας για τους Ολυμπιακούς αγώνες ως διοργάνωση?)

bom (καλή)

moderado(μέτρια)

mal(κακή)

40%

60%

0%

2. Considera-se que este evento ajuda de alguma forma o país-anfitrião

? (Θεωρείται ότι η εκδήλωση αυτή βοηθάει με κάποιο τρόπο τη χώρα-υποδοχής?)

sim (ναι)

não (όχι)

não sei (δεν γνωρίζω)

50%

20%

30%

3. Qual é a sua opinião sobre tendo a organização do Rio?

(Ποια είναι η γνώμη σας για την ανάληψη της διοργάνωσης από το Ρίο?)

bom (καλή)

moderado(μέτρια)

mal(κακή)

30%

70%

0%

4. O dinheiro gasto melhorou o problema do trânsito da cidade?

(Τα χρήματα που δαπανήθηκαν βελτίωσαν το κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης?)

sim (ναι)

não (όχι)

não sei (δεν γνωρίζω)

30%

60%

10%

5. Os jogos ajudou moradores melhorar seus padrões de vida?

(Οι αγώνες βοήθησαν τους κατοίκους να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο?)

sim (ναι)

não (όχι)

não sei (δεν γνωρίζω)

10%

80%

10%

6. Criado novos postos de trabalho para os residentes?

(Δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας για τους κατοίκους?)

sim (ναι)

não (όχι)

não sei (δεν γνωρίζω)

70%

20%

10%

7. Melhorou a questão da segurança?

(Βελτιώθηκε το ζήτημα ασφάλειας ?)

sim (ναι)

não (όχι)

não sei (δεν γνωρίζω)

10%

90%

0%

8. Você acha que a imagem da cidade mudou para o mundo por causa dos Jogos?

(Πιστεύετε ότι άλλαξε η εικόνα της πόλης διεθνώς λόγω των Αγώνων ?)

sim (ναι)

não (όχι)

não sei (δεν γνωρίζω)

70%

20%

10%

9. Foi um aumento do turismo no Rio neste momento dos Jogos?

(Αυξήθηκε ο τουρισμός στο Ρίο το διάστημα αυτό?)

sim (ναι)

não (όχι)

não sei (δεν γνωρίζω)

90%

10%

0%

10. Qual das obras realizadas durante este período é considerado como o mais importante para melhorar a qualidade de vida dos residentes?

(Ποιο από τα έργα που έγιναν αυτό το διάστημα θεωρείτε ως πιο σημαντικό για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων?)

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μπορεί στην ερώτηση 4. «Τα χρήματα που δαπανήθηκαν βελτίωσαν το κυκλοφοριακό πρόβλημα της πόλης?», το 60% των κατοίκων να απάντησε «όχι», αλλά στην τελευταία ερώτηση η πλειοψηφία των ερωτηθέντων έδωσε απαντήσεις που αφορούσαν τα έργα βελτίωσης των μέσων μεταφοράς και του οδικού δικτύου, όπως το BRT, την επέκταση του μετρό και την Transolympica. Και είναι γεγονός, ότι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της πόλης «το κυκλοφοριακό», βελτιώθηκε πάρα πολύ λόγω των έργων αυτών. Σίγουρα παρά τη βελτίωση του προβλήματος της κινητικότητας, οι πολίτες δεν το αναγνώριζαν ως ζήτημα προτεραιότητας, όταν η πόλη έχει ελλείψεις σε άλλα βασικά αγαθά, αυτονόητα στους Ευρωπαϊκούς πολιτισμούς.

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι περισσότεροι που απάντησαν θετικά στην ερώτηση 6. «Δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας για τους κατοίκους?», προέρχονταν από τα κατώτερα οικονομικά στρώματα. Είναι πραγματικότητα ότι η πλειοψηφία των θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν ήταν σε θέσεις υποστήριξης (καθαρισμού, επιστασίας, μεταφορών) με βασικό μισθό 200€. Συνεπώς, δικαιολογημένα το 80% των ερωτηθέντων απάντησαν αρνητικά στην ερώτηση 5 «Οι αγώνες βοήθησαν τους κατοίκους να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο?».

Το μεγαλύτερο ποσοστό σημειώθηκε στην ερώτηση 7. «Βελτιώθηκε το ζήτημα ασφάλειας ?» ,με 90% να απαντάνε «όχι». Οι επιχειρήσεις της αστυνομίας για «καθαρισμό» της πόλης από τους εμπόρους ναρκωτικών ενίσχυσε τον πόλεμο μεταξύ τους, αυξάνοντας τις δολοφονίες. Από το 2007 που ξεκίνησαν οι επιχειρήσεις «ειρηνοποίησης» 38.000 άτομα εξαφανίστηκαν, πέρα από τον καταγεγραμμένο αριθμό δολοφονιών.

02.2.4. Οικονομικές Μεταλλαγές στην πόλη

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι αποδεδειγμένα μια από τις πλέον αποτυχημένες επενδύσεις. Μια έρευνα του πανεπιστημίου της Οξφόρδης που μελέτησε τα έξοδα προετοιμασίας των αθλητικών εγκαταστάσεων από το 1968 μέχρι το 2014 ανακάλυψε ότι σε όλες ανεξαιρέτως τις ολυμπιάδες υπήρξε υπέρβαση προϋπολογισμού. Ο μέσος όρος μάλιστα αυτής της υπέρβασης ξεπερνάει το 167%.

Το κόστος των ολυμπιακών αγώνων δεν περιορίζεται, φυσικά, σε αυτό των αθλητικών εγκαταστάσεων αλλά επεκτείνεται στα έργα υποδομής, διαχείρισης και ασφάλειας και εκεί τα πράγματα φαίνεται να είναι χειρότερα όσον αφορά την οικονομοτεχνική πρόβλεψη. Ακόμη και από τους κοινοβουλευτικούς ελέγχους που έχουν γίνει σε σειρά κρατών (Ιαπωνία, Καναδάς, Ελλάδα, Αγγλία) ποτέ δεν δημοσιεύτηκε ένας ολοκληρωμένος απολογισμός του πραγματικού κόστους των αγώνων.

Ο Αντόνιο Αμπέτε εργάζεται για την εταιρία Filmmaster Events η οποία ανέλαβε την οργάνωση της τελετής έναρξης των αγώνων του Ρίο. Όταν ο δημοσιογράφος του BBC Alex Ritson τον ρώτησε πόσο κόστισε η τελετή ο Αμπέτε απαντάει «Δεν μπορώ να σας πω νούμερα, αφενός δεν μας επιτρέπεται αλλά η αλήθεια είναι ότι είναι πολύ δύσκολο να ξέρουμε και εμείς το πραγματικό κόστος». Σε αυτή την απάντηση συμπυκνώνεται η προβληματική οικονομική διαχείριση των ολυμπιακών αγώνων: αδιαφάνεια και αδυναμία πραγματικού οικονομοτεχνικού ελέγχου.

Το ερευνητικό κέντρο American Economic Association (AEA) δημοσίευσε μια έρευνα των Robert A. Baade και Victor A. Matheson με τα οικονομικά στοιχεία των Ολυμπιακών αγώνων. Σε αυτή την έρευνα, οι δύο μελετητές σημειώνουν ότι το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη διοργάνωση των αγώνων επέτρεψε στη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) να επιλέγει τα πιο φιλόδοξα και κοστοβόρα σχέδια την ώρα που οι αναπτυσσόμενες χώρες που ενδιαφέρονταν να διαφημίσουν την οικονομική τους ανέλιξη τριπλασιάστηκαν.

Χώρες όπως η Κίνα, η Ρωσία και η Βραζιλία πλειοδοτούσαν για μια ευκαιρία εκτοξεύοντας το κόστος οργάνωσης σε 45 δισεκατομμύρια δολάρια για το Πεκίνο, 54 δισ. για τους χειμερινούς του Σότσι ενώ στα 20 δισ. υπολογίζεται ότι έχει φτάσει το κόστος για το Ρίο.

Το υπερμέγεθες κόστος και η εμπειρία του Ρίο οδήγησε σε μια νέα περίοδο ύφεσης του ενδιαφέροντος με τις πόλεις να αποσύρουν ή μία μετά την άλλη την υποψηφιότητά τους για τους αγώνες του 2022 και του 2024. Το Όσλο και η Στοκχόλμη απέσυραν το ενδιαφέρον τους για τους χειμερινούς του 2022 επανεκτιμώντας το κόστος ενώ η Βοστώνη απέσυρε την πρότασή της για τους θερινούς του 2024 με τον Δήμαρχο να δηλώνει ότι «αρνείται να υποθηκεύσει το μέλλον της πόλης».

Λίγες μέρες μετά τη λήξη των Αγώνων του Ρίο, ανακοινώθηκε και η αποχώρηση της Ρώμης από τη διοργάνωση.

Η δυσκολία υπολογισμού του κόστους προετοιμασίας είναι ένα από τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι διοργανώτριες χώρες. Το πρόγραμμα της μετα-ολυμπιακής αξιοποίησης και το κόστος συντήρησης των εγκαταστάσεων είναι ένα ακόμα. Η γιγάντωση των αγώνων και η αύξηση

αθλημάτων και αθλητών από τη δεκαετία του '70 δημιουργεί πλέον ένα περίπλοκο ζήτημα διαχείρισης για τους διοργανωτές.

Τα Ολυμπιακά Χωριά που πρέπει να δεχθούν (και να διαχειριστούν για περίπου ένα μήνα) περισσότερους από 25.000 αθλητές, προπονητές και παράγοντες εθνικών ομάδων. Αυτοί οι χώροι δεν θεωρούνται αθλητικές εγκαταστάσεις και ως εκ τούτου δεν χρηματοδοτούνται από τη ΔΟΕ αλλά αποκλειστικά από τους εθνικούς προϋπολογισμούς.

Από την άλλη η αύξηση των αθλημάτων υποχρεώνει τις διοργανώτριες πόλεις να επενδύουν σε εγκαταστάσεις που ίσως να μην ταιριάζουν με την κοινωνία και την κουλτούρα της χώρας υποδοχής. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί το Ολυμπιακό Στάδιο στο Ναγκάνο της Ιαπωνίας, χωρητικότητας 85.000, το οποίο μετά το τέλος των αγώνων μετατράπηκε σε γήπεδο μπέιζμπολ, σε μια πόλη με συνολικό πληθυσμό μικρότερο των 400.000 κατοίκων που δε διαθέτει ούτε ερασιτεχνική ομάδα μπέιζμπολ.

Στο Λονδίνο το Ολυμπιακό Στάδιο, η αναδιαμόρφωση του οποίου κόστισε στους Άγγλους 323 εκατομμύρια ευρώ, έμενε για ένα χρόνο αχρησιμοποίητο και τελικά αποφασίστηκε να παραχωρηθεί στην ιδιωτική επιχείρηση / ποδοσφαιρική ομάδα West Ham προκαλώντας έντονες αντιδράσεις στο βρετανικό κοινοβούλιο για το βάρος που ανέλαβαν οι φορολογούμενοι. Αντίστοιχα και η επένδυση για την ανέγερση του Ολυμπιακού Χωριού της πόλης που θεωρητικά θα αντιμετώπιζε το τεράστιο οικιστικό πρόβλημα της πρωτεύουσας της Βρετανίας. Το κόστος εκτοξεύτηκε και τελικά παραδόθηκαν πολύ λιγότερα κτίρια από ό,τι είχε αρχικά υπολογιστεί.

Στον Καναδά, η κυβέρνηση αναγκάστηκε τελικά να δημιουργήσει ταμείο συντήρησης και αξιοποίησης των εγκαταστάσεων το οποίο χρηματοδοτεί ακόμα και σήμερα με 110 εκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο. Το μεγαλύτερο πρόβλημα για το Βανκούβερ πάντως ήταν η κατασκευή του Ολυμπιακού Χωριού αφού η κατασκευάστρια εταιρία που είχε αναλάβει την ανέγερση 1.100 κτηρίων χρεοκόπησε το 2008 εξαιτίας των υπερβάσεων στον προϋπολογισμό και την παγκόσμια ύφεση μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers. Υπολογίζεται ότι ακόμα και μετά την πώληση όλων των εγκαταστάσεων σε ιδιώτες το έργο στοίχισε στους Καναδούς φορολογούμενους περισσότερα από 300 εκατομμύρια δολάρια. Στο Πεκίνο από τα 31 στάδια που δημιουργήθηκαν τα 8 έχουν εγκαταλειφθεί και για τη συντήρηση των υπολοίπων η κινεζική κυβέρνηση έχει δαπανήσει μέχρι σήμερα 400 εκ. δολάρια σύμφωνα με εκτιμήσεις.

Τα σκήπτρα, όμως, της μετα-ολυμπιακής αποτυχίας τα κρατάμε εμείς (Ελλάδα). Από τα 21 ολυμπιακά έργα μόνο τα 8 χρησιμοποιούνται σήμερα ως αθλητικές εγκαταστάσεις και για την συντήρησή τους απαιτείται το ποσό των 12 εκ. ετησίως (ποσό που δεν εκταμιεύεται από το ελληνικό δημόσιο λόγω της οικονομικής κρίσης με αποτέλεσμα οι εγκαταστάσεις να παρουσιάζουν κακή εικόνα). Τα υπόλοιπα είτε εγκαταλείφθηκαν εντελώς (Beach Volley, αθλητικό κέντρο ΟΑΚΑ) είτε μέσω του ΕΤΑΔ και του ΤΑΙΠΕΔ βρίσκονται σε κατάσταση ιδιωτικοποίησης με αρχική τιμή μικρότερη του 30% κατά μ.ο. του κόστους δημιουργίας τους. Για τα Ολυμπιακά έργα, καθώς και άλλα τμήματα στο παραλιακό μέτωπο της Αθήνας είχε δημιουργηθεί η εταιρία 'Παράκτιο Αττικό Μέτωπο', που με εντυπωσιακά βίντεο της νέας Αθηναϊκής ριβιέρας, όπως την

παρουσίαζε ευελπιστούσε να προσελκύσει επενδυτές αγοράζοντας εκτάσεις ή δίνοντας κεφάλαια για την ανάθεση και διαχείριση των Ολυμπιακών ακινήτων.

Στη μετα-ολυμπιακή ιστορία υπάρχουν βέβαια και επιτυχημένα παραδείγματα αξιοποίησης, όπως το Ολυμπιακό Χωριό του Σύνδνεϋ, που κατασκευάστηκε σε μια υποβαθμισμένη βιομηχανική ζώνη και μετατράπηκε σε ένα νέο προάστιο της πόλης. Θετικά αποτιμάται και η Ολυμπιάδα της Βαρκελώνης -παρά τον αρνητικό οικονομικό απολογισμό- εξαιτίας της εδραίωσης της πόλης ως τουριστικού προορισμού. Ωστόσο εκτός από τους αγώνες του 1984 καμία Ολυμπιάδα δεν κατάφερε να αποσβέσει οικονομικά την επένδυση και τα όποια οφέλη σε Σίδνεϋ και Βαρκελώνη αφορούν την καλύτερη αξιοποίηση της κληρονομιάς των αγώνων. Ο Andrew Zimbalist, καθηγητής οικονομίας στο Smith College, που δημοσίευσε την έκθεση «Η χρήση των ολυμπιακών εγκαταστάσεων μετά το τέλος των αγώνων» σημειώνει: «Στο τέλος της ημέρας το κύριο όφελος φαίνεται ότι είναι μια όμορφη αίσθηση, διάχυτη στους πολίτες της πόλης που τους φιλοξενούν, αλλά αυτό δεν κρατάει για πολύ, μόνο μέχρι να πάρουν στα χέρια τους το λογαριασμό». Ο Zimbalist δεν συμπεριέλαβε στην έρευνα του την περίπτωση του Ρίο, όπου το αίσθημα το οποίο είναι διάχυτο στην κοινωνία τις ημέρες της διοργάνωσης δεν το λες και «όμορφη αίσθηση».

Σύμφωνα με τον Andrew Rose, οικονομολόγο του Πανεπιστημίου του Μπέρκλεϋ, «η διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων είναι απλά μια τρομερά κακή ιδέα αφού σχεδόν όλοι οι αγώνες έχουν υπερβεί κατά πολύ τον προϋπολογισμό και έχουν αφήσει γιγάντια χρέη». Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται αν τα έσοδα και τα οφέλη που προκύπτουν από τη διοργάνωση είναι αρκετά για να θέλουν οι χώρες να συμμετέχουν.

γράφημα εσόδων των Ολυμπιακών Αγώνων
Πηγή: ΔΟΕ

Ακόμα και μετά την άνθηση των εσόδων από τα τηλεοπτικά δικαιώματα (από το 1984 μέχρι σήμερα), τα συνολικά έσοδα από τηλεόραση, διεθνείς σπόνσορες και εισιτήρια δεν ξεπερνάνε τα 9 δισεκατομμύρια δολάρια (στοιχεία 2012). Το ποσό φαίνεται μάλλον μικρό σε σχέση με το κόστος των 50 δισ. της Ολυμπιάδας του Πεκίνου (και ελλειμματικό σε κάθε περίπτωση ακόμα και σε σχέση με τα 20 δισ. του Ρίο) αλλά είναι ακόμα μικρότερο αφού η διοργανώτρια χώρα μοιράζεται τα έσοδα με την ΔΟΕ σε ποσοστό 50% ενώ η τελευταία συμμετέχει στον προϋπολογισμό της διοργάνωσης με ποσοστό μικρότερο του 25%. Οι διοργανωτές θα πρέπει λοιπόν να ψάξουν αλλού για οφέλη προκειμένου να αποσβέσουν την επένδυση.

Και αυτό είναι ακόμη πιο ορατό από το παρακάτω διάγραμμα, από μελέτη του Zimbalist, που συγκρίνει τον προϋπολογισμό που είχε η κάθε χώρα σε σχέση με το πραγματικό κόστος.

Πηγή:

Zimbalist

στην περίπτωση της Αθήνας και γυρνώντας μερικά χρόνια πίσω, κοιτάζοντας την εφημερίδα το ΒΗΜΑ της 6ης Σεπτεμβρίου 1997 -μια ημέρα δηλαδή μετά την ανάθεση των Ολυμπιακών στην Αθήνα- διαβάζουμε ότι το τελικό κόστος της Ολυμπιάδας της Αθήνας υπολογίζεται σήμερα μεταξύ 14 και 16 δισεκατομμυρίων ευρώ (απόκλιση μεταξύ 466 - 533%), σε σχέση με τον αρχικό προϋπολογισμό των 3 δισ. ευρώ. Οι προβλέψεις της ελληνικής πρότασης για τα οφέλη από την διοργάνωση: 130.000 νέες θέσεις εργασίας, 120 εκατομμύρια ευρώ από 2 εκατομμύρια επιπλέον τουρίστες, 700 εκατομμύρια στους τομείς της βιομηχανίας και των κατασκευών, 750 εκατομμύρια μόνο από φόρους. Η αναμόρφωση του ΟΑΚΑ που είχε υπολογιστεί στα 3 εκατομμύρια ευρώ τελικά κόστισε 399 εκατομμύρια. Το στάδιο Καραϊσκάκη, η κατασκευή του οποίου δεν ήταν απαραίτητη αφού η Αθήνα είχε γήπεδα για να φιλοξενήσει το μειωμένου ενδιαφέροντος ποδόσφαιρο στους Ολυμπιακούς, κόστισε 60 εκατομμύρια και δεν ήταν καν πλήρως έτοιμο για τους αγώνες (το οποίο και ανέλαβε τελικά ο Κόκκαλης). Με το πρόσχημα των Ολυμπιακών κατασκευάστηκε ακόμα και το μεγαλύτερο αυθαίρετο στην Ευρώπη, το The Mall Athens από τη Lamda (του επίσημου μετα-ολυμπιακού εργολάβου αφού έχει κερδίσει επίσης τον διαγωνισμό για το Ελληνικό και το τεράστιο κτήριο του κέντρου Ραδιοτηλεόρασης). Όσο για τις προβλέψεις περί τουρισμού: Η Ελλάδα το 2004 δέχτηκε 11,7 εκατομμύρια ξένους τουρίστες, δηλαδή 1 εκατομμύριο λιγότερους από το 2003 ενώ τα έσοδα από τον τουρισμό μειώθηκαν περισσότερο από 9% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

Η ανάληψη της Ολυμπιάδας δεν είναι ζημιογόνα για όλους. Ο κατασκευαστικός κλάδος, η βιομηχανία πρώτων υλών και τα μεγάλα τουριστικά συγκροτήματα είναι μερικοί από αυτούς που ωφελούνται σημαντικά.

Η επιτροπή διεκδίκησης του Ναγκάνο έμεινε στην ιστορία επειδή κατάφερε να κερδίσει την υποψηφιότητα του Σόλτ Λέικ για το 1998 παρόλο που -όπως αποδείχτηκε από εισαγγελική έρευνα των ΗΠΑ- οι Αμερικάνοι δαπάνησαν 15 εκατομμύρια δολάρια σε μίζες προς τα μέλη της επιτροπής της ΔΟΕ. Μια αντίστοιχη έρευνα που διέταξε ο Κυβερνήτης του Ναγκάνο στην Ιαπωνία

κατέληξε στα ίδια συμπεράσματα: «Η επιτροπή δαπάνησε εκατομμύρια δολάρια σε παράνομα και υπερβολικά επίπεδα φιλοξενίας για τα μέλη της ΔΟΕ, συμπεριλαμβανομένων 4,4 εκ. μόνο για την ψυχαγωγία τους». Έχοντας όλα αυτά υπόψη αποκτάει μεγάλο ενδιαφέρον η μαρτυρία της Προέδρου της ελληνικής επιτροπής διεκδίκησης η οποία αναφέρει ότι σε αντίθεση με την υποψηφιότητα του 1996, όπου η Ελλάδα πάνω-κάτω είχε απαιτήσει δικαιωματικά την οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, στη δική της περίπτωση ακολουθήθηκε μια «επιστημονική» μέθοδος. Η ίδια, υποστηρίζει, ταξίδευε επί χρόνια και χρησιμοποιούσε τις διασυνδέσεις της προκειμένου να επιλεγεί τελικά η Αθήνα. Τι κόστος να είχε άραγε όλο αυτό; Τα σκάνδαλα και οι αποπομπές των «αθανάτων» της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής είναι συνεχόμενα από τη δεκαετία του '80.

Η έκθεση της American Economic Association (AEA) προσπαθώντας να απαντήσει στο ερώτημα «Γιατί υπάρχουν ακόμα χώρες που φιλοξενούν Ολυμπιάδες;» δίνει δύο επιπλέον πιθανές εξηγήσεις (αφού πρώτα παραθέτει παραδείγματα διαπλοκής κατασκευαστικών και τουριστικών βιομηχανιών με τις επιτροπές διεκδίκησης). «Η ανησυχία για τις οικονομικές επιπτώσεις από τη διοργάνωση των αγώνων -σημειώνει- παίζει μόνο ένα μικρό ρόλο στην απόφαση των κρατών να καταθέσουν φάκελο υποψηφιότητας. Η επιθυμία φιλοξενίας των αγώνων μπορεί να οδηγείται από τον εγωισμό των ηγετών ή από την επιθυμία ανάδειξης της πολιτικής και οικονομικής δύναμης της χώρας. Θα ήταν δύσκολο να εξηγηθεί αλλιώς γιατί η Ρωσία δαπάνησε 54 δισ. δολάρια το 2014 και η Κίνα 50 δισ. το 2008. Στις χώρες όπου οι κυβερνήσεις δε λογοδοτούν στους ψηφοφόρους και τους φορολογούμενους είναι εύκολο τα επιχειρηματικά συμφέροντα να επηρεάζουν την απόφαση χωρίς καμία απολύτως επίπτωση».

Αν λάβουμε υπόψη μας τις δύο εξηγήσεις -συνυπολογίζοντας ότι όπου υπάρχει χρήμα υπάρχει αξιωματικά και πεδίο άνθησης της διαφθοράς- γίνεται σαφές ότι οι υποψηφιότητες για τη διοργάνωση Ολυμπιάδων είναι αντιστρόφως ανάλογες όταν οι οικονομικές επιπτώσεις των προηγούμενων διοργανώσεων γίνονται γνωστές στις κοινωνίες και αυξάνονται μόνο όταν στις χώρες που καταθέτουν φακέλους οι κυβερνώντες δε νιώθουν την πίεση της κοινωνίας.

Διαφθορά, πολιτικός καιροσκοπισμός, αδυναμία πρόβλεψης των διεθνών οικονομικών συγκυριών και έλλειψη δικλίδων ασφαλείας είναι οι τέσσερις πυλώνες στους οποίους στηρίχτηκε η διοργάνωση των σύγχρονων Ολυμπιάδων. Όπως όμως το λογότυπο των ολυμπιακών αγώνων έχει πέντε κύκλους, έτσι και για την διοργάνωση των αγώνων χρειαζόταν ένας επιπλέον πανίσχυρος πυλώνας: Αυτός της κοινωνικής συνενοχής.

Ίσως το πιο σοκαριστικό στοιχείο που προκύπτει από τα προαναφερθέντα είναι ότι το 90% των παραθέσεων και των παραπομπών ήταν ήδη διαθέσιμα το 1997 όταν η Ελλάδα κέρδισε την ανάθεση της Ολυμπιάδας. Οι οικονομικές μελέτες, οι δίκες για τα σκάνδαλα διαφθοράς σε Αμερική και Ιαπωνία, η αποπομπή των μελών της ΔΟΕ... όλα αυτά ήταν στη διάθεση οποιουδήποτε ήθελε να ασχοληθεί σοβαρά με τις επιπτώσεις της διοργάνωσης των αγώνων.

Ένας επιπλέον όμως βασικός λόγος αδυναμίας οικονομικής πρόβλεψης για την διοργάνωση των αγώνων είναι ο χρόνος επιλογής τους. Η ΔΟΕ αποφασίζει ποια θα είναι η εκάστοτε διοργανώτρια πόλη 7 χρόνια πριν την

τελετή έναρξης. Στο ρευστό σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον βέβαια πολλά μπορεί να αλλάξουν, όπως έγινε και στην περίπτωση της Βραζιλίας.

Η Βραζιλία, η μεγαλύτερη οικονομία της Νότιας Αμερικής, βρίσκεται τα τελευταία χρόνια στην δίνη μια απίστευτης πολιτικής και οικονομικής κρίσης η οποία έχει τις ρίζες της στο 2001. Μια έκθεση πέντε οικονομολόγων του UCLA υποστηρίζει ότι εκτός από την φυσιολογική ύφεση που προκαλεί στην χώρα η πτώση της τιμής του πετρελαίου, το σκάνδαλο της δημόσιας επιχείρησης πετρελαιοειδών Petrobras (με καταγεγραμμένες ζημιές 30 δισεκατομμυρίων δολαρίων τα τελευταία 4 χρόνια) εμπλέκει όλα τα πολιτικά κόμματα της χώρας (41 από τα 89 μέλη της Γερουσίας και 303 από τα 513 μέλη του κοινοβουλίου ελέγχονται δικαστικά για το σκάνδαλο) και αυτό ενώ σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα το 9% των Βραζιλιάνων ζει σήμερα με λιγότερα από 3,10 δολάρια την ημέρα.

Η ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων δημιουργεί ένα αυστηρό χρονοδιάγραμμα το οποίο δεν επιτρέπει καμία ευελιξία στην περίπτωση που αλλάξει το οικονομικό περιβάλλον. Το Ρίο κέρδισε τους Ολυμπιακούς Αγώνες μόλις λίγους μήνες μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers και πριν φανεί ότι αυτή θα οδηγούσε σε μια παγκόσμια ύφεση. Εκείνη την περίοδο η Βραζιλία κατέγραφε ανάπτυξη της τάξης του 8-9% και όλα έδειχναν ρόδινα για την υπερδύναμη της Νότιας Αμερικής. Ωστόσο όταν τα πάντα άλλαξαν η Βραζιλία δεν είχε κανένα τρόπο να αλλάξει -με τη σειρά της- τα σχέδιά της. Όπως σημειώνει στην έκθεσή του ο Zimbalist «Η επέκταση του Μετρό στο Ρίο θα ήταν στην καλύτερη περίπτωση στην 5η θέση μιας λίστας προτεραιοτήτων αν η κυβέρνηση επικεντρωνόταν σε υποδομές που πραγματικά χρειάζονται οι πολίτες της -και πρώτη που θα εγκαταλειπόταν αν δεν έβγαινε ο προϋπολογισμός». Η μεταφορά του πληθυσμού από και προς τις αθλητικές εγκαταστάσεις και τις παραλίες είναι δευτερεύουσας σημασίας σε σχέση την ανάγκη δημιουργίας δικτύου μεταφορών στα βόρεια και τα δυτικά προάστια της πόλης, εκεί δηλαδή που μένει η μεγάλη πλειοψηφία των εργαζομένων.

Ακόμη ένα 'υβριστικό' παράδειγμα για μια πόλη, όπου το 30% των πολιτών ζει σε φαβέλες, είναι η κατασκευή ενός τεράστιου γηπέδου γκολφ (άθλημα που συγκαταλέγεται για πρώτη φορά στους αγώνες) ξοδεύοντας χώρο και νερό, τα δύο μεγαλύτερα αγαθά σε έλλειψη στη χώρα. Η Βραζιλία που πριν από λίγα χρόνια έτρεχε με ανάπτυξη 8,8% αυτή τη στιγμή καταγράφει ύφεση 5,4% και τα νούμερα σίγουρα θα χειροτερέψουν μετά τους αγώνες. Η ανεργία εκτοξεύτηκε από το 6% στο 10,9% μέσα σε 3 χρόνια (2013-2016), ενόσω δηλαδή βρισκόταν σε έξαρση η προετοιμασία των αγώνων που υποτίθεται ότι θα έφερνε 80.000 νέες θέσεις εργασίας και οι προοπτικές είναι ακόμα πιο αρνητικές για την περίοδο μετά την ολοκλήρωση της Ολυμπιάδας.

Στα ποσοστά που αναφέρονται να σημειωθεί ότι μέρος του πληθυσμού δεν είναι καν δηλωμένο και άρα δεν συμπεριλαμβάνεται σε στατιστικές έρευνες.

Επίσης, οι δημόσιοι υπάλληλοι της χώρας που έχουν δεχτεί τρεις διαδοχικές μισθολογικές μειώσεις είδαν για πρώτη φορά τους μισθούς τους να μην καταβάλλονται στην ώρα τους τον Απρίλιο 2016, το σύστημα υγείας της χώρας καταρρέει μετά τη μείωση των δαπανών κατά 30% και οι δομές κοινωνικής πρόνοιας θα πρέπει να τα βγάλουν πέρα με προϋπολογισμό μειωμένο κατά 40%.

Τον Σεπτέμβριο του 2009 μετά την ανακοίνωση της ανάθεσης των αγώνων στο Ρίο οι Βραζιλιάνοι ξεχύθηκαν στους δρόμους και στις παραλίες πανηγυρίζοντας. Τον Ιούνιο φέτος ο κόσμος ήταν και πάλι στους δρόμους του Ρίο ντε Τζανέιρο: «Το πάρτι στο Ρίο θα είναι μεγάλο» φώναζαν «...αλλά δεν είμαστε καλεσμένοι».

Οι ελπίδες των Βραζιλιάνων να δώσουν οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Ρίο ώθηση στην ανάπτυξη της οικονομίας δεν φαίνεται να επιβεβαιώνονται. Ο αριθμός των τουριστών είναι πολύ κατώτερος των αρχικών εκτιμήσεων.

Σε ζητήματα που αφορούν στην προβολή τουριστικού προϊόντος το Ρίο ντε Τζανέιρο έχει αναμφίβολα να μάθει ακόμη πολλά. Οι εικόνες των ανδρών με τις κίτρινες στολές που κήρυτταν τον πόλεμο σε μολυσμένα κουνούπια είχαν κάνει το γύρω του κόσμου. Όπως και εκείνες των αστυνομικών που καλωσόριζαν τους τουρίστες στο αεροδρόμιο με πανό που ανέγραφαν «Καλώς ήρθατε στην κόλαση. Όποιος έρχεται στο Ρίο δεν είναι ασφαλής».

Οι εικόνες αυτές ενέτειναν την ανησυχία των επίδοξων τουριστών. Όσοι βρέθηκαν αυτές τις ημέρες στις παραλίες της Κοπακαμπάνα όμως, εντυπωσιάστηκαν με το επίπεδο της ασφάλειας. Και ανακάλυψαν επίσης ότι κατά τη διάρκεια του νοτιοαμερικανικού χειμώνα δεν υπάρχουν, ουσιαστικά, κουνούπια.

Εικόνες που έκαναν το γύρω του διαδικτύου και αντιπροσώπευαν πραγματικές εικόνες και γεγονότα. Γιατί έχουμε συνηθίσει και την προπαγάνδα των media, ειδικά την περίοδο πριν από τέτοια γεγονότα, όπου τονίζουν την ακαταλληλότητα του μέρους, ενώ από την έναρξη των Αγώνων τα ίδια μέσα δείχνουν την λαμπερή εικόνα των πόλεων. Ότι πουλάει περισσότερο ανά χρονική στιγμή.

Τι προσφέρει λοιπόν η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων στην πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δοκιμαζόμενη χώρα της Λατινικής Αμερικής; Σίγουρα όχι τα προσδοκώμενα έσοδα από τον τουρισμό. Αν και οι αρχικές εκτιμήσεις έκαναν λόγο για 800.000 έως και 1 εκατομμύριο τουρίστες, ο τουριστικός οργανισμός Embratur σε σφυγμομέτρηση που έκανε λίγο πριν τους αγώνες μείωσε τον αριθμό σε 300.000 και 500.000. Συζητήσεις με τους κατοίκους της πόλης επιβεβαιώνουν το γεγονός αυτό και αντιπαραβάλλουν την κατάσταση σε σχέση με το Παγκόσμιο πρωτάθλημα του 2014, όπου ο αριθμός των τουριστών ήταν μεγαλύτερος. Το γεγονός ότι οι προσδοκίες στον τομέα αυτό δεν εκπληρώθηκαν, επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι έμειναν 1.000.000 απούλητα εισιτήρια. Τα εισιτήρια ήταν σίγουρα πιο οικονομικά από προηγούμενες διοργανώσεις (Πεκίνο, Λονδίνο, Σότσι) αλλά απλησίαστα για την πλειοψηφία των Βραζιλιάνων.

Σύμφωνα με την ένωση ξενοδόχων, η πληρότητα κυμάνθηκε στο 90%, εντούτοις η ζήτηση για άλλες τουριστικές υπηρεσίες και προσφορές, όπως επισκέψεις στις φαβέλες, στα μουσεία και σε αναψυχή ήταν περιορισμένη. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Κεντρικής Τράπεζας, οι ξένοι τουρίστες αναμένεται να αποφέρουν επιπρόσθετα έσοδα ύψους μόλις 200 εκατομμυρίων δολαρίων, αισθητά λιγότερα σε σχέση με το Μουντιάλ του 2014, όταν τα έσοδα είχαν ανέλθει στα 900 εκατομμύρια δολάρια.

Η ασφαλιστική εταιρεία Euler Hermes αναμένει μαζικά «λουκέτα» μετά τους αγώνες καθώς οι ελπίδες πολλών επιχειρήσεων που ιδρύθηκαν πριν τους Ολυμπιακούς Αγώνες, όπως στην εστίαση και στις μεταφορές, δεν φαίνεται να εκπληρώνονται. «Μόνον λόγω των Ολυμπιακών αναμένουμε 5% περισσότερα λουκέτα στο Ρίο, στις μικρομεσαίες μάλιστα 12%», λέει ο επικεφαλής οικονομολόγος της Euler Hermes, Λούντοβιτς Σούμπραν.

Στην παραλία της Κοπακαμπάνα άνοιξε ένα τεράστιο κατάστημα με επίσημα προϊόντα των Ολυμπιακών Αγώνων. Η προσέλευση του κόσμου περιορισμένη και οι τιμές, πολύ ακριβές. Η μασκότ Vinicius κοστίζει 115 ρεάλ, περίπου 32 ευρώ. Οι περισσότεροι προτιμούν να βγουν μια σέλφι με τη μασκότ, παρά να την αγοράσουν. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι τη χρονιά πριν την έναρξη των Αγώνων (Αύγουστο 2015- Μαΐο 2016), η ισοτιμία του ρεάλ σε σχέση με το ευρώ ήταν από 4,30-5,10. Δύο μήνες πριν τους αγώνες το νόμισμα άρχισε να σταθεροποιείται έναντι του δολαρίου και του ευρώ, με ισοτιμία σήμερα 3,3 του ευρώ. Συνεπώς, όλες οι υποδομές (τουριστικές και αναψυχής) γίνονται πολύ πιο δαπανηρές για τους Αμερικανούς και Ευρωπαίους τουρίστες.

Πέρα απ' όλα τα παραπάνω υπάρχει και ένα βασικό κομμάτι της οικονομίας των Ολυμπιακών Αγώνων και αυτό έχει να κάνει με τους χορηγούς. Και αυτό αποτελεί μια επικερδή δραστηριότητα που όμως δεν αφορά τελικά την διοργανώτρια πόλη.

Η διαφήμιση ήταν πάντα μέρος των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά από το 1984 το παιχνίδι άλλαξε, δημιουργώντας το πιο ακριβό- αποκλειστικό πρόγραμμα χορηγιών που βλέπουμε σήμερα.

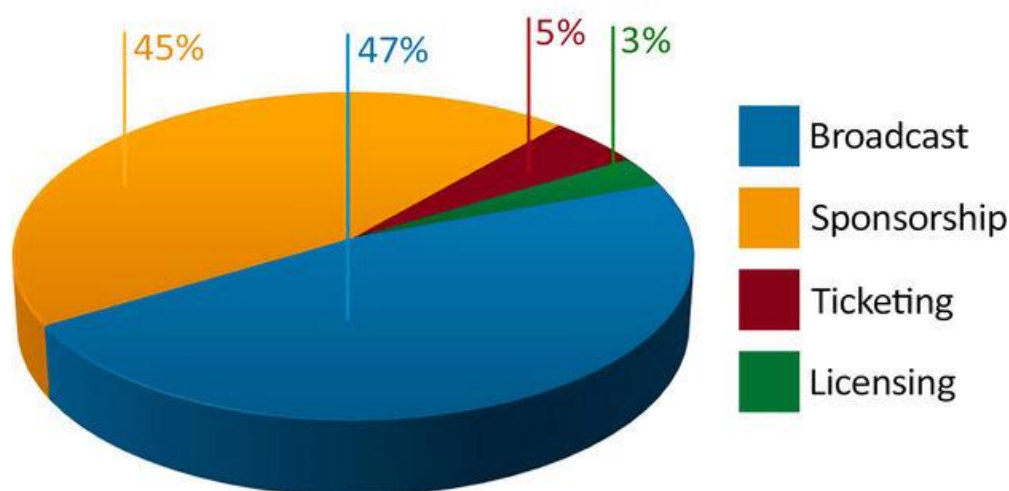
Κατά το 1984 στο Λος Άντζελες Αγώνες, η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή μείωσε τον αριθμό των διαφημιστών από εκατοντάδες μάρκες μέχρι 35.

Προς όφελος της αποκλειστικότητας, το κόστος του να είσαι χορηγός ανέβηκε.

Με γεωμετρικό πρόοδο κάθε Ολυμπιακοί Αγώνες γίνονται πιο εμπορικοί, με τους φετινούς στο Ρίο να είναι οι πιο επικερδείς. Υπολογισμοί αναφέρουν πως τα εμπορικά έσοδα του Ρίο 2016 θα αγγίξουν τα 9,3 δισ. δολάρια.

Κανάλια από όλο τον πλανήτη κατέβαλαν περισσότερα από 4 δισ. για να εξασφαλίσουν το δικαίωμα μεταδόσης των Αγώνων, με πρωταγωνιστή το αμερικάνικο κανάλι NBC που κατέβαλλε 1,2 δισ. Το BBC, που είχε αδιάλειπτη κάλυψη όλων των Ολυμπιακών Αγώνων από το 1960, κατέβαλε 100 εκατομμύρια για το Ρίο το 2016, σε σχέση με τα 60 που είχε δώσει για την κάλυψη στο Λονδίνο 2012.

Την ίδια ώρα, 11 παγκόσμιοι κολοσσοί των οποίων η αξία στην αγορά φτάνει τα 11 τρισ. δολάρια, πλήρωσαν από 120 εκατ. για να έχουν «πρώτη θέση» στη σύνδεση Ολυμπιακών Αγώνων -επιχειρήσεων. Συνολικά, 60 εταιρείες είναι επίσημα μέλη της «οικογένειας» των Αγώνων, ελπίζοντας πως η αυτή η εμπλοκή τους θα φέρει άνθιση στη λειτουργία τους.

γράφημα εσόδων των Ολυμπιακών Αγώνων
Πηγή: ΔΟΕ

Οι χορηγοί που καταβάλλουν το ποσό των 120 εκατ. Ονομάζονται «Παγκόσμιοι Ολυμπιακοί Συνεργάτες», με συμβόλαια που τους επιτρέπουν τη χρήση του ονόματος των Αγώνων και την παρουσία σε όλες τις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις και διαφημίσεις. Οι 11 «Παγκόσμιοι Ολυμπιακοί Συνεργάτες» είναι:

1. Coca-Cola: Η μεγαλύτερη εταιρεία αναψυκτικών στον πλανήτη είναι από τους θιασώτες του αθλητικού μάρκετινγκ, αφού δεν υπάρχει μεγάλη διοργάνωση στην οποία δε δίνει το παρών. Για ακόμα μία Ολυμπιάδα (σε όλες από το 1928 και μετά) τα μη αλκοολούχα ποτά της βρίσκονται παντού σε κάθε χώρο που σχετίζεται με τη διοργάνωση. Παράλληλα, είναι χορηγός και 190 διαφορετικών Ολυμπιακών Επιτροπών (χωρών).

2. AtoS: Ίσως το λιγότερο γνωστό όνομα από τους χορηγούς της τοπ κατηγορίας. Στην πραγματικότητα, η γαλλική τεχνολογική εταιρεία είναι ηγέτης στον τομέα της τεχνολογίας της πληροφορίας. Από το 1989 είναι υπεύθυνη για την παροχή συστημάτων τεχνολογικής ενοποίησης και διαχείρισης σε όλους τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

3. Bridgestone: Η μεγάλη ιαπωνική βιομηχανία ελαστικών μπήκε στην «οικογένεια» της ΔΟΕ το 2014, καταβάλλοντας 250 εκατ. ευρώ. Ο στόχος της είναι να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στους Αγώνες του Τόκιο το 2020, αλλά και στους Αγώνες του Ρίο ήταν ιδιαίτερος ενεργή. Η εταιρεία προμηθεύει τους διοργανωτές με ελαστικά και άλλα σχετικά προϊόντα για όλα τα οχήματα που συμμετέχουν στην προετοιμασία και τη διεξαγωγή των Αγώνων.

4. DOW: Η Dow Chemical Company, όπως είναι το πλήρες της όνομα, είναι μία αμερικανική εταιρεία που συνδυάζει την επιστήμη με την τεχνολογία στον τομέα των χημικών, των πλαστικών και των γεωργικών προϊόντων. Για το Ρίο, ετοίμασε ένα νέο περιβαλλοντολογικό πρόγραμμα έτσι ώστε να υπάρξει η όσο το δυνατόν εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα, κατά τη διάρκεια των Αγώνων.

5. General Electric: Συνεργάζεται με τη ΔΟΕ από το 2005 και για τη διοργάνωση του Ρίο έχει αναλάβει να βοηθήσει την οργανωτική επιτροπή στην εγκατάσταση των απαραίτητων υποδομών, προμηθεύοντας από γεννήτριες ηλεκτρικής ενέργειας και φανάρια κυκλοφορίας έως συστήματα διαχείρισης κυκλοφορίας και κινητήρες αεροπλάνων.

6. McDonald's: Στους Χειμερινούς Ολυμπιακούς του 1968 στη Γκρενόμπλ της Γαλλίας οι Αμερικανοί αθλητές ένιωσαν νοσταλγία για το φαγητό των McDonald's. Η μεγαλύτερη αλυσίδα εστιατορίων στον κόσμο (υπάρχει σε 34.000 σημεία) φρόντισε να αποστείλει μερικά γεύματα αεροπορικάς. Από τότε έχει προσφέρει φαγητό σε χιλιάδες αθλητές, προπονητές και στελέχη των Ολυμπιακών Αγώνων, όντας το επίσημο εστιατόριο των Αγώνων, λίγο παράδοξο με το πνεύμα του αθλητισμού βέβαια.

7. Omega: Η ελβετική μάρκα ρολογιών θα είναι ο Επίσημος Χρονομέτρης των Ολυμπιακών Αγώνων. Είναι θυγατρική του μεγαλύτερου ομίλου ωρολογιοποιείων στον κόσμο, του The Swatch Group Ltd, που από το 1932 μέχρι σήμερα έχει εμπλακεί με όλους εκτός από τρεις Ολυμπιακούς Αγώνες. Ανήκει στην κορυφαία κατηγορία χορηγών της ΔΟΕ από το 2004

8. Panasonic: Η μοναδική εταιρεία ηλεκτρικών ειδών του χορηγικού προγράμματος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, Κάθε συσκευή εικόνας και ήχου στους Αγώνες του Ρίο θα προέρχεται από τα εργοστάσια της Panasonic, η οποία μπήκε στο Ολυμπιακό κίνημα το 1984 στο Λος Άντζελες.

9. P&G: Είναι από τις εταιρείες που αρέσκονται στο να χρησιμοποιούν τον αθλητισμό για να προβληθούν. Από το Λονδίνο το 2012 έχει ξεκινήσει μία ιδιαίτερη καμπάνια, στην οποία πρωταγωνιστούν οι μητέρες των αθλητών.

10. Samsung: Η Samsung είναι αποκλειστικός συνεργάτης στον τομέα της Ασύρματης Επικοινωνίας, κάτι που σημαίνει πως θα αναλάβει να «ανοίξει τις διαδικτυακές και ψηφιακές πύλες» στις χιλιάδες των ανθρώπων που θα

συμμετέχουν στη διοργάνωση. Η πρώτη της επαφή με το κορυφαίο αθλητικό γεγονός έγινε το 1988 στη Σεόουλ, όπου ήταν τοπικός χορηγός, ενώ από το 1998 ανέβηκε στο επίπεδο του Παγκόσμιου χορηγού.

11.Visa: Η μεγάλη πολυεθνική εταιρεία είναι ο αποκλειστικός πάροχος συστημάτων πληρωμής των φετινών, αλλά και των προηγούμενων από το 1986 Ολυμπιακών Αγώνων. Η εταιρεία, μάλιστα, λάνσαρε ένα ειδικό δαχτυλίδι πληρωμών για ευκολότερες και πιο γρήγορες συναλλαγές. Το πιο σημαντικό, όμως, είναι πως έγινε ο μεγάλος χορηγός της ομάδας των προσφύγων. Απ' την άλλη άμα δεν είναι κάποιος κάτοχος κάρτας visa αποκλειόταν από οποιαδήποτε ηλεκτρονική συναλλαγή κατά την περίοδο των Αγώνων (η αγορά των εισιτηρίων, φαγητού από τα εστιατόρια στις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις, αγορά αναμνηστικών, ακόμη και ποπ κορν από τα κιόσκια γύρω από το Maracana γινόταν αποκλειστικά με visa).

Πέρα από τους Παγκόσμιους συνεργάτες υπάρχουν και οι επίσημοι Χορηγοί των εκάστοτε Ολυμπιακών Αγώνων. Στην περίπτωση του Ρίο είναι διάφορες βραζιλιάνικες εταιρείες όπως: 1. η τράπεζα Bradesco (από τα μεγαλύτερα τραπεζικά και χρηματοοικονομικά ιδρύματα στη Βραζιλία), 2. η Bradesco Seguros (θυγατρική της παραπάνω τράπεζας- η μεγαλύτερη ασφαλιστική εταιρεία της Λατινικής Αμερικής), 3. Correios (Τα κρατικά ταχυδρομεία της Βραζιλίας δεν είναι απλός χορηγός, αφού ως επισήμως πάροχος υπηρεσιών μεταφοράς θα μετακινήσει περισσότερα από 30 εκατομμύρια δέματα, από απλές επιστολές έως και έπιπλα), 4. América Móvil (πρόκειται για τον κολοσσιαίο τηλεπικοινωνιακό όμιλο που ανήκει στον μεγιστάνα Κάρλος Σλιμ, ο οποίος έδωσε περισσότερα από 300 εκατ. δολάρια για να αναλάβουν τρεις εταιρείες του τον ρόλο του χορηγού στους Αγώνες του Ρίο. Αυτές είναι οι NET, Claro και Embratel. Και οι τρεις ενεργοποιούνται στον χώρο των τηλεπικοινωνιών. Η NET στην καλωδιακή τηλεόραση και τις συνδέσεις ιντερνέτ, η Claro είναι εταιρεία κινητής τηλεφωνίας ενώ η Embratel ανέλαβε τις σταθερές συνδέσεις), 5. Nissan Brazil (ο ρόλος της στους Ολυμπιακούς του Ρίο είναι πρωταγωνιστικός, αφού παρέδωσε στην οργανωτική επιτροπή 5.000 διαφορετικών τύπων οχήματα, ώστε να εξυπηρετηθούν όλες οι ανάγκες τόσο της προετοιμασίας όσο και της διεξαγωγής των Αγώνων). Και η λίστα συνεχίζει σε όλα τα επίπεδα υπηρεσιών.

Ενώ τα σύγχρονα παιχνίδια ξεκίνησαν ως μια γιορτή του μη επαγγελματικού αθλητισμού, το κίνημα έχει εδώ και καιρό αποτινάξει κάθε πρόσοψη του ερασιτεχνισμού και είναι σήμερα καταλήγει να είναι περισσότερο από ποτέ από τις μεγαλύτερες εταιρείες μαρκετινγκ και διακίνησης κεφαλαίων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Γυρνώντας στο αρχικό ερώτημα της εργασίας αυτής, ως προς το ποιος τελικά επωφελήθηκε από τους Ολυμπιακούς Αγώνες στο Ρίο, συμπεραίνουμε ότι οι συνέπειες για το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών του Ρίο ντε Τζανειρο, μόνο ευεργετικές δεν ήταν.

Το κράτος της Βραζιλίας έδειξε το πιο σκληρό πρόσωπο του καπιταλισμού. Η πρόεδρος της χώρας κατηγορήθηκε για παραποίηση στα στοιχεία του κρατικού προϋπολογισμού, ώστε να διεξαχθούν οι ολυμπιακοί αγώνες. Παράλληλα το κράτος εφαρμόζει πολιτικές λιτότητας κάνοντας περικοπές σε δημόσιες δαπάνες σε βασικούς τομείς όπως η υγεία και η εκπαίδευση καθώς και σε μισθούς και συντάξεις. Τα εργατικά δικαιώματα συρρικνώνονται και οι δολοφονίες αυξήθηκαν κατά 17% το 2016, 3260 νεκροί σε λιγότερο από ένα χρόνο.

Ο Δήμος του Ρίο θέλησε καθ' όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας μέχρι και σήμερα, να τονίσει τον πολιτικό χαρακτήρα που είχαν οι Αγώνες, με το επιχείρημα ότι το μεγαλύτερο μέρος των πόρων προήλθαν από ιδιωτικές πηγές. Είναι κοινό όμως της Βραζιλιάνικης κοινωνίας- και όχι μόνο- να δείξει ποιος πληρώνει τον λογαριασμό σαν να ήταν το μόνο επίδοκο ζήτημα. Ενώ η επίσημη συζήτηση ενισχύει το γεγονός ότι οι δαπάνες για τους Ολυμπιακούς Αγώνες προήλθε κατά 57% από τον ιδιωτικό τομέα, η κριτική ανασκόπηση των επίσημων στοιχείων δείχνει ακριβώς το αντίθετο. Και τα στοιχεία που αποκαλύφθηκαν είναι η μεταφορά δημοσίων πόρων προς τον ιδιωτικό τομέα.

Η συστηματική επανάληψη των ίδιων μεγάλων Βραζιλιάνικων κατασκευαστικών εταιρειών για τα Ολυμπιακά έργα καταδεικνύει άμεσο οικονομικό συσχετισμό, τόσο κατά την ανάληψη του έργου όσο και κατά την εκτέλεση και τον έλεγχο αυτών. Ουσιαστικά ένα σχηματισμό καρτέλ μεταξύ κυβερνήσεων και εργολάβων.

Όλα αυτά είναι αποτέλεσμα της νεοφιλελεύθερης πολιτικής που ασκεί η κυβέρνηση της Βραζιλίας η οποία οξύνει τις κοινωνικές ανισότητες, φτωχοποιεί περαιτέρω τον κόσμο, περιθωριοποιεί τις μάζες που ζουν στις φαβέλες, καταστέλλει κάθε μορφή αντίστασης, επιβάλλει την ακραία λιτότητα και οδηγεί ακόμα και παιδιά στην πορνεία. Και όλα αυτά στο όνομα του θεάματος και του χρήματος.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες δεν προάγουν κανέναν πολιτισμό έτσι αφηρημένα. Προάγουν τις σύγχρονες «αξίες» και την «ηθική» του καπιταλισμού, είναι μέρος της κυρίαρχης ιδεολογίας, βρίσκονται στο εποικοδόμημα του σύγχρονου ιμπεριαλιστικού κόσμου. Το σύνθημα "citius, altius, fortius" είναι αξίες του επιχειρείν, του δήθεν "ηθικού" ανταγωνισμού, του ακραίου ατομικισμού.

Κι ενώ στο σοσιαλισμό προκρίνεται, μπαίνει στο επίκεντρο ο άνθρωπος, κι εδώ ο άνθρωπος εννοείται στην ολότητά του, στον καπιταλισμό (και στον "ολυμπισμό" κατά συνέπειαν) μπαίνει στο επίκεντρο το άτομο. Η ατομικότητα, ο ωφελιμισμός και η μυθοποίηση του ανθρώπου ως μεμονωμένη

προσωπικότητα είναι από τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία στο αστικό εποικοδόμημα: Ο σούπερσταρ ηθοποιός του Χόλυγουντ, το είδωλο της μουσικής, ο θαυματοποιός performer, ο υπερ-αθλητής με τις εξωπραγματικές επιδόσεις. Δεν πρόκειται για "νέο τύπο ανθρώπου" αλλά για υπερμεγεθυμένες προσωπικότητες που παράγουν μεγάλη προστιθέμενη αξία, φορώντας την καλύτερη μάρκα ρούχων και παπουτσιών.

Αποτελούν το αποκορύφωμα της ιδεολογίας της παγκοσμιοποίησης και του μέσου για την θεοποίηση της καπιταλιστική τάξης, δείχνει την καπιταλιστική σχέση με το μέλλον. Μια σχέση που επιβεβαιώνεται με την εδραίωση της επαναληψιμότητας του γεγονότος ανά τετραετία.

Εν κατακλείδι, οι Ολυμπιακοί του 2016 θα μπορούσαν να οριστούν ως μια μεγάλη γιορτή στο όνομα του κεφαλαίου και της ελίτ αφού το μεγάλο φαγοπότη έχει στηθεί εις βάρος των φτωχών λαϊκών στρωμάτων. Και αν ο αθλητισμός στην αρχαιότητα διέπλεθε το σώμα, το πνεύμα περνώντας το μήνυμα για εκεχειρία, σήμερα με την εμπορευματοποίησή του διδάσκει πως θα διανεμηθεί το κέρδος των πέντε ολυμπιακών κύκλων.

Εν ολίγοις, ενώ οι Ολυμπιακοί Αγώνες σε μεγάλο βαθμό παράγονται και καταναλώνονται εκτός των συζητήσεων της πολιτικής και της οικονομίας, το Ρίο 2016 μας υπενθυμίζει ότι η φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων είναι εγγενώς πολιτική. Η εξορία του απαρτχάιντ της Νότιας Αφρικής το 1964 στους Αγώνες, τις διαμαρτυρίες των φοιτητών και των ατομικών δικαιωμάτων στα 1968 παιχνίδια στην Πόλη του Μεξικού, και το μποϊκοτάζ των 1980 Αγώνες στη Σοβιετική Ένωση είναι όλα παραδείγματα πολιτικών διαστάσεων των Αγώνων, όπως είναι πιο πρόσφατο διαδηλώσεις γύρω από τις περιβαλλοντικές ζημίες και οικονομικό κόστος στο Βανκούβερ το 2010 και στο Λονδίνο το 2012, και τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Πεκίνο το 2008 και το Σότσι το 2014.

Τι θα μπορούσε όμως να αποτελέσει μια εναλλακτική και πιο δίκαιη προσέγγιση για τη φιλοξενία των Ολυμπιακών Αγώνων;

Η κλίμακα των Ολυμπιακών Αγώνων είναι πλέον τέτοια που φαίνεται όλο και περισσότερο μη βιώσιμη, κοινωνικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά.

Και δεν έχει τελικά σημασία ο τόπος διεξαγωγής των Αγώνων ή η διαχείριση τους από την διοργανώτρια πόλη, όσο απαιτείται, τουλάχιστον, η εκ νέου διαμόρφωση των ομάδων ενδιαφερομένων που εμπλέκονται σε κάθε Ολυμπιακούς Αγώνες, έτσι ώστε σταθερή προτεραιότητα των διαδικασιών να είναι η κοινωνική ανάπτυξη του τόπου. Γενικότερα, οι δοκιμασίες του Ρίο το 2016 καταδεικνύουν την ανάγκη για μια συνεχιζόμενη συζήτηση για το πώς θα εξασφαλίζονται τα δικαιώματα και η δικαιοσύνη για τους τοπικούς πληθυσμούς, και ιδιαίτερα τις περιθωριοποιημένες ομάδες, οι οποίες συχνά ζουν στη σκιά του Ολυμπιακού θεάματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Sulacap « Diario do Transporte Colectivo», RJ
2. Olympic Games Impact (OGI) Study — RIO 2016, Initial report to measure the impacts and the legacy, of the Rio 2016 Games, (2014)
3. Transforming Rio de Janeiro for the Olympics_ «another path to accumulation by dispossession», Special issue 7: Tales of the City, (2015)
4. Albertville Organising Committee for the Olympic Games Official Report. Available for download from the LA84, (1992). <http://www.la84foundation.org/>.
5. Andranovich, G., M. J. Burbank, and C. H. Heying Olympic Cities: Lessons Learned from Mega-event politics. Journal of Urban Affairs, 23(2): 113-131, (2001)
6. Ansar, A., Flyvbjerg, B., Budzier, A., and Lunn D. (forthcoming). "Big Is Fragile: An Attempt at Theorizing Scale", in Bent Flyvbjerg, ed., The Oxford Handbook of Megaproject Management (Oxford: Oxford University Press).
7. Billings, Stephen B. and J. Scott Holladay. "Should Cities Go for the Gold? The Long-Term Impacts of Hosting the Olympics." Economic inquiry 1-278, (2011):
8. CREA/Arthur Andersen. "Economic Impact Study of the Sydney 2000 Olympic Games." Sydney: Arthur Andersen (1999): 1-7
9. Kasimati, Evangelia. "Economic Aspects and the Summer Olympics: A Review of Related Research." International Journal of Tourism Research 5 (2003): 433-44. http://people.bath.ac.uk/ecpek/index_files/Paper1.pdf.
10. Matheson, Victor. "Mega-events: The Effect of the World's Biggest Sporting Events On Local, Regional, and National Economies." College of Holy Cross Faculty Research Series:1-31, (October 2006) http://casgroup.fiu.edu/pages/docs/2744/1277904942_matheson_events.pdf/
11. Sanderson, Allen. "Olympic Comparisons." Lecture, University of Chicago, Chicago, IL, November 12, (2011).
12. Kavaratzis M, "From City Marketing to City Branding: Towards a Theoretical Framework for Developing City Brands" Place Branding, Vol. 1, No. 1, pp. 58-73 , (2004)

13. Kavaratzis M, 2008, "From city marketing to city branding: An interdisciplinary analysis with reference to Amsterdam, Budapest and Athens" Ch. 2-4
14. Kotler, P., "Marketing Places – Attracting Investment, Industry, and Tourism to Cities, States, and Nations" The Free Press, New York, (1993)
15. Kotler P. and Gertner D, "Country as brand, product and beyond: a place marketing and brand management perspective", in Morgan N, Pritchard A and Pride R. (Eds), Destination branding, Elsevier, Oxford, pp. 40-56, (2004)
16. Matheson, Victor. "Upon Further Review: An Examination of Sporting Event Economic Impact Studies." Sports Journal 5, no.1 (2002): 1-5.
17. Matheson, V., "Mega-Events: The effect of the world's biggest sporting events on local, regional and national economies", College of the Holy Cross, Department of Economics Faculty Research Series, Paper No. 06-03* College of the Holy Cross/ Massachusetts (February 2006)
18. Matheson, V. & Baade, R., "Mega-Sporting Events in Developing Nations: Playing the Way to Prosperity?" The South African Journal of Economics, Volume 72:5, pp. 1085-1096 (December 2004)
19. The Real Story of the Nagano Olympics. Available at: <http://nolimpiadi.8m.com/nagano1.html/>
20. Roche, M., 2000. "Mega-Events and Modernity: Olympics and Expos in the Growth of Global Culture", London: Routledge.
21. Dmitry Sivaev, 'The Olympic Games and Structural Transformation in Hosting Metropolitan Areas', DPU Working Paper No. 152, UCL, (2013)
22. Athens Bid Committee (1997). Candidature File, Volume 3. Accessed at the OSC: Lausanne, Switzerland, September 2011.
23. Athens Organising Committee for the Olympic Games (2005). Official Report. Available for download from the LA84 Foundation at <http://www.la84foundation.org/>.
24. Atlanta Bid Committee (1989). Candidature File, Volume 1. Accessed at the OSC: Lausanne, Switzerland, September 2011.
25. Baade, Robert A. and Victor A. Matheson, 2016, "Going for the Gold: The Economics of the Olympics," Journal of Economic Perspectives, vol. 30, no. 2, Spring, pp. 201-218.

26. Barcelona Bid Committee (1985). Candidature File, 2nd edition. Accessed at the OSC: Lausanne, Switzerland, September 2011.
27. Barcelona Organising Committee for the Olympic Games (1992). Official Report, Volume 2. <http://www.la84foundation.org/>.
28. BBC, British Broadcasting Corporation (2013). London 2012: Olympics and Paralympics £528m Under Budget, July 19, <http://www.bbc.co.uk/sport/olympics/20041426>
29. Beijing Bid Committee (2001). Candidature File. Finance section, p 73. Accessed at the OSC: Lausanne, Switzerland, September 2011.
30. CBC News (19 December 2006). Quebec's Big Owe stadium debt is over. <http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/story/2006/12/19/qc-olympicstadium.html>
31. Chappelet, J-L. (2002). From Lake Placid to Salt Lake City: The challenging growth of the Olympic Winter Games Since 1980.
32. Comitê Organizador dos Jogos Olímpicos e Paralímpicos Rio 2016 (2016). Rio 2016 Organising Committee - Budget: <https://www.rio2016.com/transparencia/en/budget>
33. Carvalho Da Silva, Adriana Gondran, 2010. Make-up urbanism: gap between promise and performance of Florianopolis (Brazil). Doctor Thesis: Bauhaus Universität Weimar. Weimar.
34. Comitê Organizador dos Jogos Olímpicos e Paralímpicos Rio 2016 (March 2016). Financial Statements 2015: <https://www.rio2016.com/transparencia/sites/default/files/fnc>
35. The London 2012 Olympic and Paralympic Games remain on time and within budget. News Release: http://www.culture.gov.uk/news/media_releases/8891.aspx/
36. Mega-sporting events in urban and regional policy: a history of the Winter Olympics. Planning Perspectives, 19 (April): 201–232. Flyvbjerg, B. (2008).
37. Castells, Manuel, 1996. The Rise of the Network Society. Blackwell. Oxford.
38. Castells, Manuel, 1998. End of Millenium. Blackwell. Oxford.
39. Compans, Rose, 2004, Empreendedorismo urbano: entre o discurso e a prática, Ed UNESP, São Paulo.
40. Curi, Martin; KNIJNI, Jorge; and MASCARENHAS, Gilmar, 2008. The Pan American Games in Rio de Janeiro 2007: Consequences of a sport mega event on a BRIC country.

41. Harvey, David, 1990. The condition of post modernity, an enquiry into the origins of cultural change, Blackwell, Malden MA, USA
42. Harvey, David, 2001. The Art of Rent: Globalization and the Commodification of Culture. Available online. http://geographie.ens.fr/IMG/file/proprietes_resistance/Harvey%20art%
43. Curbing Optimism Bias and Strategic Misrepresentation in Planning: Reference Class Forecasting in Practice. European Planning Studies, 16(1) Jan 2008. Flyvbjerg, B. (2011).
44. Over Budget, Over Time, Over and Over Again: Managing Major Projects, in Peter W. G. Morris, Jeffrey K. Pinto, and Jonas Söderlund, eds., The Oxford Handbook of Project Management (Oxford: Oxford University Press), pp. 321-344. Flyvbjerg, B. (2016).
45. The Fallacy of Beneficial Ignorance: A Test of Hirschman's Hiding Hand, World Development, vol. 84, May, pp. 176–189, 25 Flyvbjerg, B., Holm, M. K., and Buhl, S. L. (2002).
46. Underestimating costs in public works projects: Error or lie? Journal of the American Planning Association, 68(3), Summer, pp. 279–295. Flyvbjerg, B. and Stewart, A. (2012).
47. Olympic Proportions: Cost and Cost Overrun at the Olympics 1960-2012. Working Paper, Saïd Business School, University of Oxford, June 2012.
48. SCHWAMBACH, Karin, 2011. Mega-events and urban transformation in Rio de Janeiro. Master Thesis: Bauhaus Universität Weimar. Weimar.
49. Swyngedouw E, Moulaert F, Rodriguez A. 2002. Neoliberal urbanization in Europe: large-scale urban development projects and the new urban policy. Antipode 34(3): 542-577.
50. Oliveira NG. 2012. O Poder dos Jogos e os Jogos de Poder: os interesses em campo na produção de uma cidade para o espetáculo esportivo. Rio de Janeiro.
51. Shanna Hanbury: Rio 2016: 'The Olympics has destroyed my home', July 2015. <https://www.theguardian.com/world/2015/jul/19/2016-olympics-rio-de-janeiro-brazil-destruction>

MOVIES & DOCUMENTARIES:

1. 'Inside Rio's favelas, the city's neglected neighborhoods', VOX , <https://www.youtube.com/watch?v=c3BRTIHFpBU>
2. '2016 Olympics: What Rio doesn't want the world to see', VOX, https://www.youtube.com/watch?v=1W_zM7koJy8
3. 'The City Within: Life in Rio's favelas (360°)', Financial Times <https://www.youtube.com/watch?v=Tkho9hsrfzU>
4. 'Brazil cleaning up favelas ahead of World Cup', The National, <https://www.youtube.com/watch?v=TfV6C7lg8Z4>
5. 'BOPE welcomes you to Rio', BBC, <https://www.youtube.com/watch?v=8ClhhfhMCjl>
6. 'City of God', 2002, Movie by Alexandre Rodrigues & Matheus Nachtergaele
7. 'Tropa de Elite', 2007, Movie by José Padilha
8. Porto Maravilha Rio de Janeiro, <https://www.youtube.com/watch?v=P5FVL9vfWm8>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ο πολιτικός σύμβουλος Antonio Mariano μιλώντας στο Reuters δηλώνει ότι είναι εναντίον των Ολυμπιακών Αγώνων γιατί «για την κυβέρνηση είναι πιο σημαντικό να αναγείρει τις Ολυμπιακές υποδομές από το να βελτιώσει τις παροχές των κατοίκων. Η εικόνα του Ρίο δεν θα αλλάξει»

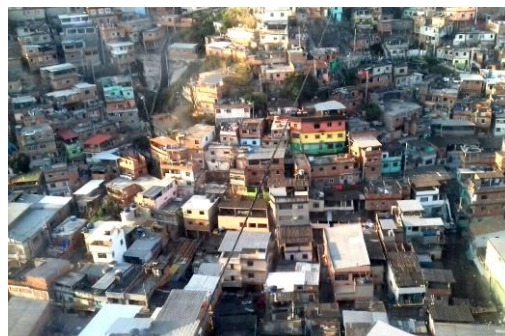
Η φοιτήτρια Aline Santos μιλώντας στο Reuters δηλώνει ότι είναι εναντίον των Ολυμπιακών Αγώνων γιατί «οι αγώνες είναι συνώνυμο με την αυθαιρεσία και πολλοί άνθρωποι εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους για την κατασκευή των Ολυμπιακών Πάρκων».

Η νοσοκόμα Danielle Buhering μιλώντας στο Reuters δηλώνει ότι είναι εναντίον των Ολυμπιακών Αγώνων γιατί «η χώρα αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα βίας. Είναι δύσκολο να αποδεχτείς ότι διοργανώνεται αυτό το τόσο μεγάλο γεγονός και παράλληλα τα νερά να είναι μολυσμένα και η βία σε έξαρση»

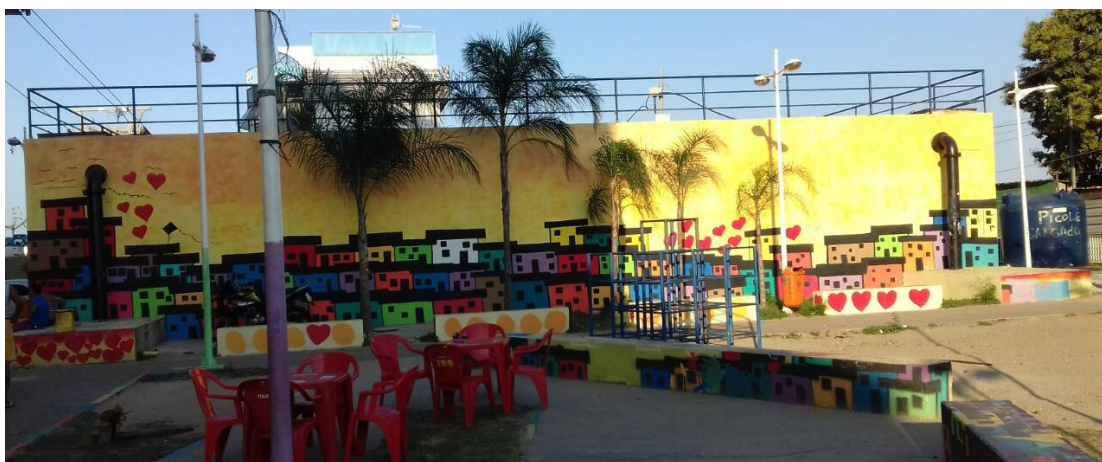
Ο Jeymerson Pereira είναι χασάπης και μιλώντας στο Reuters δηλώνει ότι είναι εναντίον των Ολυμπιακών Αγώνων γιατί «δεν χρειαζόντουσαν Ολυμπιακοί αγώνες αλλά περισσότερα σχολεία και νοσοκομεία. Είμαι πεπεισμένος ότι δεν θα αλλάξει τίποτα για τους φτωχούς στην πόλη. Χρειάζεται να αλλάξει η κυβέρνηση».

Φαβέλα Complexo do Alemão.

Μια από τις μεγαλύτερες πλέον φαβέλες του Ρίο. Ο πληθυσμός της υπολογίζεται σε 1.000.000 κατοίκους, με τη θεώρηση ότι σε κάθε σπίτι κατοικεί τριμελής οικογένεια, κάτι το οποίο δεν ισχύει μιας και όλοι έχουν πάνω από τρία παιδιά, όπως μας είπε κάτοικος της περιοχής. Από την εποχή του Λούλα δίνεται επίδομα για κάθε παιδί ανα οικογένεια και αυτό αποτελεί ένα λόγο παραπάνω για τους φτωχούς. Συνέχισε προσθέτοντας ότι σε όλη την ακτίνα του Complexo do Alemão υπάρχει μόνο ένα σχολείο και κανένα νοσοκομείο, ενώ αντιθέτως χτίστηκαν 5 πύργοι της αστυνομίας UPP με στόχο την ειρηνοποίηση. Η Mariluce Μανα, που γεννήθηκε και ζει εκεί 40 χρόνια, οργανώνει δράσεις για τα παιδιά, όπως ζωγραφική, προσπαθώντας να τα βγάλει και έξω από την περιοχή ειδικά την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων όπου με μια ομάδα παιδιών συμμετείχαν σε δραστηριότητες στην περιοχή του λιμανιού (Boulevard Olympico).

«Ανάπλαση» μιας από τις πλατείες της φαβέλας από μια ομάδα παιδιών.

Καθώς η Mariluce μας διηγείται αυτά, η μικρή Lucia ποζάρει και μετά μας ζητάει 1 ρεαλ για τη φωτογραφία.

Οπλοκατοχή σε παιδιά 8-13 χρονών. Οι έμποροι ναρκωτικών προτιμούν να δίνουν τα όπλα σε ανήλικα γιατί η ποινή είναι πολύ μικρή.

Φωτογραφία από την τελετή έναρξης στο Μαρακανά. Το κύριο μήνυμα του καλλιτεχνικού προγράμματος ήταν η ισότητα όλων των ανθρώπων και η άρση των αντιθέσεων και του ρατσισμού. Στη φωτογραφία φαίνονται πρόσωπα ανθρώπων απ' όλες τις κοινωνικές τάξεις και ηλικίες σε ένα σκηνικό που προσομοιάζει τις φαβέλες του Ρίο.

Φωτογραφία από το Ολυμπιακό χωριό στη Barra da Tijuca

VS

.... ΤΈΛΟΣ

